

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKULLARDA GÖREV YAPAN
YÖNETİCİ SINIF ÖĞRETMENİ VE REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA
VE BÜTÜNLEŞTİRME KAVRAMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Hacer IRMAK

GAZİANTEP - 2020

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKULLARDA GÖREV YAPAN YÖNETİCİ
SINIF ÖĞRETMENİ VE REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA VE
BÜTÜNLEŞTİRME KAVRAMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Hacer IRMAK

TEZ DANIŞMAN

Prof. Dr. Tevhide KARGIN

GAZİANTEP - 2020

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda ve Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Yönetici, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım./...../.....

Hacer IRMAK

ÖNSÖZ

Bu çalışmaya başladığım andan, sonlandırıldığım ana kadar birçok değerli insanın desteğini aldım. En başta bu araştırmaya katkılarıyla, çalışmanın başladığı andan beri bana rehberlik eden, desteğini hiç esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Tevhide KARGIN'a ve değerli tecrübeleri ile bana yol gösteren kıymetli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmama gönüllü olarak katılıp bana zaman ayıran, görüş ve düşüncelerini bütün samimiyetiyle paylaşan meslektaşlarıma, çalışmamın başından sonuna kadar hep yanımda olan ve beni destekleyen canım kardeşlerim Havva IRMAK, Seda IRMAK, Adem IRMAK ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen annem Emine IRMAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gaziantep, 2020

Hacer IRMAK

ÖZET

Bireylerin en temel haklarından biri eğitim öğretim hakkıdır. Bu hak anayasamızın 42. Maddesi ile garanti altına alınmıştır. Bireylere bu hak sunulurken sunulan hizmetin çağın gereksinimlerine cevap verebilmesi ve bu hizmet sunulurken bireylerin bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulması gerekir. Bireysel farklılıklara uygun olarak sunulacak en önemli eğitim öğretim hizmetlerinden biri kaynaştırma bir diğeri de bütünleştirmedir. Eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olan bu iki uygulamada idareciler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin katkısı yadsınamaz. Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

İlgili araştırma 2019-2020 Eğitim öğretim yılında Elazığ ilinde görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen olarak görev yapan 23 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma nitel bir araştırma olup, veriler işlenirken içerik analizi yönteminden yararlanılmış, veriler toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Yapılan çalışmada katılımcıların kaynaştırmaya yönelik görüşleri, katılımcıların bütünleştirmeye yönelik görüşleri ve katılımcıların kaynaştırma ile bütünleştirme arasındaki farklara ilişkin görüşleri olmak üzere 3 ana tema ve 16 alt tema ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilere hakim oldukları, bütünleştirme eğitimine yönelik bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı ve bu iki kavramın uygulayıcıları açısından aynı veya içerik olarak benzer kavramlar olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kaynaştırma, Bütünleştirme, Sınıf öğretmenleri, Rehber öğretmenler, idareciler.

ABSTRACT

One of the most fundamental rights of individuals is the right to education. This right is guaranteed by Article 42 of our constitution. While providing this right to individuals, the service provided must be able to meet the needs of the age and take into account the individual differences of individuals while providing this service. One of the most important education and training services to be offered in accordance with individual differences is mainstreaming and the other is integration. The contribution of administrators, classroom teachers and guidance counselors cannot be denied in these two applications, which have an important place in the education system. This research was carried out to determine the views of administrators, classroom teachers and counselors working in the Ministry of National Education on the concepts of inclusion and integration.

The related research was conducted with 23 participants working as administrators, classroom teachers and guidance counselors in the province of Elazig in the 2019-2020 academic year. This research is a qualitative research, content analysis method was used while processing the data and semi-structured interview technique was used while collecting the data. In the study, 3 main themes and 16 sub-themes were revealed: the opinions of the participants on inclusion, the views of the participants about the integration, and the opinions of the participants on the differences between mainstreaming and integration. As a result of the research, it was concluded that the participants had a good knowledge of inclusive education, their level of knowledge about inclusive education was not sufficient, and these two concepts were accepted as the same or similar concepts in terms of their practitioners.

Keywords: mainstreaming, Inclusion , Classroom teachers, Counselor teachers, administrators.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUM.....	6
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	8
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	9
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	11
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	12
2.1.KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ	12
2.1.1.Kaynaştırma Eğitiminin Uygulama Şekilleri.....	15
2.1.2.Yarı Zamanlı Kaynaştırma	15
2.1.3.Tam Zamanlı Kaynaştırma	15
2.1.3.1. Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma:.....	16
2.1.4.Tersine Kaynaştırma.....	17
2.1.5. Kaynaştırmanın Temel İlkeleri ve Yararları	17
2.1.5.1. Öğretmenler:	18
2.1.5.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler:	19
2.1.5.3. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireyler:	19
2.1.5.4. Kurum Yönetimi:	19
2.1.5.5. Aileler:	20

2.1.5.6. Rehber Öğretmenler:.....	20
2.1.5.7. Kaynaştırma Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi:.....	21
2.2.BÜTÜNLEŞTİRME EĞİTİMİ.....	22
2.2.1. Bütünleştirmenin Temel İlkeleri	26
2.2.2. Bütünleştirme Eğitiminin Paydaşları	28
2.2.2.1. Öğretmenler:	28
2.2.2.2. Yöneticiler:	30
2.2.2.3. Aileler:	32
2.2.3. Bütünleştirme Eğitiminin Uygulandığı Ortamlar.....	32
2.3.KAYNAŞTIRMA VE BÜTÜNLEŞTİRME KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARKLAR	34
2.4.YASAL DAYANAKLAR	36
2.4.1. Yurt Dışındaki Yasal Dayanaklar	36
2.4.2. Türkiye'deki Yasal Dayanaklar	38
2.5. KAYNAŞTIRMA VE BÜTÜNLEŞTİRME KAVRAMLARI İLE İLGİLİ ALANYAZIN	41
2.5.1. Uluslararası alanyazın	41
2.5.2. Ulusal alanyazın	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	48
YÖNTEM.....	48
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	48
3.2 ARAŞTIRMA GRUBU	49
3.2.1 Katılımcılara İlişkin Bilgiler	49
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	51
3.3.1 Yarı yapılandırılmış görüşme	52
3.3.1.1 Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması.....	52
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	53
3.5 VERİLERİN ANALİZ SÜRECİ	54
3.5.1. Geçerlik ve Güvenirliğin Sağlanması	55
3.5.1.1. İnandırıcılık (credibility):.....	55
3.5.1.2. Aktarılabirlik (Transferability):	56
3.5.1.3.Güvenilebilirlik (Dependability):.....	56
3.5.1.4. Onaylanabilirlik (Confirmability):.....	57
3.5.2 İçerik Analizi İçin Çerçeve Oluşturma	58
3.6 BULGULARIN YORUMLANMASI	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	61
BULGULAR.....	61
4.1 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI KURUMLARDA GÖREV YAPAN İDARECİ, SINIF ÖĞRETMENİ VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA KAVRAMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	61
4.1.1 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Kavramının Tanımıyla İlgili Görüşleri	61
4.1.2 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi	64
4.1.3 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulaması Esnasında Yaşanan Sorunlara Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi	75
4.1.4 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Destek Eğitim Odaları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi	82
4.1.5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odası ile ilgili karşılaştıkları sorunların incelenmesi.....	86
4.1.6 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin destek eğitim odaları ile ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi.....	90
4.1.7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılmasına dair görüşlerinin incelenmesi	94
4.2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI KURUMLARDA GÖREV YAPAN İDARECİ, SINIF ÖĞRETMENİ VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN BÜTÜNLEŞTİRME İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	98
4.2.1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımı hakkında görüşlerinin incelenmesi	98

4.2.2 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yaşanabilecek sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmesi	102
4.2.3 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında oluşabilecek sorunlara dair çözüm önerilerinin incelenmesi	105
4.2.4 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardım hakkındaki görüşlerinin incelenmesi	108
4.2.5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlar	111
4.2.6 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi.....	114
4.2.7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin uygulaması için yapılması gereken uyarlamalar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi	117
4.2.8 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirmenin veya kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiğine dair görüşlerinin incelenmesi.....	120
4.3 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKULLARDA GÖREV YAPAN İDARECİ, SINIF ÖĞRETMENİ VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN BÜTÜNLEŞTİRME VE KAYNAŞTIRMA KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARKLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİN İNCELENMESİ	123
4.3.1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşlerin incelenmesi	123
SONUÇ.....	127
5.1.TARTIŞMA	127
5.2.ÖNERİLER.....	140
5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler	140

5.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	140
KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	155

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1 Araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgileri	51
Tablo 3. 2 Görüşme Bilgileri.....	54
Tablo 3. 3 Birinci Uzman İçin Görüşme Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi	57
Tablo 3. 4 İkinci Uzman İçin Görüşme Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi	57
Tablo 4. 1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma kavramının tanımı ile ilgili görüşleri.....	61
Tablo 4. 2 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi	65
Tablo 4. 3 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması esnasında yaşanan sorunlara çözüm önerilerinin belirlenmesi	76
Tablo 4. 4 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odaları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi.....	83
Tablo 4. 5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odası ile ilgili karşılaştıkları sorunların incelenmesi.....	86
Tablo 4. 6 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odaları ile ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi	91
Tablo 4. 7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılacağına dair Tablo 4. 8 görüşlerinin incelenmesi	94
Tablo 4. 9 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yaşanabilecek sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmesi	103

Tablo 4. 10 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında oluşabilecek sorunlara dair çözüm önerilerinin incelenmesi.....	106
Tablo 4. 11 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardım hakkındaki görüşlerinin incelenmesi....	109
Tablo 4. 12 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlar	111
Tablo 4. 13 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi	114
Tablo 4. 14 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin uygulaması için yapılması gereken uyarlamalar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi	117
Tablo 4. 15 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirmenin veya kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiğine dair görüşlerinin incelenmesi	120
Tablo 4. 16 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşlerin incelenmesi	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1 Özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu eğitim ortamları	5
Şekil 2. 1 Bütünleştirme ortamlarında sunulan eğitimin içeriği	29
Şekil 2.3 Zenginleştirilmiş içerikler ile genel eğitim sınıfının özellikleri	34

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bireyler toplumsal yapının en temel ve en küçük yapısını oluştururlar. Bireylerin sahip oldukları benzerlikler veya farklılıklar onları birbirilerine yaklaştıran ve uzaklaştıran nedenlerdendir. Duygusal, sosyal, fiziksel, bilişsel beceriler, dil ve konuşma becerileri ile ilgiler bireyleri birbirlerine yaklaştıran yada uzaklaştıran gelişim alanlarının başında gelmektedir.

Eğitim, bireyin dünyaya gelmesi ile başlayıp yukarıda sayılan gelişim alanlarını destekleyen ve bir bireyin tüm ömrünü kapsayan sürecin tamamıdır. Öğretim ise belli bir amaca göre bilgi verme ve bilgiye nasıl ulaşılacağını gösterme sürecidir. Bununla bağlantılı olarak sunulan eğitim, öğretim faaliyetlerinin bireyin gelişim özelliklerine uygun, ihtiyaçlarına dönük nitelikte olması bireyler için oldukça önemlidir. Hali hazırda sunulan eğitim, öğretim faaliyetleri kanun yapıcılar, bağlı bulunan bakanlık ve ilgili bakanlıklara bağlı kuruluşlarca düzenlenirken; yapılan düzenlemeler benzer yaş grubunda bulunan bireylerin benzer gelişim süreçlerinden geçtiği varsayılarak oluşturulmuştur. Ayrıca geliştirilen uygulamaya dönük yönetmelikler, program, kaynak ve materyaller de bu varsayım üzerine temellenmiştir. Bu varsayımın bir sonucu olarak bazı bireyler birbirlerine benzer özelliklerden çok birbirlerinden farklı özelliklere sahip oldukları ya da bazı bireylerin gelişim basamaklarını akranlarından farklı hızda ve farklı sürede tamamlaması bireyleri bir birlerinden uzaklaşmış ve bu bireyler eğitim sistemin dışına itilmiştir. Bu durum bazı bireylerin özel yöntemler, teknikler, materyaller ile özel bir eğitim almasını gerekli kılmaktadır. Bu bireylere sunulan eğitim hizmetleri özel eğitim ortamlarında ve kaynaştırma ortamlarında sürmektedir (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004). Kaynaştırma ortamı birey ve ailelerini ayırmadan bireyi genel eğitim ortamlarına en üst düzeyde entegre edilmesini hedeflemektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim ortamlarından biri olan kaynaştırma, 2000’li yılların başına değin en çok tercih edilen eğitim seçeneği iken son yıllarda ülkemizde ve tüm dünyada bir başka yerleştirme seçeneği olarak bütünleştirme kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının her ikisi de özel eğitime gereksinim duyan bireyin genel sınıf ortamında eğitim alması esasına dayanmakla birlikte bu kavramlar uygulamaya dönük yaptırımları ve eğitim felsefeleri açısından farklılaşırlar.

Özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetlere tarihsel süreç içerisinde bakıldığında önemli dönüm noktalarının olduğu görülmektedir. Bu dönüm noktalarından biri bütünleştirme kavramında yer almaktadır. Demokratik toplumların temel özelliklerinden biri eğitimde sunulan hizmetlerin adil paylaşılmasıdır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim olanaklarından yoksun bırakıldıkları bir toplumda ise, demokrasiden ve adil paylaşım ilkesinden bahsetmek mümkün değildir. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin tam anlamıyla toplumla bütünleşebilmeleri, toplum içerisinde üretici ve başarılı olabilmeleri onlara sağlanan eğitim olanakları ile ilgilidir. Tüm bu nedenler ile bağlantılı olarak, diğer bireylere sunulan eğitim olanaklarının aynı oranda özel gereksinimli bireylere de sunulması ve sunulan hizmetlerin de çağın gereklerini karşılaması gerekmektedir. Bu yaklaşım bizlere bütünleştirmenin eğitimin adil paylaşımı noktasında en önemli eğitim yaklaşımlarından biri olduğunu göstermektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında yeni düşüncelerin etkisi altında kalınarak çıkartılan yasalar ve bu yasaların yaptırımları ile yeni bir oluşumu işaret eden eğitim kurumları, yeni eğitim yaklaşımları ile eğitim felsefelerini de gündeme taşıyarak önceki uygulamaları eleştirmiştir. Salamanca’da 1994 yılında düzenlenen Özel Eğitim Konferansında “Education for all-Herkes için eğitim” amacıyla bütünleştirme stratejilerinin geliştirilmesi, okulların bütün çocuklara eğitim sunmasını mümkün hale getirmek için gerekli istendik adımların atılması ve eğitim ortamında etkili politikalar üretilmesi amacıyla, Salamanca bildirgesinde yer alan faaliyet planında 92 devlet ve 25 uluslararası kuruluşun etkisi olmuştur (<http://www.unesco.org/> 20 Mart 2019 tarihinde ulaşıldı). Bu belgede de değinildiği gibi eğitim sisteminin bireysel farklılıklara ve bu bireylerin çektiği güçlüklerle bakılmaksızın tüm öğrencileri içine alacak şekilde düzenlenmesine yönelik bir düşünce oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bildirge dünyadaki tüm halkları ortak bir dil oluşturmaya zorladığı gibi ülkemizde bu noktada düzenlemeler yapmaya neden olmuştur. Böylece ilk olarak 06.06.1997 tarihli 571 sayılı yasaya eklenen özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için fiziki ortamın düzenlenmesi ve bu bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlerden yararlanabilmeleri garanti altına alınmıştır. Aynı yıl 573 sayılı KHK ile engelli bireylerin meslek edinmelerindeki süreçleri garanti altına almıştır. 2005 yılında çıkartılan yasalar ile engelli bireylerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamları paylaşabileceği dile getirilmiştir. 2006 yılında çıkartılan yasada en az kısıtlanmış ortamdan bahsedilmiştir. 2017 yılında çıkartılan yasa ile bütünleştirme kavramı kaynaştırma kavramı ile birlikte ilgili yönetmelikte ortak tanımda yer almıştır.

Kavramlar hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Kavramlar bir olay veya bir nesneye nasıl baktığımızı ve bu durumları nasıl değerlendireceğimizi bize gösterir. Kavramlar neyi, nasıl, niçin yaptığımızın yazılı temsilleridir. Böyle bakıldığında kavramlar aslında neyi ve nasıl yaptığımızın nedenlerini de içlerinde barındırırlar. Bu bağlamda özel gereksinimli bireylere sunulan eğitim modellerinden kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinin açıklama şekilleri bu kavramları uygulayan birincil paydaşlar olduğu düşünüldüğünde önem kazanmaktadır. Bu paydaşların bu kavramları açıklarken çizeceği sınırlar, kavramın gerçekte nasıl ele alınacağının da önemli göstergeleridir.

Eğitim ortamında, eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve tasarlanması aşamasında özel eğitime gereksinim duyan bireyden birincil derecede sorumlu olan aktörlerin kimler olduğu düşünüldüğünde, sınıf öğretmeni bu bireyin sınıf ortamındaki eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren aktör, rehber öğretmen bu bireylerin kurumlara uyum sağlaması ve rehberliğinden sorumlu aktör ve son olarak kurum müdürleri ise bu eğitim öğretim faaliyetlerini organize eden, bilgi akışını sağlayan ve denetleyen aktördür. Sözü edilen üç meslek grubunun kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları ile ilgili görüşleri, hali hazırda uygulanan eğitimin hangi düzeyde olduğu ve ileride hangi düzeyde olabileceği ile ilgili önemli bilgiler sunması beklenmektedir (MEB, 2007; Ataman, 2003, s.143).

Özel eğitime gereksinim duyan bireyler uygarlık tarihinin geçirdiği her aşamadan etkilenmiş yaşadıkları zorluklar da bu dönemlere göre farklılıklar göstermiştir. Bu bireylerin eğitimleri, topluma uyum sağlamaları gerçekleşen uyarlama, meydana gelen değişiklikler uygarlık tarihinin geçirdiği bütün aşamalardan etkilenmiştir. Bu noktada özel eğitime gereksinim duyan bireyler, eğitsel ihtiyaçlarını özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında, kaynaştırma ortamlarında ve son olarak da bütünleştirme ortamlarında karşılamaya başlamışlardır (Diken,2011; Gürgür, 2010). Bu tarihsel gelişimin temelinde özel eğitime gereksinim duyan bireyin en az kısıtlayıcı ortamdaki yararlanması ilkesi hakimdir.

En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, özel eğitime gereksinim duyan bireyin; toplumdaki diğer bireylerle birlikte ortak yaşam alanlarını kullanmasına yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim becerileri ve düzeyleri doğrultusunda akademik olarak gelişimlerini sağlayarak destek eğitim hizmetlerinin de sağlanması yolu ile akranları ile mümkün olduğunca aynı ortamları paylaşmasını sağlayan eğitimin ortamlarının tamamıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010; Güzel Özmen, 2005; Kılıç, 2011; Er-Sabuncuoğlu, 2010; Melekoğlu, Çakıroğlu ve Malmgren, 2009; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2012; Rafferty, Boettcher ve Griffin, 2001; Sucuoğlu ve Kargın,

2006; Vuran, 2001).

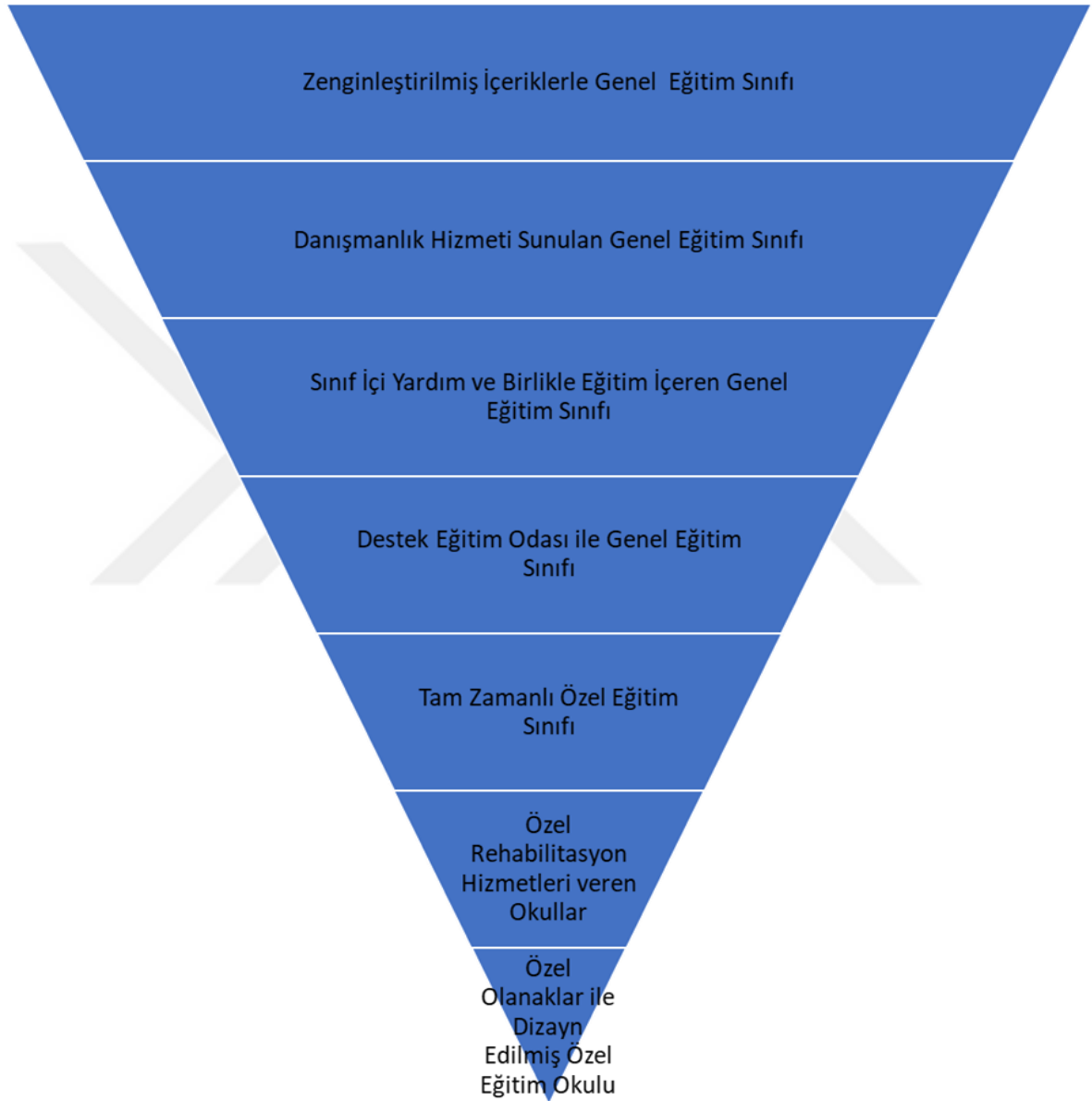
Bütün bu uygulamalar tarihsel gelişimle birlikte eğitimde yerini almış ve günümüzde de gerekli durumlarda kullanılmakta olan ortamlardır. İlk olarak 1975 yılında Amerika Bileşik Devletleri'nde (ABD) yürürlüğe giren P.L. 94-142 Tüm Engelliler için Eğitim Yasası'nda kullanılan "en az kısıtlayıcı eğitim ortamı" resmi ibare olarak ilgili yönetmelikte yerini almıştır. Yine ABD'de 1990 yılında kabul edilen P.L.101-476 özürliülerin eğitimi yasası (IDEA) kaynaştırma eğitiminin tanımıyla ilgili bir hüküm ortaya koymuştur. Bu yasa ile birlikte en az kısıtlanmış ortam ilkesi kaynaştırma teriminde yerini almıştır. 1997 yılında yürürlüğe giren (P.L. 105- 17)'de bir başka yasa 2004'te tekrar düzenlenmiş ve IDEA, P.L. 108-446 sayılı yasa ile eğitim kurumları, yetersizlik düzeyleri ne olursa olsun tüm bireyleri bünyesinde barındırmalıdır şeklinde ortaya koyduğu yaklaşım ile bütünleştirme kavramı ile aynı amaçları ortaya koymuştur.

Ülkemizde ise 1982 Anayasası'ndan sonra 1983 tarih ve 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ile birlikte, özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik ilk ayrıntılı çalışmalar yapılmış ve 1997 tarihli ve 573 sayılı KHK'de en az kısıtlayıcı ortam kavramına ilk kez yer verilmiştir. Bu KHK özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sunulan eğitim hizmetlerinin en yüksek düzeyde normal gelişim gösteren diğer öğrenciler ile birlikte sürdürülmesi esasına dikkat çekerek en az kısıtlayıcı ortamın sınırlarını belirlemiştir. 2005 ve 2006 yıllarında yapılan yasal düzenlemelerde de en az kısıtlayıcı ortam ilkesine yer verilmiştir. 2017 yılında düzenlenen yönetmelik ile Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim tanımlanırken en az kısıtlayıcı eğitim ortamından bahsedilmiştir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireyin gereksinimlerine en iyi cevap veren normal gelişim sergileyen akranları ile en fazla ortak etkileşim ortamını sağlayan düzenlemelerdir. Bu durum bireyin sergilediği gelişim özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Bazı bireyler için özel eğitim okulları en uygun düzenleme olabilirken, bazı bireyler için özel eğitim sınıfları, bazıları için kaynaştırma ve bazı bireyler için ise bütünleştirme ortamı olabilir. Bireyin yeterliliklerinin el verdiği en üst düzey ortak paylaşım alanlarıdır (Cavkaytar, 2009).

Young, (2016), özel eğitime gereksinim duyan bireylerin yararlanacağı eğitim ortamlarını şu şekilde sınıflandırmıştır. Normal gelişim sergileyen akranları ile aynı sınıfı paylaştıkları genel eğitim sınıfı, sınıf öğretmenine sunulan danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerinin barındıran danışmanlık hizmetleri olan genel eğitim sınıfı, sınıf içi yardım ve uyarlamalar ile desteklenmiş genel eğitim sınıfı, destek eğitim odasının kullanıldığı genel

eğitim sınıfı, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim sergileyen akranları ile aynı okulda fakat farklı sınıfta eğitim aldıkları tam zamanlı özel eğitim sınıfı, özel eğitime gereksinim duyan bireyler için destek ve eğitim faaliyetlerinin sürdürüldüğü özel eğitim okulları olarak en az kısıtlayıcı ortamdan en fazla kısıtlayıcı ortama doğru özel eğitime gereksinim duyan bireyin gereksinim duyduğı desteklere göre eğitim almasını destekleyecek ortamlar olarak açıklamıştır.

Şekil 1. 1 *Özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu eğitim ortamları*

Şekil 1.1’de görüldüğü gibi zenginleştirilmiş içeriklerle genel eğitim sınıfı, danışmanlık hizmeti sunulan genel eğitim sınıfı, sınıf içi yardım ve birlikte eğitim uygulamalarını içeren

genel eğitim sınıfı bütünleştirme eğitiminin ortamlarını oluşturmaktadır. Uygulamada olması gereken ve beklentilerin bu yönde olduğu bütünleştirme ortamlarının en az kısıtlayıcı ortam ilkesinden hareket ile en az kısıtlayıcı ortamdaki en fazla kısıtlayıcı ortama doğru yönü ise öncelikle zenginleştirilmiş içerikler ile genel eğitim sınıfı daha sonra danışmanlık destekli genel eğitim sınıfı son olarak ta sınıf içi yardım ve birlikte eğitim uygulamaları içeren genel eğitim sınıfı olarak sıralanabilir. Kaynaştırma uygulamasında ise en az kısıtlayıcı eğitim ortamından en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamına doğru sıralaması ise destek eğitim odası ile genel eğitim sınıfı şeklinde sunulmaktadır.

1.1. Problem Durum

Bütünleştirme ve kaynaştırma yaklaşımları özel eğitime gereksinim duyan bireyi toplumun bir parçası haline getirmek için etkisi yadsınamaz yaklaşımlardır. Bu kavramlar her ne kadar aynı anlama gelen kavramlar olarak algılsa da gerçekte bireye yönelik hedeflerini gerçekleştirirken ve uyguladıkları stratejiler bakımından farklılık göstermektedirler. Ülkemizde ise kanun koyucular ilgili bakanlık ve bakanlığa bağlı kuruluşlar ve bu kuruluşlarla işbirliği içindeki personeller de dahil olmak üzere bu iki yaklaşımı birlikte kullanmaktadır. Oysa bu iki yaklaşım hem uygulamaları hem de etki ettikleri sonuç bakımından farklılaşmaktadır.

Etkili bir bütünleştirme eğitimi ve etkili bir kaynaştırma eğitiminin gerçekleştirilebilmesi, ülkemizde bulunan özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim sınıflarının müfredat amaçlarından etkili ve verimli bir şekilde yararlanabilmeleri sonucunu doğuracaktır (Batu, 2010). Fakat bu iki eğitim yaklaşımı bu amaca ulaşmaya çalışırken bazı noktalarda ayrılmaktadır. Bu ayrılık, özel eğitime gereksinim duyan bireyin genel müfredattan yararlanırken genel eğitim ortamından ayrılmadan fakat sunulacak destek hizmetlerinden de mahrum kalmamasını amaçlayarak bütünleştirmede yerini alırken diğer yanda özel eğitime gereksinim duyan bireyin genel eğitim ortamından destek eğitim sunulması amacı ile genel sınıf ortamından ayrılması şeklinde sunulması ile kaynaştırma eğitiminden ayrılmaktadır.

Bütünleştirme kavramı en az kısıtlayıcı ortam ilkesinden hareketle 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile sezdirilmiştir olmasına rağmen bu kavram ilk kez 2017 yılında yürürlüğe giren Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Genelgesinde yer almıştır. Bu genelgede ele alınan kavram kaynaştırma ilkelerini tanımlarken bütünleştirme kavramı ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamış mevcut kaynaştırma kavramına bağlı kalınarak çizilen çerçeveye bütünleştirme terimi eklemiştir. Eğer söz konusu yönetmeliklerde bütünleştirme

kavramına yer verilecek ise bu kavramın genel amaçlarını ve özel amaçlarını kapsayan bir kavramsal çerçeve çizilmeli ve bu kavramın kaynaştırma kavramından kesin bir biçimde ayrıştırılması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı eğitim öğretim hizmetlerini ilgili yönetmeliklere uygun şekilde yürüttüğünden bu kavramların birlikte, aynıymış gibi algılanması ülkemizde yürütülen kaynaştırma hizmetlerinin tamamının aynı zamanda bütünleştirme çatısı altında olduğunu düşündürmektedir. Bu iki kavram arasındaki farkın belirgin hale getirilmesi bu kavramları kullanan ilgili bakanlıklar ve bakanlığa bağlı alt birimler, kamu kurumları, okullar, yönlendirme ve yerleştirme hizmeti veren rehberlik araştırma merkezleri, idareciler, öğretmenler, aileler ve öğrenciler açısından bir çok sorunu ortadan kaldıracaktır.

Eğitim öğretimde yer alacak kavramlar uygulamaya yönelik içerikleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Bu kavramlar uygulamanın şeklini, yöntemini ve etkililiğini çoğu kez belirler niteliktedirler. Bu noktada bütünleştirme ve kaynaştırma kavramlarının bize sunacağı bilgiler uygulamanın şeklini ve yöntemini belirleyeceğinden bu iki kavram ile ilgili bilgi düzeyleri ve kavramsal çerçeve iki farklı yaklaşımı işaret edecektir.

Eğitim öğretim hizmetlerinin temel yapısında yer alan üç önemli faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında eğitim öğretim faaliyetlerini organize eden, sürdüren, değerlendiren ve bu hizmetlerin ilk uygulayıcısı olan sınıf öğretmenleri gelmektedir. Bir diğer önemli faktör ise öğrencilerin performansı, uyumu, takibi ve oryantasyonlarından sorumlu olan hem eğitimci hem de öğrencilere destek sunan rehber öğretmenlerdir. Bir diğer unsur ise eğitim öğretim hizmetlerinin yeter derecede sunulmasını sağlamak amacı ile alt ve üst birimler ile iletişim kurmaktan ve bu kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamaktan sorumlu olan kurum yönetimleridir. Bu iki kavramın bahsettiğimiz bu üç birim tarafından biliniyor olması ve kavramsal olarak ayrılmış olması eğitim öğretim hizmetlerinin birincil uygulayıcıları açısından bu hizmetlerin daha istendik ve olmasını gereken adımların atmasını sağlayacaktır.

Özellikle genel eğitim ortamının eğitsel faaliyetlerinden faydalanabilecek özel eğitime gereksinim duyan bireyler için iki önemli yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri kaynaştırma bir diğeri ise bütünleştirmedir. Fakat özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimlerinde daha öncede bahsettiğimiz gibi en az kısıtlayıcı ortam ilkesi gözetilecek ise bu iki kavramın nerede ve nasıl uygulanacağı ya da ne ölçüde uygulanacağı ile ilgili sorular ortaya çıkmaktadır. Bu soruların sorulmasının temelinde ise bu iki kavramın uyguladıkları stratejilerin tamamen bir birinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada bu iki

kavramın kavramsal çerçevesinin çizilmesi bize uygulamada hangi yolu izleyeceğimizin reçetesini sunacaktır.

Kavramlar bir olay, nesne veya durumun içeriğini, özelliklerini, uygulama şekillerini ve reçetelerini içlerinde barındırmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında bütünleştirme ve kaynaştırma kavramlarının çerçevesinin çizilmesi bu kavramları uygulamaya yönelik uygulamacıya planlar ve reçeteler sunacaktır. Bu noktada bu kavramların uygulamaya dönük reçeteleri ilgili bakanlıkları, bağlı kuruluşları, eğitim kurumlarını, eğitim personellerini ve eğitimde her zaman son kullanıcı olan ve buna bağlı olarak son faydacı olan öğrencileri temelden etkileyecektir.

Ülkemizde eğitim öğretim hizmetlerinde kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına yer verilecekse bu kavramların her ikisinin de uygulamada karşılaşılır olması gerekmektedir. Oysa bugün okullarımızda sadece kaynaştırma eğitimi hizmetleri sunulmakta farklı uygulamalar altında bütünleştirme eğitim hizmetleri sunulsa dahi bu hizmetler kaynaştırma hizmetleri olarak tanımlanmaktadır. Durum böyle olunca da tanımına uygun bir bütünleştirme uygulamasına kavuşmak mümkün görülmemektedir. Uygulamadaki bu sorunun temelinde mevcut eğitim stratejilerini uygulayan aktörler bulunmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarını okullarda birinci derecede uygulayacak olan aktörlerin bu kavramlar hakkındaki bilgi düzeyleri ve bu kavramları ayırma konusunda görüşlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu gereklilikten yola çıkılarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmenleri ve okullardaki rehber öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranacaktır:

1- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma kavramı ile ilgili görüşleri nelerdir?

- a. Yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasında ve destek eğitim odasında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- b. Yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasında

ve destek eğitim odasında yaşanan sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

- c. Yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

2- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme kavramı ile ilgili görüşleri nelerdir?

- a. Yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme uygulaması ve sınıf içi yardım esnasında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- b. Yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme uygulaması ve sınıf içi yardım esnasında yaşanan sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?
- c. Yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme uygulamasının nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

3- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasındaki farklara ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Genel eğitim ortamında olduğu gibi özel eğitim ortamında da özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik sürdürülen eğitim öğretim faaliyetleri amaçlı müdahalelerden oluşmaktadır. Bu müdahaleler ile özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, toplumsal yaşam içerisindeki rollerini gerçekleştirmeleri, diğer bireyler ile kabul edilebilir sosyal bağlar kurabilmeleri, ortak çalışmalar yürütebilme, çevreye uyum sağlayabilmeleri, üretken ve mutlu vatandaşlar olarak yetişmeleri, kendi hayatlarını idame edecek temel yaşam becerilerini kazanmaları için tasarlanmış eğitim programları ile özel öğretim yöntem ve teknikler, gerekli personel, araç gereç kullanma yeterlilikleri, ilgileri ve ihtiyaçları doğrultusunda öğrenime, iş hayatına, mesleki gelişim alanlarına ve toplumsal hayata hazırlanmalarını amaçlar (Cavkaytar ve Diken, 2005). Bu amaçlar inşa edilirken kullanılacak olan felsefenin uygulamacılar tarafından doğru seçilmiş ve özümsemiş olması gerekmektedir. Bu noktada kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları ile ilgili bilgi düzeyleri önemli rol oynamaktadır.

Bireyler profesyonel bir müdahalede bulunmadan önce çözüm üretmek istedikleri durumlar ile ilgili öncelikle bir durum çalışması yaparlar durum için en uygun ve ekonomik çözümü bulmaya çalışırlar. Tüm bu çalışmalar sonunda müdahale için bir yaklaşım belirler ve

bu yaklaşımın temel ilkelerinden hareket ederek müdahalelerde bulunurlar. Kavramlar ve beraberinde taşıdıkları reçeteler bu noktada devreye girer ve belirleyici rol oynar.

Genel eğitim ortamından yararlanabilecek özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi için günümüzde mevcut kullanılan yaklaşımların başında kaynaştırma ve bütünleştirme gelmektedir. Bu kavramların son faydacısının özel eğitime gereksinim duyan bireyin olduğu düşünüldüğünde kavramların reçetelerinin birincil kullanıcılar tarafından doğru anlaşılmış olması ve doru yöntemin seçilmiş olması uygunluk ve ekonomik olması açısından önemlidir.

Alan yazın incelendiğinde kaynaştırma kavramı ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmalar soncunda kaynaştırma eğitime yönelik olarak olumlu tutumların olduğu fakat uygulamada birçok sorun ile karşılaşıldığı görülmüştür(Güleriyüz ve Özdemir, 2015; Güner-Yıldız, Melekoğlu, 2015; Toy ve Duru, 2016). Kavramlara yönelik tutumların olumlu olmasına karşın uygulamada birçok sorun ile karşılaşılmış olmasının temelinde bu kavramlar ile ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olması yatmaktadır. Bu noktada bütünleştirme felsefesinin kavramsal çerçevesinin özel eğitim uygulamalarında kaynaştırma kavramından ayrıışmaması, öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin eğitilmesi konusundaki tutumlarını da etkilemesi beklenmektedir bu kavramlar hakkında oluşturulacak bilgi birikiminin tutumları etkilemesi araştırmanın önemli bir özelliğidir.

Herkes için eğitim (Education for all) felsefesini benimsememiş bir eğitim sisteminin çıktısı olan bireylerin eğitiminde temel görevi üstlenen öğretmenlerin hazırlayacağı öğretim öncesi tarama ve değerlendirme çalışmaları, bireyin gelişimi ve müfredatla ilişkili olarak belirlenen amaçların yer aldığı BEP'ler öğretim esnasında kullanılacak yöntem ve materyallerin seçimi, ölçme ve değerlendirme çalışmalarının bu kavramsal çerçeveye göre şekillenebileceği düşünülmelidir. Bu noktada bütünleştirme ve kaynaştırma yaklaşımları ile ilgili kavramsal çerçevenin belirlenmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan idareciler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları hakkındaki görüşleri bu kavramların bu uygulamacılar tarafından ne ölçüde kavrandığının diğer bir değişle gerçek tanımlarıyla örtüşen bilgilere ne derece sahip olduklarının tespit edilmesi önemlidir. Bu çalışmada kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının ne olduğuna ve nasıl uygulandığına ilişkin bu eğitimi gerçekleştiren paydaşların görüşleri incelenecektir ve bu vesile ile Milli Eğitim Bakanlığında görevli öğretmen ve yöneticilerin kavramlara ilişkin bilgi düzeyleri tespit edilecek ve kavramlar arasındaki bilgi yanlışlığının var olup olmadığı ortaya konulacaktır. Bu

araştırma bu açıdan ülkemizde benimsen eğitim yaklaşımı olan bütünleştirmeye ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemesi açısından önemlidir.

Bu araştırma, kavramların neyi nasıl yaptığımızın altında yatan nedenleri içlerinde taşıdıkları düşünüldüğünde bu kavramlar arasında tespit edilecek bir kavram yanlışlığının uygulamada oluşturacağı hataları da belirleme şansı verecektir. Bu çalışma ile ilgili kavramlar hakkında bir bilgi yanlışlığı veya kavram hatası yapılıyor ise bu kavramların tanımlanması için alanyazında yer alması gereken çalışmalar kanalize edilecek ve böylece kanun koyucular ülkemizde yürütülen eğitim öğretim hizmetlerini düzenleyen yasa ve yönetmeliklerde bu iki uygulama ile ilgili doğru bilgilere yer verecek ve böylece bu kavramsal çerçeveler belirgin hale getirilecek ve yasal dayanakları artırılacaktır. Bu açıdan da çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Çağdaş eğitim felsefesinin gerekliliklerinden biri olan bireysel ve kültürel farklılıklar göz önünde bulundurularak özel eğitim destek hizmetlerin belirlenmesi ve bireylere sunulması noktasında bütünleştirme ve kaynaştırma kavramlarının kavramsal çerçevesinin önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ülkemizde bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farkları belirleyecek, kavramsal sınırları çizebilecek bir çalışmanın henüz yapılmamış olması ve bu anlamda bu araştırmanın ilk çalışma olması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Elazığ ilinde bulunan anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan idareci, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler ile yürütülmüştür. Araştırmanın devam ettiği esnada Elazığ ilinde 24.01.2020 tarihinde meydana gelen deprem nedeni ile eğitim öğretime ara verildiğinden araştırma verilerinin bir kısmı Elazığ ilinin eğitim öğretime başlaması ile toplanmış ve bir çok okul deprem esnasında ağır hasar gördüğünden görüşme süreleri ve ortamları yeniden düzenlenmek zorunda kalmıştır.

Dünyayı da etkisi altına alan Corona virüs tehdidi nedeni ile Türkiye’de eğitim öğretime ara verilmesi ile planlanan görüşmelerden biri sağlık nedeni ile yapılamamış bir diğer görüşme ise online platformlar üzerinden yapılarak kayıt alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Kaynaştırma Eğitimi

Günümüzde eğitimde adil paylaşım ilkesi giderek önemini artırmaktadır. Özel eğitime gereksinim duyan bireyin ayrıştırılmasının pek çok sakıncayı da beraberinde getirdiği giderek daha çok kabul gören bir düşüncedir. Sonuç olarak bu bireylerin toplumdan uzak olmamaları, ihtiyaçları doğrultusunda desteklenerek sosyal kabullerinin artırılması yaygın bir kanat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynaştırma eğitimi, tüm öğrencilerin birbirlerinin farklı yönlerini kabul etmeleri ve birbirlerine saygılı olmalarıyla birlikte, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya dayalı eğitim ortamları meydana getirmeyi hedefleyen bir süreçtir (Salend, 1998). Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırma tanımı kapsamında, özel gereksinimi olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarının akranları gibi, akranları ile aynı okullarda ve akranları gibi aynı sınıflarda sürdürmesini benimseyen temel ilkelerdendir (Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Kaynaştırma (mainstreaming) sınıf öğretmenine davranış kontrolü, sınıf yönetimi, özel eğitim planları hazırlama ve benzeri konularda, öğrenciye ise sınıfa en üst düzeyde katılımını mümkün kılan uyarlamaların sınıf içinde ve sınıf dışında sağlanması ile özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin normal sınıf ortamında eğitim alması şeklinde tanımlanabilir.

Kaynaştırma yaklaşımının uygulandığı sınıflarda özel eğitime gereksinim duyan bireyin normal gelişim sergileyen akranları ile aynı ortamları paylaşması ve bu bireyin kendisini bu ortamın bir parçası olarak görmesi, sosyal ortamların oluşturduğu etkileşim ortamlarından yararlanmasını sağlayacaktır. Ayrıca özel eğitime gereksinim duyan bireyin bu bütünün parçası olması, toplumsal statüler ve roller üstlenmesini sağlayacaktır. Toplumsal statüler aynı zamanda üstlendiğimiz rollerin bütünü olduğundan özel eğitime gereksinim duyan bireyin benlik algısını da olumlu oranda değiştirecektir (Eripek, 2003; Akay, 2011; Cavkaytar, Diken, 2011).

Özel eğitime gereksinim duyan bireyin ihtiyaçlarına uygun olarak çevrede yapılan düzenlemelerin bu bireylerin kabulünü artırması beklenir. Bu durumun tam aksine bir çok engellenme durumu da çevrenin beklentileri doğrultusunda özel eğitime gereksinim duyan bireyler için altından kalkması oldukça güç olan durumlar yaratabilir. Bireylerin toplumda yer

edinebilmeleri, birey olarak ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir saha oluşturmaları için ilk hareket noktaları yapabildiklerinden yola çıkmaktır (Er-sabuncu, 2009). Kaynaştırma ortamı özel eēitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamı paylaştıkları ve bireysel yeterliliklerinden hareket ile uygun eēitim almalarını saēlayacak en önemli eēitim ortamıdır.

Kaynaştırmada zedelenme ve yetersizlik durumunun engele dönüşmesinin önlenmesinde, özel eēitime gereksinim duyan bireye hayatını normal gelişim gösteren bireyler gibi sürdürmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak ve yaşanılan çevreyi özel gereksinimi olan bireylerin yararlanabilecekleri duruma getirmek en önemli amaçtır (Cavkaytar ve Diken, 2007). Kaynaştırma tüm bu amaçlanan durumların oluşturulabilmesi için en uygun ortamların başında gelmektedir. Kaynaştırma gerekli düzenleme ve uyarlamaların yapıldıēı, ēretmenin gerekli destek ve yardımlar ile ērenciyi yapabildikleri ve yapamadıkları ile bütün olarak kabul ettikleri, bireyin bireysel gelişim özellikleri ölçüsünde eēitim aldıēı ve başarisının bireysel gelişim özellikleri göz önüne alınarak deēerlendirdikleri ortamların en deēerlisidir.

Kaynaştırma eēitimi ile özel eēitime gereksinim duyan bireyin toplumsal yapı içerisinde işlevde bulunma düzeyinin artması beklenir. Bu durum bireylerin çevreye uyum saēlama düzeyini, sosyal çevrenin beklentilerine yanıt verme düzeyini artıracaktır. Bu gelişmelerin ıřıēında bireyin normal gelişim gösteren akranları ile aynı fiziksel, sosyal ve duygusal ortamlara entegre olmasını saēlayacaktır. Böylece zel eēitime gereksinim duyan bireylerin toplumda etiketlenmesinin önüne geçilerek bireylerin toplumsal haklarını kullanması saēlanacaktır (Mastropieri ve Scruggs, 2004). Kaynaştırma eēitiminin olmadıēı yada etkili kullanılmadıēı taktirde özel eēitime gereksinim duyan birey toplumdaki ayrıştırılarak bu bireylere kendilerini geliştirme ve deēiřtirme fırsatları sunulmamış ve dolayısıyla da eēitimde fırsat eēitliēi ilkesi ihlal edilmiş olacaktır.

Kaynaştırma eēitimi; yasal dayanaklar ile güvence altına alınan özel eēitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim sergileyen akranları ile birlikte eēitim almalarını saēlarken, diēer bireylerce kabul edilebilme, ortak çalışmalar yürütme ve bulundukları çevreden birlikte yararlanma için bireyin gelişim özellikleri ve yeterlilikleri doērultusunda hazırlanan programlar, uyarlamalar ve çevresel düzenlemeler yapılması yolu ile bireyin ve sınıf ēretmenin sınıf içerisinde ve sınıf dışında desteklenmesi yoluyla sunulan eēitimlerdir (Kırcaali-İftar, 1992; Eripek, 1996; Batu, 1998; Kargın, 2004; Cavkaytar ve Diken, 2005; ahadar, 2006; Gezer, 2017).

Ortak tanımlardan hareketle kaynaştırma yaklaşımı için son derece önemli olan üç temel nitelik ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikler özel eğitim gerektiren bireyin normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfı paylaşması ile fiziksel ortamın önemini vurgular. Sınıf öğretmenine özel eğitime gereksinim duyan birey ile ilgili sunulacak desteğin türü, şekli ve yönü ile sınıf öğretmenine sunulan desteği vurgular. Son olarak özel eğitim gerektiren bireye sunulan destek eğitim hizmetleri, eğitim, öğretim için yapılan yöntemsel, çevresel düzenlemeler ve uyarlamalar ile öğrencinin yeterlilikleri doğrultusunda ilerlemesini sağlayarak öğrenciye sunulan destek vurgulanır.

Kargın, (2004), kaynaştırma ortamında sunulan destek hizmetlerini sınıf içinde ve sınıf dışında sunulan destek eğitim hizmetleri olarak iki ana başlıkta ele almıştır. Sınıf içerisinde sunulan destek eğitim hizmetleri öğrenci sınıfta iken sürdürülen destek eğitim hizmetleridir. Bu hizmetler danışman yardımcı genel eğitim sınıfı, özel eğitim personel destekli genel eğitim sınıfı, yardımcı personelle genel eğitim sınıfı şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer başlık ise kaynak oda (destek eğitim sınıfı) ve gezici özel eğitim öğretmeni desteği şeklinde sınıfın dışında sunulan özel eğitim hizmetleridir [Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2010]. Kaynaştırma eğitiminin sunulduğu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kuruluşlarda destek eğitim hizmetlerini toparlarsak üç şekilde verilebilmektedir. Bunlar; kaynak oda eğitimi, sınıf-içi yardım, özel eğitim danışmanlığı şeklinde sunulmaktadır.

Kaynaştırma eğitiminde önemli bir yeri olan kaynak oda; özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarından sınıf öğretmenin desteği ve gerekli ilgisine rağmen önemli ölçüde farklılık gösteriyorsa bu destek eğitim ortamından yararlanır (MEB, 2010). Fakat bu uygulama yapılırken sınıf öğretmenin duyarlı olması ve destek eğitim odasını kullanırken öğrencinin akranlarından ayrılacağı sürecin doğru tespit edilmesi önemlidir (Kırcaali-iftar, 2008; Gezer, 2006). Sınıf öğretmenlerinin bu ayrılmayı planlarken sosyal etkileşimi artıracak ders faaliyetlerinin bu odanın kullanımı için uygun olmadığını bilmeleri gerekmektedir. Destek eğitim odasının kullanımı akademik katılımı artırırken öğrenciler arasında kaynaştırma öğrencisinin görünür olmasını yani etiketlenmesini sağlayacağından ayrıştırıcı yönünün olduğunu söylemek de mümkündür (Kış, 2010). Kaynak odada, dil ve konuşma terapisti, sınıf öğretmeni özel eğitim öğretmeni, ilgili branş öğretmenleri gibi çeşitli öğretmenlerden özel gereksinimli öğrenciye bireysel ya da grup eğitimi sağlanır (Kırcaali-İftar, 1998). Bu durum sınıf öğretmeni ve diğer alan uzmanları arasında uyumu, paylaşımı ve iletişimi önemli kılmaktadır. Bu durum sınıf öğretmenine daha fazla sorumluluk yükleyecektir.

2.1.1.Kaynaştırma Eğitiminin Uygulama şekilleri

Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde temel noktaların başında bu bireylerin özel eğitime ihtiyaç duymayan, normal akranlarıyla birlikte eğitim alması gelmektedir. Bu eğitimin alınabileceği ortamlar ise ölkemizde uzun bir süredir uygulanmakta olan, tam zamanlı kaynaştırma ortamları, yarı zamanlı kaynaştırma ortamları ve tersine kaynaştırma ortamlarıdır.

2.1.2.Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Yarı zamanlı kaynaştırma ortamları, özel gereksinimli bireylerin sadece bazı derslerde akranlarıyla aynı sınıfta ya da sınıf dışında birlikte etkinlikler yapması şeklinde yürütölmektedir (MEB, 2006). Hem tam zamanlı hem de yarı zamanlı kaynaştırma eğitimleri planlanırken, bireyin özel ihtiyaçları ve eğitim performansları dikkate alınmalıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010,). Yarı zamanlı kaynaştırma ortamında yer alan özel eğitime gereksinim duyan birey iki farklı eğitim ortamından faydalanmak zorunda kalacaktır. Öğrenci için çok farklı değişkenlerin olması, öğrencinin iki farklı eğitim ortamının dinamiklerini kavraması, özümsemesi zor olacağından öğrencinin sınıfa ait olma kavramını geliştirmesi oldukça zor olacaktır.

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminde özel eğitime gereksinim duyan bireyden hem özel eğitim sınıfının aktif bir katılanı hem de genel eğitim sınıfının aktif bir katılanı olması beklenmektedir. Bu durum desteğe gereksinim duyan bireye daha fazla sorumluluk yükleyecektir. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri esnasında çok fazla değişkenliğin olması kontrolö ve anlaşılır olmayı etkileyecektir. Tüm bu sebeplerden ötürü son güncellenmesi 2009 yılında yapılan yarı zamanlı kaynaştırma 2012 yılında yapılan 28360 nolu değişiklikle yönetmelikten çıkartılmıştır(Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği, 21.7.2012 / Resmi Gazete : 2836). Hali hazırda uygulanan 7 Temmuz 2018 tarihinde çıkartılan 30471 sayılı yönetmelikte yer almamaktadır (Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği, 07.7.2018 / Resmi Gazete : 30471).

2.1.3.Tam Zamanlı Kaynaştırma

Tam zamanlı kaynaştırma ortamlarında özel eğitim gerektiren birey, normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfta yer alır ve özel eğitim gerektiren birey genel eğitim sınıfında sınıf öğretmeninin verdiği müfredat ile uyumlu eğitimden aynı ölçöde yararlanır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013,). Bu ortamlarda, özel eğitim gerektiren bireyin tam zamanlı kaynaştırma ortamındaki tüm gereksinimlerini karşılama sorumluluğu sınıf öğretmeninin kontrolündedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010, s. 9). Bununla birlikte öğrencinin bireysel ihtiyaçları

doğrultusunda destek alması ya da ek hizmetlerden yararlanması gerekebilmektedir (Kargın, 2004,). Ülkemizde uygulanan mevcut sistemde ilkokul, ortaokul, lise ve yaygın eğitim kurumlarında tam zamanlı kaynaştırma eğitiminin uygulandığı görülmektedir.

7 Temmuz 2018 tarihli özel eğitim hizmetleri yönetmeliği tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile eğitimi düzenlerken şu hususlara dikkat çekmiştir.

- Öğrenciler, kayıtlı bulundukları okullarda uygulanan eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri program temel alınarak öğrenciye uygun BEP hazırlanır.
- Orta öğretimi tamamlayan öğrencilere normal gelişim gösteren akranları ile aynı mezuniyet belgesi verilir.
- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim verilen okullarda destek eğitim odasından yararlanılır.
- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile eğitim verilen okullarda sınıf mevcudu düzenlenirken her bir şube için normal gelişim gösteren öğrencilerin sayısı gözetilmeksizin en fazla iki kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi yerleştirilir.
- Öğrenciler BEP başarılarına göre değerlendirilir. Bu değerlendirmeler yapılırken ölçme değerlendirmede öğrencinin yeterlilikleri, engel durumu, ölçme ve değerlendirmede kullanılacak materyaller ve ortamda uyarlamaların yapılması esastır. Bu uyarlamalar ve tedbirler merkezi sınavlar içinde uygulanır.
- Kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile eğitim alan öğrenciler BEP geliştirme kurulunun önerisi ve velinin yazılı izni ile bazı derslerden muaf tutulabilirler ve gene aynı kurulun görüşü ve velinin izin dilekçesi ile bir defadan fazla olmamak kaydıyla ilkokulda sınıf tekrarı yaptırabilirler.

2.1.3.1. Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma

kaynaştırma türleri arasında yer almamakla birlikte günümüzde tam zamanlı kaynaştırma eğitimi ile birlikte sunulan kaynaştırma eğitimine sunulan destek eğitim şeklidir. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin kaydı normal akranları ile aynı sınıftadır. Ancak özel gereksinimli öğrenci, gereksinim duyduğu derslerde kaynak odada özel eğitim öğretmeninden, sınıf öğretmeninden ve ilgili branş öğretmenlerinden yararlanır. Bu destek eğitim şekli için Milli Eğitim Bakanlığı destek eğitim sınıfı uygulama kılavuzunu yayınlamış ve özel eğitime gereksinim duyan bireyin hangi şartlar altında bu odadan yararlanabileceğini açıkça belirtmiştir (MEB, 2016; Destek Eğitim Odası Kılavuzu).

2.1.4.Tersine Kaynaştırma

Tersine kaynaştırma ortamları ise yetersizlikten etkilenmemiş öğrencilerin, talep etmeleri halinde eğitim bölgelerine en yakın, aynı eğitim bölgesinde yer alan ve kaynaştırma eğitimi yapan özel eğitim okullarında eğitim alabilirler (MEB, 2006, s.78). Bu uygulamanın hayata geçirilebileceği en uygun ortam okul öncesi kurumları olabilmektedir. Bu tür sınıflarda sınıf mevcutları özel eğitimde beşi özel gereksinimli olmak üzere en fazla 14 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. İlkokul, ortaokul ve ortaöğretimde ise beşi özel eğitime ihtiyacı olan 20 öğrenci, yaygın eğitimde ise 10 öğrenci ile sınırlıdır (MEB, 2006,). Ülkemizde tersine kaynaştırma uygulaması sınırlı sayıda bulunmaktadır.

2.1.5. Kaynaştırmanın Temel İlkeleri ve Yararları

Kaynaştırmanın benimsendiği kurumlarda başarı elde etmek için ve bu başarıyı sürdürebilmek için bir takım ilkelere ve bu ilkelerin etkili uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyen ilkeler;

- Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin mümkün olduğunca akranları ile aynı eğitim, öğretim ortamını paylaşması gerekmektedir.
- Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı eğitim ortamlarından yararlanması için fiziksel, akademik ve çevresel düzenlemelerin yanında gerekli destek eğitim imkanlarının sunulması gerekmektedir.
- Özel eğitime gereksinim duyan bireylere sunulacak eğitim, öğretim hizmetleri planlanırken bu bireylerin gereksinimleri dikkate alınmalıdır.
- Özel eğitime gereksinim duyan bireyin destek alacağı hizmetler kurum tabanlı olmalıdır.
- Her öğrencinin kendi sınırları ve yeterlilikleri çerçevesinde öğrenebilir olduklarını ilke edinmelidir.
- Kaynaştırma başarılı bir planlamanın yer aldığı bütün adımların kayıt altına alındığı eğitim şekli olmalıdır.
- Özel eğitime gereksinim duyan birey ile ilgili alınacak kararların ve uygulamaların tamamında aile, okul, rehberlik birimi, değerlendirme ekibi ile birlikte işbirliği temelli bir yol izlenmelidir. şeklinde belirtilmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2012).

Kaynaştırma süreci eğitim öğretim ortamında büyük bir alanı kapsayan geniş bir yelpazeyi oluşturmaktadır. Alanyazın incelendiğinde kaynaştırmanın paydaşlarının her birinin

ele alındığı birçok araştırma ile karşılaşılmaktadır. Bu araştırmalar kaynaştırma yaklaşımını benimseyen bir kurumda ortaya çıkacak olan faydanın paydaşları bulunduğunu göstermektedir. Bu ortak yarardan kurum içinde ve kurum çevresinde, kurumla ilişkili olan bütün birimler faydalanır. Bu birimler; kurum yönetimi, rehber öğretmenler, sınıf öğretmenleri, normal gelişim sergileyen bireyler, özel eğitim gerektiren bireyler, aileler, çevresel düzenlemeler ve sunulan destek eğitim hizmetleri olarak sayılabilir (Batu, 2010; Batu ve Kırcaali İftar, 2010; Forlin, 2010; McLeskey ve Waldron, 2011; Altan, 2019; Bilgiç, 2018).

2.1.5.1. Öğretmenler

Kaynaştırma eğitiminin uygulandığı kurumlarda öğretmenler kaynaştırma eğitiminin en önemli paydaşıdır. Kaynaştırma yoluyla eğitim sürecinin, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sadece akademik olarak değil, aynı zamanda sosyal yeterliliklerinin de gelişimini de kapsadığı, bununla birlikte sınıftan sorumlu öğretmenin özel eğitime gereksinim duyan bireylere karşı tutumunun öğrencinin duygusal, sosyal ve zihinsel başarısı üzerinde etkili olduğu alanyazında yapılan çalışmalar ile desteklenmiştir (Batu vd., 2017; Bender, Vail ve Scott, 1995; Bilen, 2007; Bozarslan ve Batu, 2014; Demir ve Açar, 2011; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010; Saraç ve Çolak, 2012; Shade ve Stewart, 2001; Shah, Das, Desai ve Tiwari, 2016; Sharma, Forlin ve Loreman, 2008). Batu,(2006), kaynaştırma eğitiminde yer alacak öğretmenlerde bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır.

- Ölçme değerlendirmede ve program geliştirmede bir ekip çalışması içerisinde yer almak.
- Özel eğitime gereksinim duyan, dezavantajlı bireyin yararına uyarlama yapmak ve uyarlamaları geliştirmek.
- Aileler ile iletişim halinde bulunmak ve ailelere danışmanlık hizmetleri sunmak.
- Özel eğitime gereksinim duyan birey için bireyselleştirmiş eğitim planı geliştirmek, uygulamak ve takibini sağlamak.
- Sınıftaki bütün bireylere eşit mesafede olmak.

Sınıf öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan birey ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirmek, sınıf öğretmenlerinde kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerinde fark edilir düzeyde olumlu değişiklikler yaratacaktır (Batu, 2017; Bender, Vail ve Scott, 1995; Bilen, 2007; Bozarslan ve Batu, 2014; Kırcaali İftar, 2006; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010; Saraç ve Çolak, 2012; Shade ve Stewart,).

2.1.5.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler

Kaynaştırma eğitimi bir sınıf iklimi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu durum özel eğitime gereksinim duyan birey kadar normal gelişim sergileyen bireyleri de içermektedir. Bu öğrencilerin özel eğitim gerektiren bireylerin kabullenme düzeyleri kaynaştırmanın başarısını etkileyecektir. Normal gelişim sergileyen bireylerin dezavantajlı bireyler ile ilgili davranışsal, duygusal ve bilişsel olarak bilgilendirilmeleri gerekmektedir (Kargın, 2006).

2.1.5.3. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireyler

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin kaynaştırma ortamları için uygun hale getirilmesi kaynaştırma eğitimin başarısını etkileyen etmenlerden biridir. Normal gelişim gösteren bireylerin ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bilişsel becerileri sergileme ve bilişsel kodları çözme özellikleri bir birlerinden farklıdır. Bu iki grupta yer alan bireyler öğrenim özellikleri, ders programları, öğretim yöntemleri, davranışsal beklentiler, fiziksel uyarlamalar bakımından farklılaşır. Bu farklılığın sınıf ortamına entegre edilebilmesi için özel eğitim gerektiren bireyin sınıf ortamı için hazırlanması gerekir. Bunun için günlük rutinlerin doğru tespit edilmesi, sosyal beceri öğretimleri ile öğrencinin eksiklerinin tamamlanması, gerekli uyarlamaların sağlanması yolu ile öğrencinin sınıf ortamına hazırlanması gerekmektedir (Batu, 2003). Özel eğitime gereksinim duyan bireyin normal gelişim sergileyen akranları ile aynı sınıfa yerleştirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasından sonra öğrenci için takip ve değerlendirme işlemleri devam eder. Bu bireylerin en önemli eksikliklerinden biri de sosyalleşme eksiklikleridir. Bu sorunların önüne geçebilmek için bu bireylerin sosyal iletişim becerilerini artıracak etkinlikler düzenlenmeli ve akranlar bu ilişkiler için teşvik edilmelidir (Kırcaali-iftar, 2006).

2.1.5.4. Kurum Yönetimi

Aileler çocuklarını okula ilk getirdiklerinde karşılaştıkları kişiler okul yöneticileridir. Bu durum yöneticilerin yönlendirme ve bilgilendirme davranışlarına önem katmaktadır. Özel eğitim gerektiren bireyin kurumda karşılanması, yönlendirilmesi, yerleştirme ve devamında kurum içinde izleme ve değerlendirme işlemlerinde yöneticiler yer almaktadır. Kurum yönetiminin kaynaştırma eğitiminde başarılı olması için kurum yöneticilerinin kaynaştırmaya karşı olumlu tutumlar beslemesi ve hepsinden önemlisi kaynaştırma eğitimi ile ilgili yasal dayanaklar başta olmak üzere bilgili düzeylerini artırmaları ve gelişime açık bir politika belirlemeleri gerekmektedir. Ayrıca kurum yönetimi kaynaştırma eğitimi ile ilgili politikaları belirlerken bütün kurumun bu iklime uyum sağlaması sorumludur (Kargın, 2004). Okul

yöneticileri sınıf içindeki uyarlamalar ve düzenlemeler dışında okul binasının genelinde özel eğitime gereksinim duyan birey için yapılacak fiziksel ve çevresel düzenlemelerden sorumludur. Bu düzenlemeler ile birlikte okul kültürünün kaynaştırma eğitimine uygun hale getirilmesi için okul etkinlikleri ve bilgilendirmelerde bulunması gerekmektedir.

2.1.5.5. Aileler

Aileler, bireylerin ilk eğitimlerinden sorumlu olduklarından bireyler üzerindeki etkileri yadsınamaz. Bu bağlamda bakıldığında ailelerin kaynaştırmaya karşı olan bakış açıları kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyen en önemli etmenlerden biridir. Bu aileler normal gelişim sergileyen veya özel eğitime gereksinim duyan bireylerin aileleri olmaksızın kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini ve bireylerdeki farklılıkları kabullenici, destekleyici tutum sergilemeleri kaynaştırma eğitime olumlu bakmaları, bilgi sahibi olmaları kaynaştırma eğitiminin başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Alanyazın incelendiğinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin aileleri ile yapılan çalışmalarda çocuklarının normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte eğitimlerini sürdürmelerini istediği tespit edilmiştir (Kargın, 2003; Williams ve Reisberg, 2003; Yiğen, 2008; Altan, 2019). Batu ve Kırcaali-iftar, (2005), yaptıkları çalışmalarda kaynaştırma eğitiminin başarısını artıracak olan özel eğitime gereksinim duyan birey ve normal gelişim sergileyen bireyin aileleri ile yapılacak olan çalışmaları; çocukların gelişimlerinden aileleri haberdar etmek, ailelere sınıf içindeki bilgileri çarpıtmadan olduğu gibi fakat bilgilendirici, duyarlılığı artırıcı şekilde aktarmak, aileyi eğitimin her aşamasından haberdar etmek ve bilgilendirmek, düzenli toplantılar yolu ile aile ile iletişimi güçlü tutmak ve ailenin kaynaştırma eğitiminin aşamalarını ve sürecini takip etmesini sağlamak olarak sıralamışlardır.

2.1.5.6. Rehber Öğretmenler

Rehber öğretmenler okul sistemi içerisinde öğrenciler, öğretmenler, aileler ve okul yönetimi ile ilişki içerisinde olan ve bu ilişkileri düzenleyen, bu ilişkileri destekleyen bir yapıyı kontrol etmektedirler (MEB, 2006). Rehber öğretmenler sınıf içi düzenlemede destek personeli olarak görev alabilirler, sınıf öğretmenine etkili iletişim konusunda yardım sunabilir ve ailelere öğrencilere nasıl yaklaşmaları gerektiği konusunda destek olabilirler. Tüm bu görev ve sorumluluklar kaynaştırma eğitimi benimsemiş kurumlarda kaynaştırma eğitiminin başarısını artırmak için çok önemlidir. Rehber öğretmenlerin kurum içerisindeki tüm öğrenciler ile iletişimleri göz önüne alındığında özel eğitime gereksinim duyan birey ve normal gelişim sergileyen bireylere her iki yönlü olarak empati kurma ve destek olma açısından yardım

sunabilirler (Er-Sabuncuoğlu, 2011; Cavkaytar, 2010).

Alanyazında rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde etkin rol oynayan aktörlerden olduğunu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Yıldırım, (2010), Konya ilinde 86 sınıf öğretmeni ile yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yer alan öğrencilerin sınıfa uyumunu sağlayıcı önemli destekçilerinden olduklarını ortaya koymuştur (Pamuk, 2016; Akyüz, 2011; Demirel, 2006).

2.1.5.7. Kaynaştırma Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi

Eğitim, öğretim ile ilgili ortam düzenlemesi yapılırken iki önemli noktada düzenleme yapılmalıdır. Bu düzenlemelerden ilki sınıf içi düzenlemelerdir. Bir diğeri ise çevresel düzenlemelerdir. Sınıf içi ve çevresel düzenlemeler yapılırken dikkat edilecek nokta özel eğitime gereksinim duyan bireyin rahat hareket edeceği ve kurum içindeki hizmetlere kolaylıkla ulaşabileceği şekilde düzenlemelerin yapılmasıdır. Sınıf içi düzenlemelerde önemli olan bir diğerk nokta ise sınıf mevcududur. Mevcut uygulanan yönetmelik gereği her bir şubeye en fazla iki kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi yerleştirilebileceğini belirterek uygulamaya yönelik bir talimatta bulunmuştur. Bir önceki yönetmelikte ise iki kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta kaynaştırma öğrencisi de dahil olmak üzere 25 öğrenci, bir kaynaştırma öğrencisi olduğu taktirde sınıf mevcudunun 35 öğrenciyi geçemeyeceğini belirtmiştir. Bir önceki yönetmelikte sınıf mevcutları ile ilgili daha açık beyanda bulunulmuştur (MEB, 2010).

Sınıf içi düzenlemeler yapılırken özel eğitim gerektiren bireyin eğitim, öğretimden en uygun şekilde yararlanacağı oturma düzeni oluşturulmalı ve bu düzende çok sık değişiklikler yapılmamalıdır (Öncül, 2005). Oturma düzeni oluşturulurken öğrencilerin bireysel özellikleri ve öğrencilerin fikirleri de dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

Çevresel düzenlemelerde ise kurum giriş çıkışları için engelli rampaları, engelli asansörleri, kaynaştırma eğitiminde yerleştirilmiş öğrencinin fiziksel ve bireysel özellikleri düşünülerek yerleştirilmiş olduğu sınıfın kurum içerisindeki konumu, koridorların aydınlatılması yapılacak düzenlemelerdir. Ayrıca koridorlarda neon aydınlatma bantlarının ve yardım, destek noktalarının kullanımı, lavabo, yemekhane, kantin ve laboratuvarlara ulaşım ve kullanımında risk oluşturmayacak şekilde düzenlemelerin yapılması önemlidir (TBMM, İş Sağlığı Güvenliği Yasası, 2012/6331; <https://www.mevzuat.gov.tr/>, 12 Nisan 2020 tarihinde ulaşıldı).

Destek eğitim hizmetleri, kaynaştırma eğitiminin başarısı için daha önceki tanımlarda da değinildiği gibi öğrenciyi sunulan destek eğitim hizmetleri ve öğretmene sunulan destek eğitim

hizmetleri şeklinde sunulmaktadır. Bu hizmetler destek eğitim odası (kaynak oda), sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı şeklinde sunulmaktadır.

Sınıf öğretmeninin desteği ve ilgisi dahilinde özel eğitime gereksinim duyan bireyin normal eğitim sınıfında ilerleme ve gelişme görülmediği durumlarda sınıf öğretmeni destek eğitim odasına başvurarak destek eğitim sınıfında ilgili uzmanlardan destek alır. Destek eğitim odasında özel eğitim öğretmeni bireysel veya grup çalışması yapabilir. Destek eğitim odasında başka eğitim uzmanları da görev alabildiklerinden sınıf öğretmeni ile işbirliği içinde olmaları ve ekip çalışması yapmayı bilmeleri gerekmektedir. Destek eğitim odasında bireysel çalışma yapılması durumlarında özel eğitime gereksinim duyan birey genel eğitim sınıfında da benzer ilgiler ve beklentiler içerisine girmektedir bu beklenti hem öğretmenin zorlanmasına hem de özel eğitim gerektiren bireyin kendi sınıfında uyum sorunları yaşamasına neden olmaktadır (Kırcaali-İftar, Uysal, 2005).

Özel eğitim danışmanlığı, kaynaştırma eğitiminde başarıyı sağlamak için sınıf öğretmeninin bazı konularda destek alabilmesini mümkün kılan uygulamalardır (kırcaali-iftar, 1999). Bu danışmanlık hizmetleri özel eğitim öğretmeni, konuşma dil terapisti, rehber öğretmeninden alınabilir. Sınıf öğretmeni uygun program hazırlamada, davranış problemlerini kontrol altına almada ve belli eğitim ortamlarındaki zorlanmaların önüne geçmek için yardım alabilir (Batu, 2003).

Sınıf içi yardım, sınıf öğretmenine destek eğitim personelleri aracılığı ile özel eğitime gereksinim duyan birey ile çalışmak için sunulan yardımlardır. Bu destek eğitim uzmanları özel eğitim öğretmenleri, konuşma ve dil terapistleri ve gerekli durumlarda ilgili alan mezunları olabilmektedir (Batu, 2006). Sınıf öğretmenleri yardım alacak ise alan uzmanlarının sınıfa sınıf öğretmenleri ile birlikte girerek gerekli desteği sunması gerekmektedir. Ülkemizde bununla ilgili yapılan mevcut çalışmalar birlikte eğitim uygulamaları yolu ile yapılmaktadır (Kayhan, 2016).

2.2.Bütünleştirme Eğitimi

Toplum olarak adlandırılan yapıyı oluşturan en temel etken, bireydir ve bireyler bu sistemin içerisinde döngüsel olarak etkileşim halindedirler. Bireylerin sahip olduğu yada sahip olamadığı beceriler, roller, statüler etkileşimin yönünü belirler. Özel eğitime gereksinim duyan bireyler ise toplumda bu etkileşimin en yoğun yaşandığı noktalarda durması gerekirken

günümüzde bu bireyler, eğitim, çalışma ve sosyal çevrenin imkan sağladığı ölçüde etkileşim döngüsünde yer bulabilmektedirler. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bu etkileşim döngüselliğinde en az normal gelişim sergileyen bireyler kadar yer almaları için politika üreticilerin bazı felsefeleri temel almaları gerekmektedir. Temel alınan bu felsefelerin ise eğitim, iş ve toplumsal hayata yansımaları gerekmektedir.

Bir kavramın, teknolojik bir ürünün, bir yaklaşımın gelişimi bu kavramların yaklaşımların ya da ürünün olumlu yönleriyle birlikte olumsuz yönlerinin de tespit edilebilmesi ve eleştiri alabilmesi ile mümkündür. Eğitimde kullanılan felsefeler de zaman zaman eleştirilmiş ve bu eleştirme sürecinden bir takım revizyonlar ve değişimler ile çıkmışlardır. Bütünleştirici (kapsayıcı) eğitim geleneksel eğitim yaklaşımının aldığı eleştiriye karşılık ortaya çıkmıştır (Clark, Dyson ve Millward, 1998). Dünyada ve ülkemizde geleneksel eğitimin diyebileceğimiz kadar uzun süredir kullanılan eğitim şekli özel eğitim ortamları ve kaynaştırma ortamları yolu ile verilen eğitimlerdir. Bu eğitimler son derece etkili ve başarılı olsa dahi sistem içerisinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin yararını ihmal eden noktaları bünyesinde barındıran bir takım yönlerinin olması bu eğitim ortamlarının eleştirilmesi ve ardından tartışma ortamlarına taşınması ve daha yarar güdücü eğitim yaklaşımlarının belirlenmesini sağlamıştır. Bu gelişim sürecinin ülkemizde geldiği nokta bütünleştirme yaklaşımıdır. Bütünleştirme özel eğitime gereksinim duyan bireyleri yetersizliklerine göre eğitim kurumlarına yerleştirmek yerine yapısal değişiklikler, eğitsel uyarlamalar ve sunulan destekler yolu ile ayırıcı söylemlere ve ayrılmış ortamlara uygun bir alternatiftir. Bu noktada heterojenliğe karşılık esnekliğe dayanan önemli bir yaklaşımdır.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin gerekli desteklerin sunulması yolu ile normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamlarda ve bireysel farklılıkları göz önüne alınarak eğitim almasını garanti altına alan eğitim yaklaşımlarından en önemlisi bütünleştirmedir (Forlin, 2009).

Bütünleştirme kavramının kelime anlamı kapsama veya içermeye olarak karşımıza çıkmakta ve özel eğitime gereksinim duyan birey için gerekli destek hizmetlerinin öğrencinin yararı doğrultusunda öğrenciye sunulmasıdır (Sarı, 2016:21).

Bütünleştirme (katılım) tüm dünyada politika üretmek ve eğitim felsefesini temellendirmek için önemli bir başlama noktası haline gelmiştir. Bu yaklaşım bütün öğrencileri yetenek, gelişim, dil, din, ırk ve geçmişlerine bakılmaksızın okul topluluğunun bir parçası olarak tanımlar. Bütünleştirici eğitim genel eğitim sınıf ortamında akranları ile özel eğitime

gereksinim duyan, istisnai ihtiyaçları olan bireylerin de eēitimini göz önünde bulundurduēu eēitim felsefesidir. Bütünleştirme herkesin eēitsel olarak altında birleřebileceēi eēitim kurumları oluşturma felsefesini güder.

Yerinde bir bütünleştirme uygulaması için bütün eēitim personeli sorumluluk almalıdır. Bu sorumluluēun en büyük ayaēı özel eēitime gereksinim duyan bireyler eēitim ortamına yerleştirilirken yerine getirilir. Bu yerleştirilmelerde köken, aile yapısı, engel durumu, kullandığı dil, cinsiyet ile ilgili tercihler, ekonomik yeterlilikler, din, ırk gibi bütün belirleyiciler göz ardı edilerek yapılır (Salend, 2011:135). Yerleştirme kararı ayrımcılıēa izin vermeyen, ērenci performansını dikkate alan bir yaklaşım ile yapılmalıdır.

Bütünleştirme yaklaşımının en önemli özelliklerinden birisi sınıf ēretmenine saēlanan deřteēin özellikleri ve şeklidir (Conderman ve Bresnahan, 2007; Salend, 2001). Bütünleştirme ile genel eēitim sınıfında sınıf içerisinde sunulan destek eēitim hizmetlerinin planlı, yoēun ve daha etkili sunulması ile özel eēitime gereksinim duyan bireyin sosyal, duygusal, fiziksel ve akademik olarak sunulacak destekler ile toplumun aktif bir yesi olmasını amaç edinmiştir (Batu ve Diken, 2010: 35; Gürgür, 2005:143).

Bütünleştirme yaklaşımı özel eēitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim gösteren bireylerden farklı gereksinimlere sahip olduklarını kabul eder. Ayrıca bu durumun bireylerin eēitimine engel teşkil etmediēi sınıf içerisinde bireyselleştirme düşüncesine dayanarak sınıf içerisindeki bütün bireylere bu bireyselleştirmede yer veren program, materyal ve fiziksel düzenlemelerle bireyin eēitim ortamına deēil de eēitim ortamlarının bireylere uygun hale getirildiēi yaklaşımı temsil eder (ERG, 2011, <http://erg.sabanciuniver.edu/>. 13.05.2019 tarihinde ulaşıldı).

Bütünleştirme yaklaşımını benimsemiş okulların eēitim stratejilerinde her bir ērencinin kendisi için uygun olan ērenme hızında ilerlemesi ve bu uygulama gerçekleştirilirken de bütün ērenme ortamının tek bir amaç etrafında birleşmesi hedeflenir (Salend, 2001).

Bütünleştirme yaklaşımı sınıf ēretmenlerinin sadece sınıf ortamında özel eēitime gereksinim duyan, dezavantajlı bireyi fiziki olarak içermek deēil etkili bireyselleştirilmiş uygulamalarla bireye yarar saēlayacaēı varsayımına dayanır (Winter, 2006; Westling, 2010). Bu yaklaşımda sınıf ēretmenlerinin bütünleştirici eēitim uyarlamaları yoluyla çok geniş bir yelpazeye sahip bireylerin ihtiyaçlarını karşılama zorunluluēu ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu ēretmenler dezavantajlı bireyleri yapabildiklerinden hareket ile tanımlamalı, bu bireyler

için uygun eğitim ortamları oluşturmaları gerekir. Bu durum sınıf öğretmenlerini yardım almaya dolayısı ile işbirliğine zorlamaktadır. Bu işbirliğinin tarafları dezavantajlı bireylerin sayısı ve ihtiyaçlarına göre aile, yönetim, rehberlik birimi, özel eğitim uzmanları, konuşma ve dil terapisti, ilgili alan uzmanları vb. şeklinde çeşitlenmektedir. Sınıf öğretmenleri bu uzmanların bir veya birkaçı ile birlikte ekip çalışması yapmak zorunda kalabilir. Bütünleştirme yaklaşımı sınıf içerisindeki öğretmeni uzlaşmacı ve paylaşımcı olmaya zorlar.

Forlin, (2009), sınıf öğretmenlerinin bütünleştirici eğitimin başarısı için çok önemli olduğunu, bu başarıyı sağlamak için öğretmen eğitiminin bütünleştirici eğitimin ilkeleri göz önüne alınarak planlanması gerektiğini öne sürmüştür. Bütünleştirici (kapsayıcı) eğitimde yer alacak sınıf öğretmenlerinin bütünleştirici eğitimi kabullenebilmeleri ve bütünleştirici eğitimin başarısı için en etkili yöntem ve kaynaklardan yada alanında uzman kişilerden yardım alabilmeleri etkileşime açık ve eleştiri yapabilen öğretmenlerden olmalıdır (Young, 2016).

Bütünleştirici yaklaşım ilkelerine bağlı kalarak eğitim politikası üreten kurumlar, ayrıştırıcı tutumlar ile mücadele etmeli, bütünsel bir tutum inşa etmeli, hoşgörülü okullar oluşturmalı ve her bir bireyin özel ve önemli olduğu öğrenme ortamları oluşturmalıdır. Bu politikayı benimsemiş kurumun bütün unsurları yeterliliğin ve başarının bireyin özelliklerine göre değişebildiğini, yapıcılığın olduğu, kabullenici ve bağlantılı olarak faydacı bir tutum içinde olmalıdır. Bütünleştirici yaklaşımda her bir bireye eşit davranılmasından ziyade bireyin yaşama dair deneyimleri, yeterliliklerini, ve ihtiyaçlarını dikkate almayı içermesi önemlidir (Florin, 2009; Scott, Cordier, 2015).

Yaklaşım olarak bütünleştirme özel eğitime gereksinim duyan bireylerin yetersizliklerinden ziyade, gerekli destek faaliyetleri ile yetersizliklerini göz ardı ederek yeterlilikleri ve yeteneklerine uygun şekilde sunan eğitimidir. Bütünleştirme yaklaşımı eğitim ortamını tek başına hedef alamaz, nihai hedefi toplumsal hayattır. Eğitim ortamları toplumsal hayatın en temel ve küçük bir bölümünü temsil ettiğinden bütünleştirmenin öncelikle eğitim öğretim ortamında sağlanması ile toplumsal yaşama ayrışma olmadan entegre olabilir.

Eripek, (2007), kaynaştırma için yaptığı açıklamasından hareketle bütünleştirme yaklaşımının uygulanması için şu taslak ileri sürülebilir; özel eğitime gereksinim duyan birey eğitim ortamından mümkün olduğunca ayrılmadan normal gelişim sergileyen bireylerin özel gereksinimli bireyleri, özel gereksinimli bireylerinde normal gelişim sergileyen bireyleri kabullendiği ve aynı sınıfta eğitim görmesi fiziksel olarak bütünleştirmeyi, akranları ve çevresindeki doğal ortama dahil olan her bireyle ilişkilerinin desteklenmesine yönelik

uyarlamalar yoluyla sosyal bütünleştirmeyi, eğitim öğretime yönelik uyarlamaların yapılması akademik olarak bütünleşmeyi, bunlara ek olarak bireylerin toplumsal hayatta yararlanacağı her ortamdan normal gelişim sergileyen bireyler gibi yararlanmaları için gerekli çevresel düzenlemelerin yapılması ve uygulanması çevresel bütünleştirmeyi temsil edeceğini söylemek mümkündür.

Bütünleştirici (kapsayıcı) yaklaşımı benimseyen kurumlarda dezavantajlı, özel eğitime gereksinim duyan bireyler için erişebilirlik bu eğitimin temel noktalarından biridir. Bu erişebilirlik sadece çevresel alt yapı ile değil sosyal ve akademik alt yapıyı da kapsamaktadır. Kurumlar için bu erişebilir tasarım öncelikle sınıf, kurum, sosyal çevre ve toplum içerisinde dezavantajlı bireyin, bu ortamlarda ihtiyaç duyduğu tüm desteklere ulaşması konusunda olumlu yanıtlar sunmasıdır. Dolayısıyla erişebilirlik eşit ve adil paylaşım dayalı eğitimi de beraberinde getirmektedir.

Opertti, Bnady ve Duncombe, (2009), herkes için kaliteli eğitime bütünsel olarak bakan bu yaklaşımın dört temel ilkesinden bahsetmiştir. Bunları a) Kaliteli eğitime erişim, b) çeşitliliğe cevap verme, c) bütünlüğün ve öğrenme yaşantılarının önündeki engelleyicileri bulma, d) dışlanma ve başarısızlığı en aza indirmek olarak saymıştır. Bütünleştirme yaklaşımı ile şekillenen kurumlarda genel eğitim sınıfının bütün üyelerinin eğitimi sınıf içi uyarlamalar, etkili yöntem ve teknikler, gerekli destek personelleri yolu ile kaliteli eğitime ulaşmasını sağlamalıdır. Bu yollar ile sınıf içerisinde özel eğitime gereksinim duyan birey ile birlikte normal gelişim sergileyen bireyler, farklı topluluktan kopmuş oryantasyon sorunu yaşayan bireyler, öğrenme ortamında güçlük yaşayan bireylerin tamamına yanıt verecek şekilde dizayn edilmelidir (Florin, 2014; Anastasiou, Kauffman ve Nuovo, 2015). Bu dizayn her bireyi kendi sınırları içerisinde bir bütün olarak değerlendirebildiğinde mümkün olabilmektedir. Sınıf öğretmenleri bu yaklaşımla dizayn ettikleri sınıflarda öğrencilerin ayrışmasını ve ayrıştırıcı tutum içerisine girmesini engelleyecek tedbirleri almak mecburiyetindedir. Özel eğitim gerektiren bireye ihtiyaç duyduğu konularda yeterli ve etkili desteğin sunulması yolu ile bu bütünlüğün önündeki engeller ortadan kaldırılabilir. Kabullenici tutumları artıran empati ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. Sayılan bütün bu tedbirler alındığı takdirde etiketlenmenin ve başarısızlığın önüne de geçilmiş olunacaktır.

2.2.1. Bütünleştirmenin Temel İlkeleri

Birçok aktörün içerisinde yer aldığı buna bağlı olarak çok yönlü etkileşimleri içerisinde barındıran kavramların, kavramsal kimlik kazanarak başarı elde etmeleri için bir takım ilkeleri

ıermeleri gerekmektedir. Bu ilkeler, kavramlar ile ilgili doğal sınırları çizerek uygulamadaki aktif yönlerini belirlemektedir. Bütünleştirme eğitiminin başarısını etkileyen temel ilkeler belirlenirken bir takım noktalara dikkat dikkat edilmelidir. Bu noktaların başında;

- Bütünleştirici eğitim kaynağını toplumsallıktan alarak bütün bireylerin toplumda bütün artıları ve eksileri ile kabul edildiği gibi bütünleştirilmiş okullarda da bu ilkenin bireyi olduğu gibi kabul edilmesinden hareket eder.
- Bütünleştirme kavramı toplumsallıktan doğrudan etkilenmektedir. Başarılı ve ya başarısız her toplumun bir kültürü olduğu gibi okullarında bir kültürü vardır. Bu kültürel oluşumlar oluşturulurken bireylerin bir birlerine daha gerçekçi ve şeffaf baktıkları bir kültür oluşturmak bütünleştirilmiş kurumların en temel özelliklerindendir.
- Bütünleştirme eğitiminin uygulandığı okul kültüründe erişebilirlik eğitimin merkezinde yer almaktadır. Erişebilirlik sadece fiziksel olarak değil, eğitim programları, iletişimin desteklenme şekli ve yönü, destek sistemleri ve personelleri, materyaller ve ekipman çeşitliliği ile teknoloji kullanımı şeklinde sayılabilir.
- Bütünleştirici eğitimin temel ilkelerinden biri de tüm yönleriyle okul kültüründe iş birliğinin desteklenmesidir. Bu iş birliği kurumlar arasında olacağı gibi eğitimciler, aileler ve öğrenciler arasındaki işbirliğinide kapsamaktadır.
- Bütünleştirici eğitimin bir diğer ilkesi de eşitlik ilkesidir. Eşitlik ilkesi eşit fırsatlar, eşit haklar ve eşit sorumluluklar anlamına gelmektedir. Her ocuk, benzer özellikler taşıyan akranları ile heterojen sınıflarda eğitim görmelidir. Her ocuğa ayırıcı yaklaşımı önleyecek şekilde yeterlilikleri dahilinde destekler sunulmalıdır ve deneme şansı verilmelidir.
- Bütünleştirme eğitiminde belki de en temel noktaların başında eğitim ğretim planlanırken doğal, olağan ortamlar tercih edilerek birey sınıfın doğal ortamının dışına kesinlikle çıkarılmamalıdır.
- Bütünleştirilmiş kurumlarda bireylerin yetersizliklerinden ziyade kurum ortamındaki eğitim öğretimin çeşitlendirilmesi şeklinde düzenlenmelidir. Bunun sonucu olarak bireyi değişime zorlamak yerine içeriği değiştirmek ve çeşitlendirmek bütünleştirmenin esaslarındandır (Black-Hawkins, 2017; Loverman, 2009; Ainscow, Booth ve Dyson, 2006).

2.2.2. Bütünleştirme Eğitiminin Paydaşları

Bütünleştirici eğitim sürecine dahil olan, sınıf ortamındaki bütün bireyleri eğitim öğretim ortamında ayırmadan ve ayırıştırmadan tek bir yelpaze altına toplayan yaklaşımın bir çok paydaşı bulunmaktadır. Bu paydaşlar kurum kültürünü organize eden ve destekleyen yöneticiler, kurumun eğitim öğretim birimini şekillendiren ve başarılı bir şekilde sürmesini sağlayan öğretmenler ve kurumlarda sağlanmaya çalışılan bütünleştirme ilkelerini toplumsal yönden destekleyen ve devam ettiren ailelerden oluşmaktadır. Bu noktada bütünleştirilmiş kurumlarda verilen eğitim uygulamalarını sürdürebilmek için birçok farklı uzmanın, ailelerin ve yöneticilerin birlikte çalışması gerekmektedir (Kargın, 2006). Bütünleştirici eğitimin başarılı olabilmesi için ilgili alan profesyonellerinin yanında aile ve yönetiminde destekleyici niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Batu,2010; Koçyiğit, 2015).

2.2.2.1. Öğretmenler

Bütünleştirici eğitimi sınıf içerisinde organize eden ve yerleştiren en önemli unsur bu kurumların bütünleştirme sınıflarında görev alan öğretmenlerdir. Bu denli önemli bir görevi yerine getiren öğretmenlerin sorumlulukları da bu ölçüde artmaktadır, çünkü bu sorumluluklar bütünleştirme eğitimini doğrudan etkileyen unsurlardır.

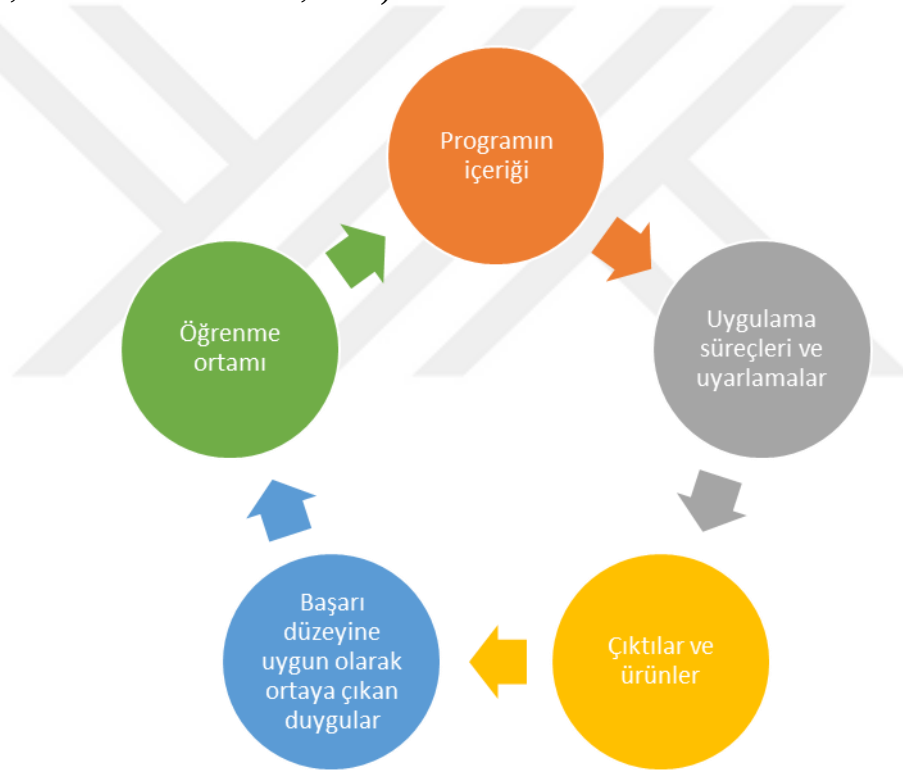
Bütünleştirilmiş sınıflarda görev alan öğretmenlerin ilk ve en önemli sorumluluklarından biri ilgili sınıfın gelişim düzeyine uygun müfredata bağlı kalmaktır. Bu bağlılık sınıftaki bütün bireyler ile birlikte dezavantajlı bireyleri de kapsayacak şekilde uyarlamalar ve çeşitlendirmeler içermelidir (Yılmaz, Uysal, Koç, 2019). Sınıfın gelişim düzeyine uygun hazırlanmış eğitim müfredatı sistematik olarak uyarlamalar açık olmalı ve gerekli durumlarda bu uyarlamalar üzerinden de revizyonlar yapılmalıdır (Turunbul ve wehmeyer, 2007;Kargın, 2006; Bordin, 2001; Taylor, 1997).

Sınıf öğretmenleri sınıf içerisindeki tüm bireyler ile birlikte özel eğitime gereksinim duyan, dezavantajlı bireyler ile ilgili düzenli kayıtlar tutmalıdır. Bu kayıtlar bireylerin gelişimini takip açısından avantaj sağlaması yanında gerektiğinde yeni hedefler belirlemede ve öğretimsel uyarlamalara faydacı revizyonlar eklemede kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca bu kayıtlar olası değişim ve kademe atlama durumlarında diğer eğitimcilere yol gösterici nitelikte olacaktır.

Bütünleştirilmiş sınıflarda görev alan öğretmenler, hem kendi öğretme stilleri hem de bireylerin bireysel farklılıklarını kapsayacak şekilde diğer bireylerin öğrenme stillerine cevap

verebilmelidir (Çakıroğlu, Günay, 2019). Bu sınıflarda görevli öğretmenler bu nedenlerle sınıfta bulunan özel eğitime gereksinim duyan, öğrenme güçlüğü, kültürel farklılıklardan etkilenmiş yani dezavantajlı tüm bireylerin gelişim özelliklerini de içinde barındıracak şekilde öğretim stratejileri ve bu stratejileri destekleyecek uyarlamalar yapmalıdır (Stemberge ve Kiswardy, 2018; Coil, 2017; Johnsen ve Kendiic, 2005).

Bir öğrenme sürecinin başından sonuna kadar yer alan unsurlar; program içeriği, uygulama süreci, çıktılar ve ürünler, başarı düzeyine uygun ortaya çıkan duygular ve son olarak da öğrenme ortamıdır. Bütünleştirilmiş sınıflarda öğretmenler içeriği mümkün olduğunca zenginleştirmelidir. Bu zenginleştirmenin hangi basamakta yapılacağına öğrencinin yerlilikleri doğrultusunda karar vermeli ve uyarlamayı bu doğrultuda yapmalıdır (Hackeman, Hull, ve Carter, 2011; Tomlinson ve Eidson, 2003).

Şekil 2. 1 Bütünleştirme ortamlarında sunulan eğitimin içeriği

(Taneri, 2019, s.141 Farklılaşmış öğretimin öğelerinden uyarlanmıştır).

Bütünleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretim faaliyetleri sürerken öncelikle program içeriği sınıftaki bütün öğrenciler için uygun amaçlar haline getirilmelidir. En güçlü ve en zayıf öğrenme düzeyini temsil eden bütün bireyleri kapsamalıdır. Program içeriği uygulanırken gerekli yöntem ve tekniklerin yanında materyaller ve sınıf ortamının sınıftaki bütün bireylerin

öğrenme performanslarını kapsayacak şekilde uyarlamalara yer vermesi sağlanmalı bu uyarlamalar sonucunda öğrenme süreciyle ilgili ürünler ortaya çıkmaktadır. Öğrenme sürecinde ortaya çıkan ürünler bireylerde oluşturduğu başarı duygusuna bağlı olarak öğrenme ortamını oluşturmaktadır (Tomlinson ve Eidson, 2003).

Bütünleştirme sınıfında yer alan sınıf öğretmenleri sınıf ortamlarında uyarlamalar yaparken sınıf içerisinde esnek yerleşim planları oluşturularak eğitim esnasında değişikliklere müsaade edebilir olmalıdır. Sosyal ilişkilerin gelişimini artırıcı uyarlamalar yaparken etkinlikler ve akran koçluklarından yararlanmalıdır. Yöntem ve teknikleri kullanırken kullanılan yöntem ve tekniklerde uyarlamalar yapabilmeli ve seçilen öğretimsel amaçlarda da uyarlamalar yapabilmelidir. Bunu yaparken eğitim öğretimin süresinde de uyarlamalar yapabilmelidir. Bu uyarlamalar sınıf içinde zamansal boşlukları oluşturmaya dayalı şekilde yapılmalıdır. Böylece desteğe ihtiyaç duyan bireylere bu boşluklarda yardım sunulabilir (Hammeken, çev. Şahaz, 2019). Son olarak sınıf öğretmenleri eğitim öğretim esnasında kullanılacak materyallerde de dezavantajlı bireyleri de kapsayacak şekilde uyarlamalar yapabilmeli, yeni geliştirilen eğitim teknolojilerini sınıfa entegre etmekte başarılı olmalıdır (Bozkurt, 2017; Robin, 2008).

Bütünleştirici eğitim multidisiplinler arası bir çalışma gerektiren bir yaklaşımdır. Bu multidisiplinler arası ekipte özel eğitim öğretmenleri, branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, kurum yönetimi, ilgili alan uzmanları ve bunların bir biriyle iletişimini sağlayan sınıf öğretmenleri bulunmaktadır. Bu noktada bu sınıflarda görevli bütün öğretmenler bu ekibin bir parçası olduğundan iletişime açık ve birlikte sürdürülen çalışmalara uyumlu, iletişim halinde olma ve çoklu iletişim kanallarını açık tutma gibi özelliklere sahip olmalıdır. Bu ekipteki bütün üyeler katılımı teşvik edici, yapılan veya yapılacak olan çalışmalar ile ilgili raporlar ve planların yapılmasına destek veren, gelişmeleri takip eden ve gerekli uyarlamaları yapabilen, sınıf ve ekip içerisinde iyi bir gözlemci ve eleştiriye açık bir yaklaşım sergilemelidirler (Gürgür, 2019; Akduman, 2019).

2.2.2.2. Yöneticiler

Ailelerin, öğretmenlerin, öğrencilerin çoğunlukla karşılaştıkları her durumda görüşüne başvurdukları ve yardım aldıkları kurum düzeyinde en yetkili birim okul yönetimidir. Bütünleştirme eğitimini uygulayan kurumların süreci planlarken, planın yararlılığını ve sürekliliğini gözetirken, maddi, fiziki ve akademik destekleri sağlarken, kurum dışındaki

iletişim sistemini kurarken kurum yönetimi etkin rolleri üstlenmelidir.

Daha önce de belirtildiği gibi bütünleştirici eğitim programlı çalışan bir ekip tarafından yürütülmelidir. Bu ekip kurulurken kurum yönetimi görev alacak olan öğretmenlerin seçimi, bu öğretmenlerin görev paylaşımı, ve yetki alanları, bütünleştirme eğitimine yaklaşımı, ve ekibin devamlılığından sorumludur (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Eğitim ğretim etkinlikleri sürdürülürken öğrenciler için yıllık planlar hazırlanır. Bu planlar bütün öğrencileri kapsayacak şekilde hazırlanırken dezavantajlı bireyler için bireysel eğitim planları hazırlanır. Bu planlar hazırlanırken sorumluluk tek başına sınıf öğretmenine bırakılmaz ve bir BEP birimi oluşturulur. BEP biriminin başında kurum yönetimi olur ve seçilen öğretimsel amaçların öğrencinin yararına olup olmadığı, ğrenci düzeyini temsil edip etmediği, ğrenci için yararlılığı ile ilgili görüş bildirir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2015).

Kurum yönetimi kurum ve toplum arasında aktarıcı rolü üstlenen önemli bir işlemcidir (Taymaz, 2015 s. 123; Karatrk, 2013). Kurum dışında süren bütün yazışma ve iletişim süreçlerini takibini ve düzenlemesini yapan önemli bir paydaştır. Kuruma yapılan bütün yasal bildiriler, eğitim ve eğitim programları ile ilgili güncel bilgilerin takibi, yasal değişiklikler, diğer ve bağlı kuruluşlardan bilgi alma, ilgili bakanlığa bağlı eğitim birimlerine yapılacak hizmet içi eğitimlerden yararlanmak adına gerekli düzenlemeler ve yazışmaları da genel kurum yönetimi ile yapılır. Kurum yönetimi aile başta olmak üzere tüm özel ve tüzel kişilerle iletişimleri düzenleyen aktif paydaşlardandır (Yılmaz, 2016).

Kurum yönetimi bütünleştirme eğitiminin uygulandığı sınıfın sınıf öğretmenleri ve bu sınıfta görevlendirilmiş diğer öğretmenlerin bu öğrenciler için tutuğu gelişim raporlarını veya portforyolarını düzenli şekilde teslim almalı ve gerekli görülen durumlarda bu raporlardan yararlanarak kurumda yapılacak uyarlamalar ile destekleyici bir rol üstlenmelidir (Yılmaz, Uysal, 2019).

Kurum yönetimi okul kültürünün bütünleştirme eğitimine uygun hale getirilmesi için öncelikle temel fiziksel ihtiyaçları karşılayacak şekilde fiziksel düzenlemeler yapmalıdır; koridorlar, basamaklar, sınıflara ulaşım, aydınlatmalar, ve teknoloji destekleri sunulması konusunda kaynak oluşturma ve bu kaynaklar ile yapılacak uyarlamalardan sorumludurlar (Gediklioğlu, 2015, s. 73).

Kurum yönetimi kurumun bütünleşme ilkelerine uygun olacak şekilde etkinlikler düzenleme ve bu etkinlikler için uygun uyarlamalar yapmak ayrıca özel eğitime gereksinim

duyan bireyleri normal gelişim sergileyen akranları ile sınıf ortamının dışında da bir araya getirerek iletişimi desteklemek ve bu iletişimin desteklenmesinde gerekli düzenlemeleri yapma konusunda oluşturduğu ekiple birlikte sorumludur.

2.2.2.3. Aileler

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ve normal gelişim sergileyen bireylerin aileleri bu bireylere sunulan eğitim öğretim faaliyetlerinin hem en önemli tamamlayıcıları hem de sonuçları bakımından önemli faydacılarından. Ailelerin bu faydalardan pay edinebilmeleri için sağlamaları gereken destekleyici, ihtiyaçları giderici ve iletişimi sağlayıcı üç temel etken bulunmaktadır (Yılmaz, Uysal, 2019; Salend, 2011; Kırcaali-İftar, 2004). Aileler sorumluluğundaki bireyleri psikolojik ve sosyal olarak eğitime hazır hale getirmelidirler. Bütünleştirme süreci boyunca bireylere duygusal, fiziksel, ekonomik ve akademik olarak destek olup ihtiyaçlarını gidermelidirler. Aileler sorumluluk aldıkları çocuklarının öncelikle barınma, giyim, gıda, eğitimini devam etmesini sağlayacak araçları, cihazları, ek donanımları temin etmek gibi birincil ihtiyaçlarını karşılamak zorundadırlar (Aker,2014; Çolak, Özaydın, 2011). Aileler son olarak eğitim ortamındaki iletişim zincirinde doğru yerde durabilmelidirler. Bu zincirde diğer aileler, sorumluluğu üstlenilen bireyler, sınıf ortamında bulunan öğretmenler, destek personelleri, kurum yönetimi, dernekler ve sivil toplum örgütleri yer almaktadır.

Ailelerin bireylerin eğitiminde en önemli rollerinin başında psikolojik destek gelmektedir. Bu destek sunulurken öncelikle bireyler ailelerden gerekli güven desteğini almış olmaları gerekmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan birey aile ortamında kendisini yalnız hissetmemelidir, aileler bu bireylere farklılıklarının altını çizerek değil başarı elde ettikleri alanlar ile ilgili özel yönlerini belirterek özel oldukları duygusunu oluşturmalıdır (Sarı, 2019; Gürgür, 2010).

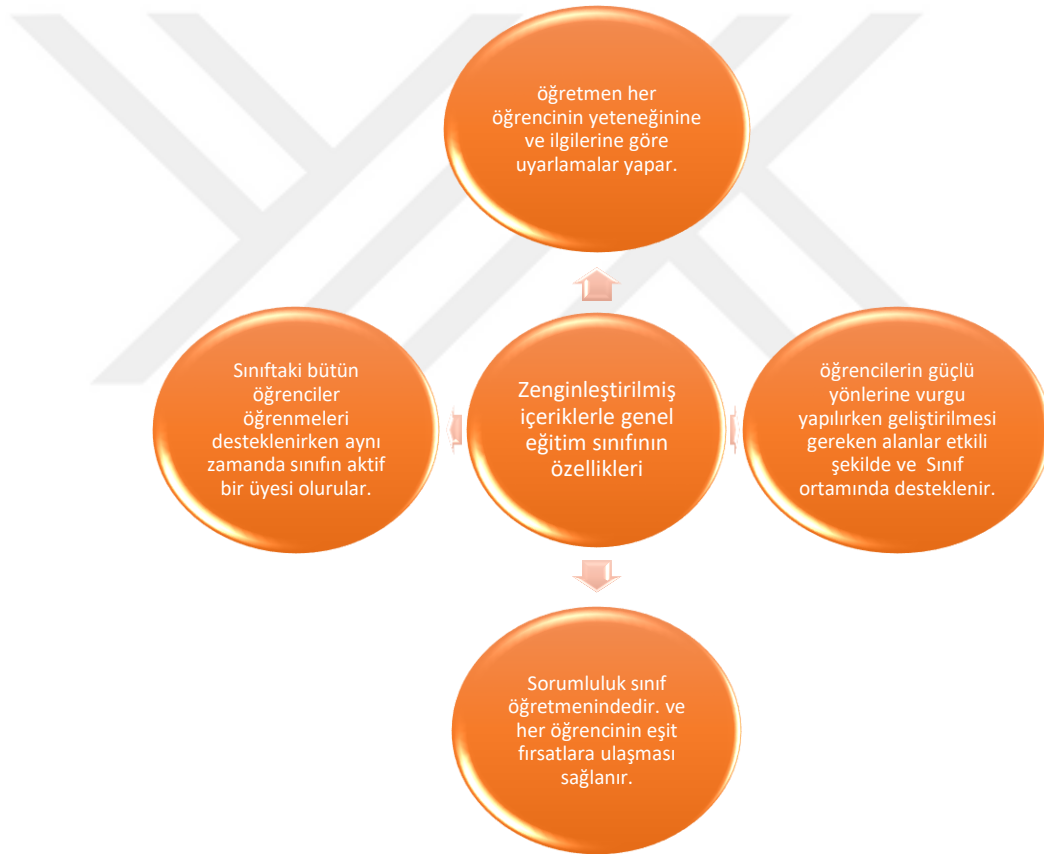
2.2.3. Bütünleştirme Eğitiminin Uygulandığı Ortamlar

Özel eğitime gereksinim duyan bireyler de dahil olmak üzere bütün bireylerin eğitim alırken kısıtlanmaya, engellenmeye karşı bir eğitim ortamında eğitim alma hakkına sahip olmaları gerekir. Bu durum özel eğitime gereksinim duyan bireylerde en az kısıtlayıcı ortamdan en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamlarına doğru bir eğitim ortamları hareketliliğini içerir.

Bütünleştirme eğitimi özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamında normal gelişim sergileyen yaşlılarıyla birlikte eğitim görmesidir (Rose, Meyer ve Hitchcock, 2011). Bütünleştirme eğitiminin destekçileri, tüm öğrencilerin, farklılaştırılmış öğretim yardımı

yoluyla genel eğitim sınıfında verilen uygun bir müfredattan yararlanabileceğini kabul eder (Tomlinson, Brimijoin ve Narvaez, 2008). Bütünleştirme eğitiminin sunulduğu ortamlarda özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, normal gelişim sergileyen akranları ile aynı sınıfları paylaşmaları, aynı müfredattan yararlanmaları, zenginleştirilmiş içerikler yolu ile normal gelişim sergileyen akranları gibi eğitim almaları garanti altına alınır.

Bütünleştirme eğitiminde temel yaklaşım özel eğitime gereksinim duyan bireyin normal gelişim sergileyen akranları ile birlikte aynı eğitim, öğretim ortamlarından yararlanmasıdır (Salend, 2001). Bu noktada bütünleştirme eğitiminin uygulama sahası zenginleştirilmiş içeriklerle genel eğitim sınıfı, danışmanlık yardımcı genel eğitim sınıf ve sınıf içi yardımla birlikte genel eğitim sınıfları şeklindedir (Young, 2016).

Şekil 2 3 Zenginleştirilmiş içerikler ile genel eğitim sınıfının özellikleri

Zenginleştirilmiş öğretim, bilişsel, sosyal, kültürel ve akademik olarak farklı özelliklere sahip bireylerin yer aldığı eğitim ortamlarında program ve öğretimin bütün bireylere cevap verecek şekilde düzenlenmesidir (Tomlinson ve Eidson, 2003). Bu farklılaştırma özel eğitime gereksinim duyan bireyleri de kapsamalı ve gerekli uyarlamalar ile öğretim programı farklılaştırılmalıdır. Sınıf içinde zenginleştirme yapılırken sınıfta bulunan üstün yetenekli

bireyleri normal gelişim sergileyen bireyleri ve diğer özel eğitime gereksinim duyan bireyleri yani avantajlı ve dezavantajlı bütün bireyleri kapsamalıdır (Mehta-Parekh ve Reid, 2005; Erdoğan, 2015; Olçay, 2014). Bu ortamlarda eğitim faaliyetlerine devam ederken öğrencilerin ilgileri ve yetenekleri desteklenir ve bireyin kendine olan güveni artırılır. Her öğrencinin sınıf ortamındaki imkanların tamamına ulaşımı eşit bir şekilde sağlanmalıdır. Öğrencilerin güçlü yönlerinin yanında geliştirilmesi gereken yönleri de tespit edilerek desteklenmelidir (Sarı, Turhan-Türkkan, 2019).

Bütünleştirme eğitimin uygulandığı bir diğer ortam olan sınıf içi yardım ve birlikte eğitim uygulamalarını içeren genel eğitim sınıfı ise özel eğitim öğretmeni veya yardımcı personel yardımı ile birlikte sınıfın farklı öğrenme düzenlemeleri ile iki farklı öğretmenin birlikte sınıf etkinliklerini sürdürmesidir. Bu etkinlikler düzenlenirken sınıftaki yetki ve sorumluluklar sınıf içindeki öğretim ile doğru orantılı olarak yer değiştirdiği ve paylaşıldığı bir öğretim ortamlarından oluşur (Young, 2016).

2.3.Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramları Arasındaki Farklar

Bütünleştirme uygulamaları, çocukların bireysel farklılıklara ve farklı gereksinimlere sahip oldukları ve bunların bir arada eğitime engel olmadığı, grup içi bireyselleştirme düşüncesine dayanan ve genel eğitim ortamlarında, özel eğitime gereksinimi olan bireyler de dâhil olmak kaydı ile bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verecek program ve fiziki düzenlemelerin yapılmasını gerektirir. Bütünleştirme uygulamasının özünde, çocuğun okula uyumundan çok, okulun çocuk için uyarlanması yer almaktadır (ERG, 2011, <http://erg.sabanciuniv.edu/> 1 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynaştırma uygulamaları, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin toplumsal yaşam içindeki rollerini gerçekleştirmeleri, diğer bireylerce kabul edilebilir olmaları, ortak çalışmalar yürütebilme ve ortak çevreden aynı oranda yararlanabilmeleri için ihtiyaç ve ilgileri doğrultusunda akranlarından ayrılmadan gerekli sınıf içi ve sınıf dışı desteğin sunulması ile özel eğitime gereksinim duyan bireyi baz alarak bireyin normal gelişim sergileyen akranlarının seviyesine ulaşmasını amaçlayarak verilen eğitim şeklinde açıklanmıştır (Çavkantar, Diken, 2010).

Pamuk, (2016), bütünleştirme yaklaşımını kaynaştırma yaklaşımından daha kapsayıcı bir yaklaşım olduğunu söylemiştir. Bu yaklaşımda bütün kurumun öğrenciye uyumu söz konusu olduğunu dile getirmiştir. Bütün bu kapsayıcılığı sağlamak için sergilenen uygulamalar bütünleştirmeyi ve kaynaştırmayı birbirinden ayırmaktadır. Bu kavramları ayırabilmek için bu

uygulamalardaki farklılıkları doğru tespit etmek gerekmektedir (Akay, 2011).

Bütünleştirme ve kaynaştırma uygulamaları özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi açısından son derece önemli ve etkili uygulamalar olmasına rağmen, bu kavramlar uygulamada ve beklenen çıktıları bakımından birbirinden ayrılmaktadır.

Salend (2001), söz konusu iki kavramın bir birinden ayrılabilmesi için bazı sorulara cevap aramıştır. Bunlar; Kimleri kapsar?, Neyi kapsar?, Nerede ve ne zaman?, Nasıl?, Niçin? olmak üzere beş başlık altında yer almaktadır (Masporieri ve Scruggs, 2004; Salend, 2001).

İlk olarak *kimi kapsar?* sorusuna; bütünleştirme tüm öğrencileri kapsar, tüm öğrenciler genel müfredattan yararlanır ve tüm öğrenciler genel eğitim ortamından yararlanır şeklinde yanıtlanırken; kaynaştırma ise bazı öğrencileri kapsar, genel müfredattan yararlanabilecek öğrenciler genel eğitim ortamından yararlanır şeklinde yanıtlanmıştır. Bütünleştirme kavramında hedef, bütün öğrenciler iken kaynaştırma kavramında öğretim ortamına ve müfredata uyum sağlayacak öğrenciler seçilerek uyum sağlayamayacak öğrenciler sistemin dışına itilmiştir.

Neyi kapsar? sorusuna ise bütünleştirme; genel müfredatın ve genel eğitim ortamlarının tümünü kapsarken kaynaştırma; genel müfredattan bazı dersleri ve genel eğitim ortamlarının bir kısmını kapsar şeklinde yanıtlanır. Bütünleştirme kavramı eğitim müfredatı konusunda da herhangi bir ayrıma gitmez iken kaynaştırma ortamlarında öğrencilerin müfredattan başarılı olabileceği derslere katılım sağlanması şeklinde düzenlenmiştir.

Nerede ve ne zaman? sorusuna bütünleştirme; genel eğitim ortamlarında normal gelişim gösteren öğrencilerle tüm gün ya da program süresince birlikte eğitim almayı gerektirirken kaynaştırma; genel eğitimin sürdürüldüğü ortamlarında normal gelişim gösteren öğrenciler ile birlikte kısmi zamanlarda bir arada eğitim alır şeklinde yanıtlanır. Bütünleştirme ortamında özel eğitime gereksinim duyan bireyler ve normal gelişim gösteren bireyler bir arada programın uygulandığı süreç içerisinde hep birliktedir. Kaynaştırma ortamında ise belirli dersler için normal eğitim sınıfına girebileceği gibi kaynak oda ya da özel eğitim sınıfı gibi kaynaştırma ortamına dahil olan başka uygulamalar da vardır.

Nasıl? Sorusuna bütünleştirme; normal eğitim sınıfında öğretimsel uyarlamalar ve gerektiğinde özel eğitim destek sistemlerini kullanarak eğitimi sürdürürken, kaynaştırma; özel eğitim destek hizmetleri, kaynak oda ya da özel alt sınıflarında da sunulabilir şeklinde yanıtlanır. Bu başlık altında incelendiğinde bütünleştirme ortamında bütün alternatif

uygulamalar sınıfın içerisinde verilirken kaynaştırmada bu alternatif uygulamalar sınıf dışında da verilebilir.

Niçin? sorusuna bütünleştirme; özel eğitime gereksinim duyan bireyi akademik, sosyal, duygusal, davranışsal ve fiziksel gelişimini destekleyerek toplumun aktif bir üyesi olabilmesi için ilgileri ve yeterliliklerini baz alarak toplumda kabulü, bu kabulle yeni bir toplum kültürünü oluşturarak toplumsallaşmayı hedeflerken kaynaştırma kavramı özel eğitime gereksinim duyan bireyi toplumun bir parçası haline getirmeyi amaç edinmiştir (Diken, Batu, 2013).

2.4.Yasal Dayanaklar

19. yüzyılın sonlarına doğru bütünleştirme eğitim yaklaşımları içerisinde yerini almaya başlamıştır. Bu yüzyılda oluşan bu yeni eğitim yaklaşımı eleştirilmiş, değerlendirilmiş, yorumlanmış ve bu doğrultuda bir biri ardına yasal düzenlemeler ile bu yeni yaklaşımın eğitim öğretime yansımaları sağlanmıştır. Bütün bireyleri içerisine alacak eğitim yaklaşımı dünyada ve ülkemizde farklı yasal yaptırımlarla desteklenmiştir.

2.4.1. Yurt Dışındaki Yasal Dayanaklar

Yurt dışındaki yasal dayanaklar incelenirken öncelikle ABD’de olmak üzere dünyadaki diğer ülkelerde bütünleştirme ve kaynaştırma ile ilgili yasal dayanaklara değinilecektir.

İlk olarak 1975 yılında Amerika Bileşik Devletleri’nde (ABD) yürürlüğe giren P.L. 94-142 Tüm Engelliler İçini Eğitim Yasası’nda kullanılan “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” kavramı, özel eğitime gereksinim duyan öğrencinin bireysel özellikleri gözetilerek kendi performanslarına yakın davranış sergileyen bireyler ve normal gelişim gösteren akranları ile mümkün olan en yüksek düzeyde birarada olabilmesi, tekrar bireysel farklılıkları değerlendirerek eğitime yönelik ihtiyaçlarını en yüksek oranda karşılanabileceği eğitim ortamı olarak açıklanmıştır (Batu,2000; Smith ve diğ., 1995; Turnbull ve diğ., 1995; Allan ve Sproul, 1985). Bu açıklamadan hareketle en az kısıtlayıcı ortam özel eğitime gereksinim duyan her öğrenci için farklılaşmaktadır. Bir öğrenci için genel eğitim ortamı içindeki sınıflar olurken; diğer bir öğrenci için özel eğitim sınıfı ya da özel eğitim okulu olabilmektedir.

Yine ABD’de 1990 yılında kabul edilen P.L.101- 476 özürliülerin eğitimi yasası (IDEA) kaynaştırma eğitiminin tanımıyla ilgili bir hüküm ortaya koymuştur. Bu doğrultuda eğitim kurumları, yetersizlik düzeyleri ne olursa olsun tüm bireyleri bünyesinde barındırmalıdır. İlgili

yasa ile bağlantılı olarak okullar özel eğitime gereksinim duyan çocukları mümkün olan en fazla seviyede normal gelişim sergileyen akranları ile bir arada almalıdır (Batu, 2000; Heward, 1996; Smith ve diğ., 1995; Strickland ve Turnbull, 1993; Turnbull, 1993). Bu yasada en az kısıtlayıcı ortam özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özel gereksinimli olmayan öğrencilerle aynı eğitim ortamlarında bulunmalarının başarıyla sonuçlandığını, özel gereksinimli öğrencilere normal gelişim gösteren yaşlıları ile birlikte olma, onlardan olumlu düzeyde etkilenme, onlara farklılıklar hakkında bilgi verme ve onlarla etkileşime girme hakkı vermesi, ayrı eğitim ortamlarının eğitim için ayrı bir mali yük getirmesi ve herhangi bir ayırışma prosedürünün eğitimde adil paylaşım ilkesi ile örtüşmediği şeklinde ifade edilmektedir.

1997 yılında yürüğü geren P.L. 105- 17’de özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin büyük bir bölümünün normal eğitim sınıflarında eğitim almaları ve bu okullarda görevli öğrencilerin eğitiminden sorumlu tüm personellerin de çocuğun eğitiminden sorumlu ekebin bir parçası olarak görölmelerine yönelik ifadeler yer almıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

IDEA, P.L. 108-446 sayılı kanunla 2004’te de tekrar düzenlenmiştir. Bu yasada 0-36 ay arası yetersizliği olan çocuklara ve risk altındaki çocuklara erken eğitim, geçiş hizmetleri, sunulan tüm hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik araştırma ve teknoloji yatırımları, teknik yardımlar, ailelerin ve özel eğitim personelinin yetiştirilmesi gibi konularda devlet desteğini gerekli kılan hükümlere yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre özel eğitim öğretmenlerinin yüksek nitelikli olması hedeflenmiştir. Yetersizliği olan bütün öğrencilerin gerekli uyarlamalar yapılarak okul ve ülke genelinde yapılan sınavlara ya da alternatif değerlendirmelere katılımının sağlanması zorunlu hale gelmiştir.

ABD’de halihazırda yürürlükte olan yasaya göre eğitim öğretim hizmeti veren okullar özel eğitime gereksinimi olan öğrenciyi mümkün olan en yüksek oranda, normal gelişim sergileyen akranları ile birlikte eğitmelidir. Fakat özel eğitim gerektiren öğrenciye gerekli destek ve hizmetler sunulduğu halde, öğrenci o kurumda başarı sağlayamıyorsa kurum özel eğitime gereksinimli öğrencinin bir özel eğitim okulundan faydalanmasını beklemektedir (Batu, 2000; Turnbull ve diğ.,1995).

2006 yılında bünyesinde birçok üye devlet barındıran, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen Sözleşme’nin 24. maddesinde “Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminin dışında tutulmamalıdır.” İfadesi yer almıştır. Yine sözleşmenin 24. maddesinde “engellilerin genel eğitimden yararlanabilmeleri, genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç

duydukları desteği mümkün olduğu kadar genel eğitim sınıflarında ve normal gelişim sergileyen akranları ile almaları gerektiği” ifade edilmiştir (Yazıcıoğlu, 2018).

2.4.2. Türkiye’deki Yasal Dayanaklar

Ülkemizde 2017 yılı öncesinde kaynaştırma uygulamaları mevcutken ilk kez 2017 yılında kullanılan bütünleştirme kavramı ve bu kavramın yasa yapıcılar tarafından ifade şekli bu kavramın uygulayıcıları açısından bir kavramsal karmaşaya neden olmuştur. Bu iki kavramı bir birinden ayırmak için kavramların ülkemizdeki yasal süreçlerin incelenmesi gerekmektedir.

1982 yılında yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 42 de “*Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebi ile özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirler alır*”. Hükmü ile her bir bireyin eğitim ve öğrenim hakkına sahip olduğunu vurgularken aynı zamanda eğitimde adil kullanım hakkında vurgulamaktadır (www.tbmm.gov.tr, 9 Şubat 2019 tarihinde ulaşıldı).

Özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik yapılan yasal düzenlemeler kronolojik bir sıraya konulduğunda, ilk sırada 1949 tarih ve 5387 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun’un yürürlüğe girdiği, devamında özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarının 1961 tarih 222 sayılı “İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu’na bağlantılı şekilde 1962 ve 1968 yıllarında yürürlüğe giren Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği ile giderildiği, 1983 tarih ve 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile birlikte, özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik ilk ayrıntılı çalışmaların yürütüldüğü görülmüştür. Bu yasada özel eğitimde yer alan tanımlar, kurumlar ve görevleri, ilkeleri, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin tespiti, eğitim ortamlarına yerleştirilmeleri, izleme ve değerlendirme faaliyetleri ile ilgili kısımlara ayrılarak bilgi verilmiştir ve bu kanunun devamında ilgili yönetmelikler düzenlenmiştir. 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kanunu (SHÇEK) ile de korunmaya muhtaç durumda olan bireylerin ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerin temel eğitim hakları ve meslek edinebilme hakları karara bağlanmıştır. 1986 tarih ve 3308 sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu’nun 39. maddesi özel eğitime gereksinim duyan bireyler için iş ortamlarında kabul edilebilir olan işlere ve mesleklere hazırlayıcı eğitimlerin tamamlanması ve bu yasal dayanak gereği çıraklık ve meslekle ilgili haklarından özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin de yararlanacağını karara bağlamıştır.

1997 yılında yeni oluşum ile beraber, 571 sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 572 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname” ve 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” uygulamaya konulmuştur. 06.06.1997 tarih ve 572 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile, pek çok bağlamda özel eğitime gereksinim duyan bireyler yararına değişiklikler düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeler, fiziki ortamların özel gereksinim duyan bireylere uygun olarak tasarlanması, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin; sosyal ve kültürel faaliyetlerden yararlanması, çalıştırılması, eğitim ve tedavi masraflarının karşılanması. Bu masrafların kaydı ve tespiti, özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik her türlü kurs ve özel eğitim alanında hizmet veren merkezlerinin açılması gibi düzenlemeleridir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerle ilgili özel eğitimin temel yapı taşlarını düzenlemek amacıyla, 573 sayılı ve 06.06.1997 tarih Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. Bu KHK’nın temel gayesi, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel eğitimleri ve mesleki eğitimleri düzeyindeki haklarını düzenlemektir. Bu KHK, özel eğitim gereksinim duyan bireyler ile bu bireyler ile doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı eğitim faaliyetleri; bu faaliyetleri sunacak resmi kurum, özel kurum ve özel programları içine almaktadır. Ayrıca 573 sayılı KHK, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim hizmetlerinin sağlanabildiği en yüksek düzede normal gelişim gösteren diğer öğrenciler ile birlikte sürdürülmesi esasına vurgu yapar. Bu noktada öğrenci merkezli ve öğrencinin yapabildiklerinden hareketle program geliştirilmesini karara bağlar. Ayrıca özel eğitime gereksinimi olan bireylere etiketlenmeden eğitim olanaklarını kullanma fırsatı verilmiştir (Vuran ve Sarpdağ, 2001). 2005 yılında yürürlüğe giren Engelliler Hakkında Kanunun 15. Maddesinde *“hiç bir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. şeklindedüzenlenmiştir”* ilgili maddede bütünleştirme kavramı ile ilgili tanımla eşleşen ibarelere yer verilmemiştir(MEB, 2005, <http://orgm.meb.gov.tr>, 22 Şubat 2019 tarihinde erişildi).

2006 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği madde 23 ve devamında

En az sınırlandırılmış eğitim ortamı: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamını tanımlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.

Şeklinde tanımlar (MEB, 2006, <http://orgm.meb.gov.tr>, 22 Şubat 2019 tarihinde erişildi). Yönetmelikte kaynaştırma yoluyla eğitim şu hususları işaret eder. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimlerini normal gelişim gösteren bireylerle aynı ortamlarda ve aynı kurumlarda sürdürmesini temel alır. Özel eğitime gereksinim duyan bireyler kaynaştırma felsefesine bağlı olarak sürdürülen eğitimlerini, normal gelişim gösteren akranları ile birlikte aynı eğitim ortamlarında ve program süresince sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarına yerleştirilerek gerek görüldüğünde normal eğitim sınıfından yararlanabilirler. Bu noktada kaynaştırma felsefesi, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin bazı derslere normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamında ya da ders dışı faaliyetlere birlikte katılmaları şeklinde yapılır. İlgili tarihteki yönetmelikte kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgiler verilirken sınırları çizilen eğitim düzenlemesinde bütünleştirme kavramından bahsetmek bütünleştirme kavramının temel esaslarına uymamaktadır. Bu bağlamda ilgili yönetmelikte *öğrenci akranları ile aynı sınıfta yer alır* ibaresine karşılık *gene aynı öğrencinin eğitim performansı gereği sınıf dışında da devam edeceğine* yönelik ibareler de yer almaktadır.

Bütünleştirme kavramı ilk kez 2017 yılında yayımlanan Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları genelgesinde yer almış ama ayrıntılı şekilde 7 Temmuz 2018 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde mevcut halini almıştır.

Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle birlikte karşılıklı etkileşim halinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunarak akranları ile birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıfında yarı zamanlı olarak verilen eğitim hizmetleri olarak tanımlanmıştır.

(MEB, 2018, <http://orgm.meb.gov.tr>, 22 Şubat 2019 tarihinde erişildi).

Ülkemizde 2017 yılında gündeme gelen bütünleştirme kavramı ABD başta olmak üzere diğer ülkelerde 1975 yılında en az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesinden hareketle bir biri ardına hazırlanan yasal düzenlemeler ile son halini almıştır. Bütünleştirme kavramı ülkemizde ilgili yönetmeliklerde yer almasına rağmen yurtdışında uygulamaya konulan kavramdan uygulama, uygulama ortamları, öğretimden yararlanacak olan bireyler açısından farklılık gösterdiği görülmektedir.

2.5. Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramları ile İlgili Alanyazın

Alanyazına bakıldığında, bütünleştirme, bütünleştirme uygulamaları, bütünleştirmeye geçen ülkelerin gerçekleştirdiği düzenlemeler ve bütünleştirme için özel eğitim destek hizmetleri ve özel eğitime gereksinim duyan birey, eğitim personeli, aileler ve normal gelişim sergileyen bireylere yönelik destek hizmetler konusunda hazırlanmış araştırmalara rastlanmaktadır. Aşağıda bu araştırmalara değinilecektir.

2.5.1. Uluslararası alanyazın

Avramidis, Bayliss ve Burden (2000) tarafından yapılan çalışma da Exeter Üniversitesi Eğitim Fakültesinden stajını tamamlamış öğretmen adaylarının özel gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamlarına bütünleştirmesine yönelik tutumlarını incelemiş yapılan çalışmada farklı bölümlerden mezun 135 öğretmen adayı ile hazırlanmış bir anket yardımı ile nicel bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmada yer alan öğretmen adaylarının özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim okullarında eğitim almaları ile ilgili olumlu bir görüş sergiledikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bu durumu etkileyen faktörlerin başında, üniversitede verilen öğretmenlik alan meslek eğitimi için aldıkları derslerin geldiği açıklanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının yeterli tecrübeye sahip olmamaları öğretmen adaylarının kaygılarında olumsuz düzeyde bir artışa sebep olduğunu bulmuşlardır.

Oreshkina (2009) tarafından yapılan bir araştırmada Sovyet sonrası Rusya'sının eğitimdeki entegrasyon ve bütünleştirmenin bulundukları dönem itibari ile genel bir değerlendirmesinin yapılması, özel eğitim ve özel eğitim ile ilgili yasal dayanaklardaki sorunların tespit edilmesi. Dünya konjonktüründe yükseliş sergileyen bütünleştirme uygulamalarının Rusya'yı da etkilediği ve eğitim sürecinde bir takım değişikliklerin kaçınılmaz olduğu açıklanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda insanların bireysel çabaları, sivil toplum örgütleri ve özel okullar, genel eğitim ile özel eğitim arasındaki uçurum farkının azaltılmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. İlk olarak özel eğitim ile ilgili yasalar ve genel eğitimle ilgili yasalar değerlendirilmiştir. Dünyadaki bütünleştirme uygulamaları değerlendirilerek bu yasalar yeniden revize edilmiş ve bütünleştirme yaklaşımıyla örtüşen bir anlayış sergilenmiştir. Bu düzenlemeler doğrultusunda yetersizlik hafif, orta ve ağır olarak tekrar tanımlanmıştır. Bu yaklaşım ile iki strateji oluşturulmuştur. Yapılan çalışmada öncelikle engel grupları başta olmak üzere bir ayrışma planlanmış ardından da sınıf düzeyleri üzerinden bir ayrışma planlanmıştır. Araştırmada ayrıca Rusya'daki demografik bilgi, farklılıklar ve engel çeşidine

göre okul sayıları da açıklanmıştır. Öğrencilerin eğitim kurumlarına yerleştirilmeleri noktasında velinin söz sahibi olduğu yasal düzenlemeler olsa da mevcut uygulamada sorunların olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır.

Grönlund, Larsson ve Lim (2010) tarafından gelişmekte olan ülkelerde bütünleştirilmiş sınıflarda teknoloji kullanımının etkileri üzerine yapılan çalışma; Tanzanya ve Bangladeş ülkelerindeki bütünleştirici eğitim uygulamalarında özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi için yardımcı teknolojilerin etkili kullanımında karşılaşılan sorunların karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma, bu iki ülkeden 3 uzman, 18 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Bu yetkililerle telefon, e-posta ve yüz yüze görüşmeler yapılarak gerekli yorumlanabilir bilgilere ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise teknolojilerin etkin bir şekilde kullanımının önündeki engeller üç önemli nokta ile açıklanmıştır: a) Kurumların yönetimi ve organizasyonu b) Hükümetlerin bütünleştirme eğitimi ile ilgili yaklaşımları. c) Eğitim kurumları, aile ve bireyler arasındaki ilişkilerdir. Araştırmanın önerileri kısmında ise; gelişmekte olan devletlerin yardımcı teknoloji ile ilgili gerekli kaynak üretememeleri ve teknolojiyi kullanma yönetmeleri, ilgili kurumlar arasında koordinasyonun oluşturulamaması, okul, aile ve eğitim kurumları arasındaki yapıcı ve yönlendirici ilişkileri konusunda olumlu tutumların artırılması ve bütünleştirme yaklaşımının uygulama alanındaki denetimi olarak açıklanmıştır.

Hill ve Sukbunpant (2013) tarafından yapılan başka bir araştırma literatür taraması çalışması olup otizmli öğrencilerin eğitim ortamlarında bütünleştirilmesi kapsamında Tayland ve ABD'deki özel eğitim uygulamalarını karşılaştırmak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada her iki ülkenin otizm ile ilgili özel eğitim haritaları kronolojik sıraya göre açıklanmıştır. Bununla birlikte bütünleştirme kapsamında otizmli öğrencilere sağlanan destek hizmetleri kapsamında da karşılaştırma yapılmıştır. Tayland'da sunulan otizmli öğrencilere özel eğitim destek hizmetlerindeki eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklikler; bütünleştirme uygulamaları için yasal dayanakların yetersiz olduğu, öğretmen eğitim programlarının bütünleştirme uygulamalarına uygun yürütülmediği, öğretmenlerin otizmli öğrencilerin bütünleştirme uygulamaları kapsamında aldıkları eğitimin kalitesi konusunda olumsuz tutuma sahip oldukları şeklinde ortaya konulmuştur.

Vaz, Wilson, Falkmer, Sim, Scott, Cordier (2015) bazı Avusturya da yaptıkları bir çalışmada 74 sınıf öğretmeni ile görüşülerek Bandura'nın öğretmenlik etkinliği ölçeği yardımı

ile nicel bir çalışma yapılmıştır. Sonuç olarak yaş, cinsiyet ve öğretmen yeterliliğinin bütünleştirme eğitiminin % 42 sini açıklamıştır. Öğretmenlerin yeterli destek almadıklarından kaygı duydukları, bütünleştirme eğitiminin destekleyicilerinden ve yeterliliklerinden yoksun olmaları ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerin engel durumları bu öğretmenlerin tutumlarını etkilemektedir. Bu öğretmenlerin öğrenme sorunlarından ziyade fiziksel engeli tercih ettikleri, öğretmen eğitimlerinin ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz oluşunu dile getirmişlerdir. Ayrıca tecrübeli öğretmenlerin tecrübesiz öğretmenlere göre daha olumlu duygular içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Avissar, Licht, Vogel (2016) eleştirel söylem analizi kullanılarak İsrail Milli Eğitim Bakanlığının desteği ile hazırlanmış bir çalışmada iki aşamalı bir araştırma planlanmıştır bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler ve yazılı anketler kullanılmıştır. Yapılan çalışmada bütünleştirme nedir, bütünleştirmenin hedef kitlesi kimdir, bütünleştirmeye engelleyen veya teşvik eden faktörler nelerdir, uygulamadaki en kritik noktalar nereleridir, öğretmen eğitiminde bütünleştirmenin yeri nelerdir? Sorularının cevapları aranmıştır. Katılımcılar özel eğitimde bütünleştirmenin bireyler arasındaki çeşitliliği teşvik ettiğini. Normal gelişim sergileyen bireylerle birlikte eğitim almaları gerektiğini, bütünleştirmenin başarısını ise öncelikle işbirliği, fiziksel koşullar, tutumlar ve politikalar olarak gösterilmiştir, bütünleştirmenin başarısı ise öncelikle sınıf öğretmeni olmak üzere özel eğitim personelinin işaret ettiğini, öğretmen eğitimi noktasında bütünleştirme ile ilgili eğitimlerin yetersiz olduğu ortaya konulmuştur.

Attwood, MacArthur ve Kearney (2019) Yeni Zelanda'da gerçekleştirilen başka bir çalışmada ortaokul öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylerle eğitime devam etmek için gerekli beceriye sahip olup olmadıklarını, öğretmen eğitimi için aldıkları derslerin bütünleştirme eğitimi ile ilgili tutumlarını ne ölçüde etkilediğini, hangi kişisel faktörlerin özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitiminde etkili olduğunu araştırmışlardır. Çalışma 13 erkek ve 27 kadın öğretmenle yapılmıştır. Yapılan çalışmada dört önemli unsur ortaya çıkmıştır. Birincisi öğretmenler bütünleştirme eğitimi alanında ve bu alanda bilgi edinme konusunda yetersizdir. İkincisi bütünleştirme eğitimini uygulama ve destekleme konusunda mevzuat bilgisine sınırlı veya hiç hakim değildirler. Üçüncüsü ekip çalışması konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarıdır. Son olarak da öğretmenlerin bütünleştirme ve etkilerinin değerlendirilmesi konusunda yaşam boyu öğrenme bilgisinden yoksun hareket ettikleri ortaya çıkmıştır.

Uluslararası alanyazın tarandığında bütünleştirme kavramı ile ilgili bütünleştirmenin uygulanması, bütünleştirmeye ilişkin tutumların incelenmesi, bütünleştirme ortamında

yapılması gereken düzenlemeler, engelli bireylere sunulacak destek hizmetleri ve miktarları bütünleştirme eğitimi ile ilgili yasa koyucuların yaptırımları ve ülkelerin izledikleri sosyal politikalar gibi konulara değinildiği görülmüştür. İncelenen bu çalışmalar sonucunda bütünleştirme kavramının uygulandığı saha, faydacılarının kimler olduğu, nasıl ekonomik olarak kullanılır olabileceği gibi konular ile ilgili bilgiler ile bütünleştirme kavramının son halini alması ve yasa koyucuların kavram ile ilgili desteği ile sosyal devlet güvencesine alındığını ortaya koymuştur.

2.5.2. Ulusal alanyazın

Ülkemizde en az kısıtlayıcı ortam ilkesinin yansımaları 1997 yılında 573 sayılı KHK da yerini almıştır. 2005 ve 2006 yıllarında kaynaştırma eğitimi ayrıntılı olarak tanımlanarak son şeklini almış devamında 2017 yılında yapılan düzenleme ile kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimlerine yer verilmiştir. Tüm bu gelişmeler alanda yapılan çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Ülkemizde henüz yeni olan bütünleştirme eğitimi ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıda olduğundan aşağıda kaynaştırma ortamının faydaları, kaynaştırma ortamında karşılaşılan sorunlar, kaynaştırma eğitiminin paydaşlarının konu edinildiği çalışmalara yer verilmiştir.

Öncül (2003), İlkokul öğrencileri ile Eskişehir ilinde yaptığı çalışmada kaynaştırma öğrencisi ile ilgili normal gelişim sergileyen öğrencilerin velileri ile nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak bir araştırma yapmıştır. Araştırmada içerisinde kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda yer alan normal gelişim sergileyen öğrencilerin ailelerinden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan velilerin kaynaştırma kavramına yönelik olumlu düşünceler sergiledikleri fakat; kaynaştırma kavramı ile ilgili gerekli bilgi konusunda yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kaynaştırma eğitimin faydaları konusunda ailelerin kaynaştırma eğitimin hem özel eğitime gereksinim duyan bireye hem de normal gelişim sergileyen bireylere faydalı olduğunu düşündüklerini tespit edilmiştir.

Bilen (2007) İzmir’de 13 özel ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okulunda görev yapan 54’ü erkek 66’sı kadın olmak üzere toplamda 120 öğretmen ile yapılan bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ortamlarında karşılaşılan sorunlara yönelik görüşleri ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ele alınmıştır. Öğretmenlerin, kaynaştırma ortamları ile ilgili tespit ettikleri sorunlardan ilk olarak sınıf

mevcutlarının kaynaştırma için uygun olmayacağı; kaynaştırma kavramı ile ilgili hizmet içi eğitimlerin sayısının az olduğu ve katılımın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kaynaştırma eğitimi için ayrıca farklı olarak düzenlenmiş bir programlarının olmadığı, okullarda idarecilerden ve rehberlik servisinden alınan hizmetin yetersizliği, özel eğitimde yetkin bireylerin olmayışı, okulun fiziki yapısının özel gereksinimli bireylere uygun olmadığı, öğrenci için yapılmış çalışmalardan derlenmiş öğrenciye ait bilgilerin eksikliği, aileler ile işbirliğinin yeterli düzeyde olmadığı şeklinde bilgiler edinilmiştir. Çözüm noktasında ise çevresel düzenlemeler yolu ile fiziksel koşulların iyileştirilmesi, özel gereksinimli öğrenciler için tasarlanmış araç-gereç ve materyal sayısının artırılması, özel eğitim sistemine dahil olan öğretmenlerin, ilgili personelinin ve ailelerin kaynaştırma uygulamaları ve ortamları ile ilgili eğitim programlarına katılımlarının sağlanması, kaynaştırma uygulamaları ile üç ana tema oluşturmaları ve bu temaları aile-öğretmen- okul personellerinin işbirliği içinde olmaları gerektiği, özel eğitimde yetkin ve tecrübe sahibi kişilerin okullarda olması sağlanmalıdır şeklinde belirtilmiştir.

İşman (2009) tarafından yürütülen çalışmada, ülkemizde özel eğitim hizmetlerinde yürütülen finansal kaynakların eğitimde fırsat eşitliği açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Özel eğitim hizmetlerinde özelleştirmenin, özel gereksinimli bireylere sunulan eğitimi hangi yönde etkilediği ve bu hizmetler kapsamında genel olarak karşılaşılan zorluklara değinilen ve betimsel stratejiler güdülerek tasarlanan bu çalışma doğrultusunda toplam 50 kişiyle görüşülmüş. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak rehberlik araştırma merkezinde görev yapan personellerin, görevli öğretmenlerin ve öğrenci velilerinin görüşlerine ulaşılmıştır. Bu kişiler amaçlı örneklem yöntemi ile tespit edilmiştir. Bu çalışma sonucu ulaşılan bilgiler ile birlikte, ülkemizde özel eğitim hizmetlerin gittikçe ticarete dönüşme yönünde bir ivme kazandığı, hükümet eliyle ayrılan finansman kaynaklarının azalma yönünde bir hareket ortaya koyduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca alanında uzman personellerin tercih edilmemesi ve denetim noktasında zaafıların olması sonucu ile bağlantılı olarak verilen eğitim hizmetinin kalitesizleştiği ortaya çıkmıştır.

Saraç ve Çolak (2012) “Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Önerileri” adlı araştırmalarında kaynaştırma eğitimi sırasında sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları zorluklar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Araştırmada İstanbul ilinde görev yapan 19 sınıf öğretmeninden görüş alınmıştır. Nitel yöntemle çalışılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri betimsel yaklaşımla çözümlenmiştir. Sınıf öğretmenlerin

gerekli duyduğu desteğin sunulmadığı, kaynaştırma eğitimi için gerekli ortam ve materyallerin sunulmadığı, sınıf öğretmenlerinin ve gerekli bütün personelin kaynaştırma eğitimi ile ilgili gerekli eğitimi almadıkları belirtilmiştir.

Sadioğlu, Bilgin, Batu ve Oksal (2013) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, ilköğretim öğretmenlerinin bütünleştirme uygulamaları hakkındaki görüşleri ve önerileri belirlenmiştir. Araştırma betimsel yöntemle yapılmış olup Türkiye'deki 16 ildeki 23 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeyle veriler toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında; öğretmenlerin bütünleştirme uygulamaları konusunda olumlu tutum ve beklentilerinin olmadığı, öğretmenlerin bütünleştirme konusunda yeterli olmadıkları ve uzman desteğine ihtiyaç duydukları, bu konuda verilen hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu, okulun fiziki şartlarının bütünleştirme uygulamalarına uygun olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin bu konudaki önerileri ise; ayrı öğretim çevrelerinin oluşturulması, yarı zamanlı bütünleştirme eğitiminin verilmesi, öğretmenlere bu konuda hizmet içi eğitim verecek organizasyonların oluşturulması ve materyal desteğinin sağlanması olarak açıklanmıştır.

Kış (2013) tarafından Bolu ilinde hazırlanan araştırmada ise, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim sınıflarının bulunduğu ilköğretim okullarında görevli rehber öğretmenler ile özel eğitim sınıflarında görevli özel eğitim öğretmenlerinin destek eğitim odaları ile ilgili görüş ve önerilerinin alınması planlanmıştır. Araştırma, özel eğitim sınıfı bulunan ilköğretim okulunda görevli 10 rehber öğretmen ile 10 özel eğitim sınıfında görevli öğretmenin gönüllü katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerde rehber öğretmenler ile özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenlerin destek eğitim odası uygulamalarını yararlı buldukları, ancak okullarındaki uygulamalarda karşılaştıkları sorunların öğretmenler, müfettişler, öğrencilerin aileleri ve öğrencilerle ilgili olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

Gezer (2017) Eskişehir ilinde okul öncesi kurumlarda görev yapan anasınıfı öğretmenleri ile yapılan bir çalışmada 19 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yürütüldüğü araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle kaynaştırmanın özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sosyalleşmesi açısından yararlı buldukları, bilgi ve yardımcı personele gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Bu öğrenciler için hazırlanan özel planların olduğunu ve bu planların alanında uzman kişilerce hazırlanması gerektiğini, ana sınıfı öğretmenlerinin uyguladıkları eğitimde gerekli uyarlamaları yapmaya çalıştıklarını, davranış

problemlerini çözmeye çalıştıklarını, akranları arasındaki kabulünü artırmak için aileler ve normal gelişim sergileyen bireylerle etkinlikler yaptıklarını açıklamışlardır.

Bu çalışmaların devamında, sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını önemli ölçüde lisans eğitimi esnasında aldıkları kaynaştırma eğitimi ile olumlu yönde ilgili olduğunu ileri süren çalışmalar da bulunmaktadır (Zayer ve Töret, 2004; Bek, Güveren, Beşer, 2009; Seçer, 2010; Demir, Acar, 2011; Kayhan, Şengül ve Akmeşe, 2012; Güleriyüz ve Özdemir, 2015; Güner-Yıldız, Melekoğlu, 2015; Toy ve Duru, 2016).

Sınıf öğretmenlerinin sınıf kontrollerini sağlama konusunda güçlük yaşadıkları, bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığı konusunda da mevcut çalışmalar bulunmaktadır (Güner, 2011; Akalın, 2015; Ceylan ve Aral, 2016; Alınan, Kayacan, 2015).

Kaynaştırma esnasına yaşanan sıkıntılara odaklanan çalışmalar da mevcut olmakla birlikte yapılan çalışmalar; kaynak ve materyal yetersizlikleri, sınıf mevcutlarının fazla olması, gerekli fiziksel koşulların sağlanmaması gibi sonuçları ortaya koymuştur. Öğretmenlerin kendilerini yeterli hissetmeleri yönünde gerekli desteğin sunulmadığı, hizmet içi eğitimlerin yetersiz ve amacına uygun yapılmadığı sonuçlarının olduğu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Sığırtmaç, Dikici, 2011; Saraç ve Çolak, 2012; Çankaya, Korkmaz, 2012; Bilgin, Batu, Oksal, 2013; Uzuner, Girgin, Akay, 2014; Demir ve Açar, 2011; Gök, 2013; Güleriyüz, 2014).

Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik düşüncelerinin, bilgi düzeylerinin ve gereksinimlerinin incelendiği çalışmalarda. Okul öncesi öğretmenlerinin de kaynaştırma eğitimi ile ilgili desteğe ihtiyaç duydukları, gerekli fiziksel donanımdan yoksun oldukları, sınıf mevcutlarının kaynaştırma için elverişli olmadığı, gerekli destek personelin olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunların yanında BEP'lerin hazırlandığı fakat kaynaştırma öğrencisine uygun olmadığı sonuçları ortaya çıkmıştır (Balat, Artan, 2003; Hoş, Abbak, 2011; Gök, Erbaş; 2011; Bakkaloğlu, Demir, Akalın, 2014; Koçyiğit, 2015; Dümenci, Dağaroğlu, 2015).

Ulusal alanyazın bakıldığında kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının kavramsal sınırları hakkında bilgi sunan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Genel olarak kaynaştırma kavramına ilişkin tutumlar, uygulama esnasında yaşanan problemler, sunulan destek hizmetleri ve destek miktarları hakkında çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümü; araştırmanın modelini, araştırmanın veri toplama araçlarını, araştırmanın katılımcılarını ve verilerin analiz edilmesine yönelik bilgileri kapsamaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareciler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacı ile yapılan bir çalışmadır. Çalışma nitel yöntemlerden yararlanılarak yapılan bir çalışma olup, çalışmaların verileri nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışmada görüşme tekniğinin seçilmesinin nedeni Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareciler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin bu kavramlar hakkında görüşlerinin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilebilecek olunmasıdır.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi modeli benimsenerek gerçekleştirilecektir. İçerik analizi yapılan araştırmalarda araştırma konusu kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılırken, onu değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2006:77). Bu araştırmanın verileri süreci tanımlamak amaçlı ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanacaktır, ilgili görüşme formu ekte sunulmuştur.

Görüşme karşılıklı iletişim yoluyla verin toplaması tekniğidir. Görüşme kişilerin belli konulardaki tutum, bilgi, düşünce, davranış ve bu davranışların gerekçelerinin araştırılmasında kullanılan etkin bir yoldur. Geniş bir uygulama alanı olan görüşme ile veri toplama idealdir (Karasar, 2006:166). Görüşmeler yapılış şekillerine göre farklı şekillerde gruplandırılmaktadır. En yaygın gruplandırma; yapılandırılmamış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmış görüşmedir.

Yapılandırılmış görüşme, görüşme öncesinde hazırlanan sorularla katılımcılara yanıtlama konusunda esnekliğin sağlanmadığı görüşmelerdir (Ekiz, 2003, 117). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde bir dizi soru hazırlanır, görüşülen kişinin sorulara istediği genişlikte cevap vermesine izin verilir (Batu, 1988:31). Yapılandırılmamış görüşmelerde görüşme konusunun ana hatları bellidir. Görüşmenin alacağı şekil görüşmeci ile görüşülen arasındaki bire bir etkileşime bağlıdır (Dilek, 2006).

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

3.2 Araştırma Grubu

3.2.1 Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Araştırmada amaçlı örnekleme yolu izlenmiştir. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu örneklemede seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenmekte ve bu ölçütlere göre seçilen örneklemin, araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil edebildiği düşünülmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmanın yöntemine uygun bir çalışma gurubu belirlemek için aşağıdaki adımlar izlenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan ve bu kurumun, sınıflarında ve biriminde kaynaştırma öğrencisi bulunan idareciler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılında Elazığ il merkezinde yer alan ilkokul, ortaokul, anaokulu ve liselerde görev yapan okul müdürleri, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinden toplanmıştır.

Araştırmanın katılımcıları tespit edilirken aşağıdaki süreçler takip edilmiştir. Elazığ ili Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak bünyesinde kaynaştırma öğrencisi olan okullar tespit edilmiştir. Bu okullar Elazığ ili Rehberlik Araştırma Merkezinde yerleştirme işlemleri biriminde görevli bir rehber öğretmenden yardım alınarak kaynaştırma öğrencilerinin en yoğun olduğu ve kaynaştırma eğitimi için en fazla yönlendirme yapılan 42 tane kurum tespit edilmiştir. Seçim kriteri olarak Elazığ RAM da ilgili birimdeki rehber öğretmen yerleştirme yapılan okullardan gelen veli memnuiyeti ve memnuniyetsizliği, gönderilen öğrenciler için yeniden değerlendirme isteme veya istememe durumları kriter olarak alınmıştır. Böylece yeniden değerlendirme istemi yapan ve yapmayan ayrıca veli memnuniyeti ve memnuniyetsizliği gelen dilekçeler ve talepler doğrultusunda belirlenmiş her iki gruptan da kurumlar tespit edilmiştir.

Belirlenen 42 kurum müdürleri 4 Kasım 2019 ve 30 Kasım 2019 tarihleri arasında birer birer ziyaret edilerek araştırmanın içeriği ve amacı ile ilgili bilgi verilmiştir. Görüşmeye katılabilecek sınıf öğretmenleri, idareciler ve rehber öğretmenler ile ilgili bilgi alınmıştır.

Kaynaştırma ğrencisi olan okullarda çalışmaya gönüllü olarak katılabilecek personeller listelenmiştir.

Görüşmenin yapılacağı okullar belirlenirken görüşmeyi kabul eden ve kaynaştırma eğitimi hizmeti sunan bütün kurumlar listelenmiştir. Bu okullar seçilirken eğitim ğretim hizmetinde yer alan bütün kademelerden veri toplamak için anaokulları, ilkokullar, ortaokullar ve liseler ayrı ayrı listelenmiş ve kaynaştırma ğrencisi fazla olan okullar tekrar listelenerek görüşme yapılacak okulların listesine son hali verilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılacak okullarda görev yapan okul müdürleri, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerden görüşme için uygun randevu alınmış ve görüşme onan formu katılımcılara sunulmuştur. Ayrıca katılımcılara uygun randevu tarihi tespit edilirken çalışmanın milli eğitim müdürlüklerinden alınan izin dahilinde yürütüldüğünü gösterir izin belgelerinin bir rneği sunularak katılımcılara teslim edilmiştir.

Görüşme günü ve saati kararlaştırılan katılımcılarla belirlenen randevu tarihlerinde görüşmelerin bir kısmı yapılmıştır. Görüşmelerin bir kısmı ise Elazığ ilinde 25 Ocak 2020 tarihinde yaşanan 6.8 büyüklüğündeki deprem nedeni ile eğitim öğretime altı hafta ara verilmesi nedeni ile ertelenmiştir. Kalan görüşmeler için Elazığ ilinde okulların açılması ile yeniden randevu alınmış görüşmeler yapılmış fakat dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi nedeni ile 16 Mart 2020 tarihinde eğitim öğretime ülke genelinde bir kez daha ara verildiğinden kalan görüşmeler yüz yüze görüşme imkanı elde edilemediğinden elektronik ortamda yapılarak görüşmeler tamamlanmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler tablo.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 1 Araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgileri

	<i>Katılımcının kodu</i>	<i>Katılımcının yaşı</i>	<i>Katılımcının mesleki deneyimi</i>	<i>Katılımcının görevi</i>	<i>Katılımcının eğitim düzeyi</i>	<i>Katılımcının kurum bilgisi</i>
1	A.İ.1	48	18	Okul müdürü	Lisans üstü	Anaokulu
2	A.İ. 2	35	16	Okul müdürü	lisans	Anaokulu
3	A.R.1	33	8	Rehber öğretmen	Lisans	Anaokulu
4	A.S.1	35	18	Anaokulu öğretmeni	Lisans	Anaokulu
5	A.S.2	28	11	Anaokulu öğretmeni	Lisans	Anaokulu
6	A.R. 2	27	5	Rehber öğretmen	Lisans	Anaokulu
7	İ.İ. 1	49	25	Okul müdürü	Lisansüstü	İlkokul
8	İ.İ. 2	53	28	Okul müdürü	Lisansüstü	İlkokul
9	İ.R.1	31	8	Rehber öğretmen	Lisans	İlkokul
10	İ.R.2	28	11	Rehber öğretmen	Lisansüstü	İlkokul
11	İ.S.1	28	6	Sınıf öğretmeni	Lisans	İlkokul
12	İ.S.2	38	19	Sınıf öğretmeni	Lisans	İlkokul
13	İ.S.3	28	11	Sınıf öğretmeni	Lisans	İlkokul
14	O.İ.1	48	23	Okul müdürü	Lisans	Ortaokul
15	O.İ.2	41	20	Okul müdürü	Lisansüstü	Ortaokul
16	O.İ.3	44	26	Okul müdürü	Lisans	Ortaokul
17	O.R.1	32	13	Rehber öğretmen	Lisans	Ortaokul
18	O.R.2	35	16	Rehber öğretmen	Lisans	Ortaokul
19	L.İ.1	46	23	Okul müdürü	Lisans	Lise
20	L.İ.2	48	26	Okul müdürü	Lisans	Lise
21	L.R.1	33	10	Rehber öğretmen	Lisans	Lise
22	L.R.2	35	13	Rehber öğretmen	Lisans	Lise
23	L.S.1	39	11	Matematik öğretmeni	Lisansüstü	Lise

Katılımcılar ile görüşmeler yapılmadan önce alınan randevular esnasında ve görüşmeye başlamadan hemen önce katılımcılara yapılan çalışma dâhilinde kişisel bilgilere ve kurum bilgilerine yer verilmeyeceği bu bilgilerin kodlama yolu ile kullanılacağı belirtilmiş ve araştırmada kişi ve kurum bilgilerine yer verilmeyerek kodlamalar şu şekilde yapılmıştır. Eğitim öğretim hizmetleri sunan kademeler bu yolla kodlanmıştır. Anaokulları (A), ilkokullar (İ), ortaokullar(O) ve liseler(L) şeklinde kodlanmıştır. Bu kurumlarda görev yapan idarecileri (İ), rehber öğretmenleri(R) ve sınıf öğretmenleri ise (S) şeklinde kodlanmıştır. Örneğin; Anaokulunda görevli birinci rehber öğretmeni kodlamak için (A.R.1) kodu kullanılmıştır.

Tablo 2.1.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcıların 9'u kurum müdürlerinden, 8'i kurumlarda görev yapan rehber öğretmenlerden, 6'sı ise sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralıkları 27 – 53 arasında değişmektedir. Katılımcıların mesleki kıdemleri ise 5- 26 yıl arasında değişmektedir. Ayrıca katılımcılardan 6'sı lisansüstü eğitimlerini farklı alanlarda yapmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Devamında ise görüşme tekniği ve veri toplama araçları ile ilgili bilgi verilecektir.

3.3.1 Yarı yapılandırılmış görüşme

Görüşme sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir. İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi olarak görünebilir. Ancak görüşme beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, zihinsel açıklık ve disiplin gerektirmektedir (Yıldırım, 2016). Nitel araştırma tekniklerinden biri olan görüşme belli bir amaç etrafında sözel iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılmaktadır (Sharma, 2010). Görüşme, yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmıştır. Yapılandırılmış görüşme; görüşme soruları önceden hazırlanarak standart bir hale getirilir. Cevaplar için seçenekler oluşturulabilir. Bu görüşme türünde derinlemesine bilgi elde edilmez. Yapılandırılmamış görüşmede ise, sorular açık uçludur, derinlemesine bir veri toplama söz konusu olur. Bu görüşme türü zengin ve değerli veri elde etmeye yarayan güçlü bir tekniktir. Yarı yapılandırılmış görüşmede ise; bazı sorular standartlaştırılmıştır, bazı sorular da açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Bu görüşme türünde derinlemesine bilgi elde etmek mümkün olur (Saban ve Ersoy, 2019; Yıldırım, 2016; Kasar, 2010).

Bu noktada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan iradeci, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla bu personellerle yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile önceden belirlenmiş sorular belli bir sıraya göre yöneltmiştir.

3.3.1.1 Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması

Araştırma soruları hazırlanmadan önce araştırmacı ulusal ve uluslararası alanyazın incelenmiş kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının tanımları, uygulama şekilleri, yapılan eğitsel uyarlamalar ve uygulama alanları ile ilgili bilgiler elde edildikten sonra özel eğitimde uzman iki eğitimci ile bir araya gelinip bu kavramlar ile ilgili bilgi alınmıştır. Daha sonra özel eğitimde kaynaştırma üzerine doktora derecesi almış bir eğitimci ile daha görüşülüp tez danışmanı ile bir araya gelinerek görüşme soruları üç önemli nokta üzerinden hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme soruları seçilen örneklem dışında fakat aynı özellikleri taşıyan katılımcılara uygulanmış ve uygulama sonucunda yöneltmesinde ve anlaşılabilirliği konusunda hata olan soruların yeniden düzenlemesi yapılmış ve görüşme esnasında yaşanabilecek sorunlar gözlenmiş ve gerekli uyarlamalar yapılmıştır.

Hazırlanan görüşme soruları özel eğitim alanında uzman aynı zamanda nitel çalışma yapmış iki uzmana gönderilmiş ve uzman görüşü istenmiştir. Bu görüşme sonucunda *Kaynaştırma eğitiminin nasıl yapılmalıdır?* sorusunun *kaynaştırma eğitiminde karşılaşılan sorunlar nelerdir?* Sorusundan sonra sorulması gerektiğine karar verilmiştir. Yapılan bu değişiklikteki amaç görüşme esnasında katılımcının olması gereken kaynaştırma eğitimi ile ilgili fikrini söylemeden önce mevcut sorunları gözden geçirme şansını elde ederek soruları bu yönde cevaplaması ve tekrara düşmesinin önüne geçerek katılımcının sıkılmasının önüne geçmektir. Ayrıca danışman ile yapılan görüşme esnasında *bütünleştirme nedir?* Sorusunun anlaşılabilirliğini artırmak için *özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim nedir?* Şeklinde bir düzeltme yapılması gerektiğine karar verilmiş ve görüşme soruları son halini almıştır.

Hazırlanan soruların işleyişini test etmek için son olarak iki katılımcı ile tekrar pilot uygulama yapılmış ve pilot görüşmede alınan ses kaydı araştırmacı ve danışmanı tarafından incelenerek soruların uygun olduğuna, üzerinde herhangi bir değişikliğe gereksinim olmadığına karar verilmiş ve veri toplama süreci başlatılmaya karar verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 06.01.2020-29.04.2020 tarihleri arasında fakat iki farklı aşamada toplanmak zorunda kalınmıştır. İlk 12 katılımcı ile görüşmeler yapıldıktan sonra Elazığ ilinde yaşanan 6.8 büyüklüğünde deprem nedeni ile eğitim öğretime belli bir süre ara verilmiştir kalan görüşmelerden 8'i ise okulların tekrar açılması ile yapılmış fakat kalan 3 görüşme ülke genelinde yaşanan salgın hastalık nedeni ile elektronik ortamda yapılarak tamamlanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerle belirlenen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin; öğretmenlerinin katılımını kolaylaştırmak ve okullarda eğitimin aksamasını önlemek amacıyla öğlenci öğretmenlerle derse girmeden önce, sabahçı öğretmenlerle ise ders çıkışında gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin 5 tanesi müdür yardımcısı odasında, diğer 9 idareci ile yapılan görüşmeler müdür odasında rehber öğretmenler ile yapılan görüşmeler rehber öğretmen odasında yapılarak tamamlanmıştır.

Görüşmeye başlamadan önce görüşmenin amacı görüşmede verilen bilgilerin nasıl kullanılacağı ve nerede kullanılacağı katılımcılara açıklanmış ve görüşmede bilmedikleri yada yanıtlamak istemedikleri bir soru olduğunda geçebileceklerini ya da görüşme esnasında rahatsız oldukları bir durumla karşılaştıklarında görüşmeyi diledikleri zaman sonlandırabilecekleri

belirtilmiş ve katılımcılara eklemek istedikleri bir konu olup olmadığı bilgisi alındıktan sonra katılımcılara demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan demografik sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar bu soruları yanıtladıktan sonra görüşme başlatılmıştır. Görüşme süresince öğretmenin izni ve onayı ile ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı ses kayıt cihazı ile alınmış ve veriler bilgisayar ortamında saklanmıştır. Görüşme soruları ekte sunulmuştur.

Tablo 3. 2 Görüşme Bilgileri

Katılımcının kodu	Görüşme tarihi	Görüşme süresi
A.İ.1	09.03.2020	26.03
A.İ.2	16.01.2020	18.52
A.R.1	15.01.2020	12.14
A.Ö.1	16.01.2020	19.13
A.Ö.2	13.03.2020	15.44
A.R.2	11.03.2020	8.13
İ.İ.1	26.12.2019	10.54
İ.İ.2	24.12.2019	18.01
İ.R.1	02.03.2020	17.23
İ.R.2	24.12.2019	10.52
İ.S.1	07.01.2020	7.06
İ.S.2	09.01.2020	13.25
İ.S.3	11.03.2020	19.00
O.İ.1	02.01.2020	16.11
O.İ.2	07.01.2020	18.13
O.İ.3	07.01.2020	14.05
O.R.1	08.03.2020	11.06
O.R.2	13.03.2020	9.16
L.İ.1	12.03.2020	17.21
L.İ.2	05.03.2020	10.42
L.R.1	12.03.2020	11.08
L.R.2	24.03.2020	17.03
L.S.1	08.04.2020	26.40

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler 1.12.2019 ila 22.04.2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin ortalaması yaklaşık olarak 15 dakika olarak hesaplanmıştır.

3.5 Verilerin Analiz Süreci

İlgili araştırmanın verileri İçerik analizden yararlanılarak yorumlanmıştır. İçerik analizi yönteminde veriler görüşmelerden elde edilen temalara göre yorumlanır. Bu yöntemde verilerin daha dikkat çekici olarak ortaya konulabilmek için bire bir alıntılardan yararlanılır. İçerik analizin amacı sistematik ve açık bir şekilde betimlenen verilerin açıklanıp yorumlanmasıyla bulguların düzenli ve yorumlanabilir bir şekilde sunulmasıdır(Kasar, 2006; Yıldırım, Şimşek, 2009). İçerik analizi belli bölümlerden oluşur. İlk bölüm çerçeve oluşturmaktır. Bu aşamada

verilerin hangi temalar altında düzenlenip sunulacağına karar verilir. İkinci bölüm verilerin düzenlenmesi mantıklı ve anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesidir. Bu aşamada bütün veriler kullanılmayabilir ve bazı veriler göz ardı edilebilir. Üçüncü bölümde elde edilen veriler düzenlenir ve alıntılar ile desteklenir. Son bölümde ise veriler anlamlı hale getirilir ve yorumlanır (Yıldırım, Şimşek, 2009; Akçan, 2013; Göksel, 2006; Bayraktaroğlu, 2010).

3.5.1. Geçerlik ve Güvenirliğin Sağlanması

Yapılan araştırmanın okuyucularda güvenebilirlik oluşturabilmesi için çalışmayı inandırıcılık (credibility), aktarılabilirlik (transferability), güvenilebilirlik (dependability) ve onaylanabilirlik (confirmability) ölçütleri doğrultusunda şu şekilde değerlendirildi.

3.5.1.1. İnandırıcılık (credibility):

İç geçerliliğin nitel araştırmalardaki karşılığı inandırıcılık olarak karşımıza çıkmaktadır (Merriam, Tisdell, 2015). Yapılan çalışmada inandırıcılık boyutunun incelenirken şu konulara değinildi. Çalışmada yapılan içerik analizinin daha önce kullanılmış, etkili ve ekonomik bir araştırma yöntemi olması çalışmanın inandırıcılığını güçlendiren etmenlerden biridir. Çalışmamıza başlamadan önce ulusal ve uluslararası alanyazın taranmış kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının uygulama alanları, paydaşları, yaşanan sıkıntılar, uygulandığı ortamlar gibi birçok bilimsel bilgiye ulaşılmıştır. Bu durum çalışmamızın inandırıcılık yönünden güçlenmesini sağlamıştır. Elazığ ilinde kaynaştırma eğitiminin en yoğun yapıldığı 42 kurum Elazığ ili Rehberlik Araştırma Merkezinde yönlendirme ve yerleştirme hizmetlerinden sorumlu bir rehber öğretmenin yardımı ile belirlenmiştir. Belirlenen bu okulların idarecileri ve öğretmenleri ile çalışmaya katılımları konusunda ön görüşmeler yapılması, kurumların önceden görülmesi ve görüşmeler için uygun alanların önceden belirlenmesi, gerekli izinlerin alınması ve bu izinlerin katılımcılara önceden tebliğ edilmesi yoluyla katılımcıların çalışmalara gönüllü olarak katıldıklarını ibraz eden belgeleri imzalamaları, çalışma esnasında verilerin ses kaydı yoluyla alınması ve katılımcıların bu durumu onan formu ile kabul etmeleri çalışmamızın inandırıcılığına katkı sağlamıştır. Ayrıca görüşme soruları hazırlanırken kaynaştırma uygulamasında yaşanan sorunlar ve kaynaştırma uygulaması nasıl yapılmalıdır. Devamında bütünleştirme uygulamasında yaşanacak sorunlar nelerdir ve bütünleştirme uygulaması nasıl yapılmalıdır soruları ile katılımcıların tutarlığı da desteklenmiştir. Ayrıca çalışmanın her aşamasında araştırmanın danışmanı ve gerekli durumlarda özel eğitim alanında uzman kişilerce yapılan görüşmeler ve dönütler çalışmanın inandırıcılığını desteklemektedir.

3.5.1.2. Aktarılabilirlik (Transferability):

Nitel çalışmalarda dışsal geçerliliğin karışlığı olarak aktarılabilirlik karşımıza çıkmaktadır (Guba, 1981). Çalışmamızın genellenebilirliğini desteklemek için çalışmamıza katılan 23 katılımcımız belirlenirken en yoğun kaynaştırma uygulamasının yapıldığı 42 kurum içerisinde kaynaştırma eğitiminin en yoğun yapıldığı kurumlar seçilirken velilerden gelen memnun olma ve memnun olmama durumlarının yanında yeniden değerlendirme isteme ve istememe durumlarından hareketle her iki gruptan da seçimler yapılmıştır. Katılımcılar seçilirken katılımcıların kaynaştırma öğrencisinden sorumlu olma şartı aranmıştır. Ayrıca seçimlerimizi ilkokul için iki kurum müdürü, iki rehber öğretmen ve üç sınıf öğretmeni, ortaokul için seçim yapılırken iki rehber öğretmen, üç kurum yöneticisi seçilmiştir. Anaokulu için seçim yapılırken iki rehber öğretmen iki kurum müdürü ve iki sınıf öğretmeni olurken, liselerde seçim yapılırken iki rehber öğretmen iki kurum müdürü ve bir sınıf öğretmeni yukarıda belirtilen kriterlere göre seçilmiştir.

Çalışma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları yardımı ile toplanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken alanyazın, uzman görüşü ve saha uygulaması yapılarak gerekli uyarlamaların yapılması ile çalışmanın aktarabilirliği artırılmıştır.

Çalışmada katılımcıların görüşlerine ulaşabilmek için yöneltilen sorulara verilen cevaplardan alıntılar yapılarak belirlenen temalar ile ilgili olarak katılımcılardan yapılan alıntılar ile doğrudan desteklenmesi yolu ile çalışmanın aktarabilirliğini ortaya koymuştur.

3.5.1.3. Güvenilebilirlik (Dependability):

Nitel çalışmalarda güvenilebilirlik ölçütü araştırmanın bulguları ve araştırmanın yorumlarının tutarlı bir sürecin ürünü olduğunu ortaya koymalıdır. Araştırmamızın bulgularının açık ve tekrarlanabilir olduğunu ortaya koymak için yani kodlama anahtarının güvenilirliğini tespit etmek amacıyla planlanmadan, tesadüfen seçilen altışar görüşme deşifresi ve işaretlenmemiş kodlama anahtarı özel eğitim alanında uzmanlık derecesine sahip ve nitel araştırma deneyimine sahip iki farklı uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan her görüşme deşifresi için bir kodlama anahtarı üzerinde işaretleme yapmaları istenmiştir. Uzmanlardan gelen işaretlenmiş kodlama anahtarlarındaki her soru ile araştırmacının kodlama anahtarındaki işaretlemeleri ile karşılaştırılmıştır. Her soru için aynı olan işaretlemeler “görüş birliği” olarak, farklı olan işaretlemeler ise “görüş ayrılığı” olarak kaydedilmiştir. Güvenirlik yüzdesi her soru için görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı x 100 olarak hesaplanmıştır. Her iki uzman içinde hesaplanan güvenirlik yüzdeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. 3 Birinci Uzman İçin Görüşme Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi

Sorular	Güvenilirlik Yüzdesi
Soru 1.	%100
Soru 1.1 .	%98,5
Soru 1.1.1.	%100
Soru 1.2.	%86,5
Soru 1.2.1.	%100
Soru 1.2.2.	%95
Soru 1.3.	%98
Soru 2.	%100
Soru 2.1.	%97,6
Soru 2.1.1.	%88
Soru 2.2.	%93,9
Soru 2.3.	%100
Soru 2.3.1.	%100
Soru 2.4.	%95
Soru 3.	%100
Güvenilirlik Ortalaması	%96,8

Tablo 3. 4 İkinci Uzman İçin Görüşme Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi

Sorular	Güvenilirlik Yüzdesi
Soru 1.	%100
Soru 1.1 .	%94,8
Soru 1.1.1.	%100
Soru 1.2.	%74
Soru 1.2.1.	%100
Soru 1.2.2.	%100
Soru 1.3.	%93
Soru 2.	%100
Soru 2.1.	%90,6
Soru 2.1.1.	%88
Soru 2.2.	%93,9
Soru 2.3.	%100
Soru 2.3.1.	%100
Soru 2.4.	%94
Soru 3.	%100
Güvenilirlik Ortalaması	%95.2

3.5.1.4. Onaylanabilirlik (Confirmability):

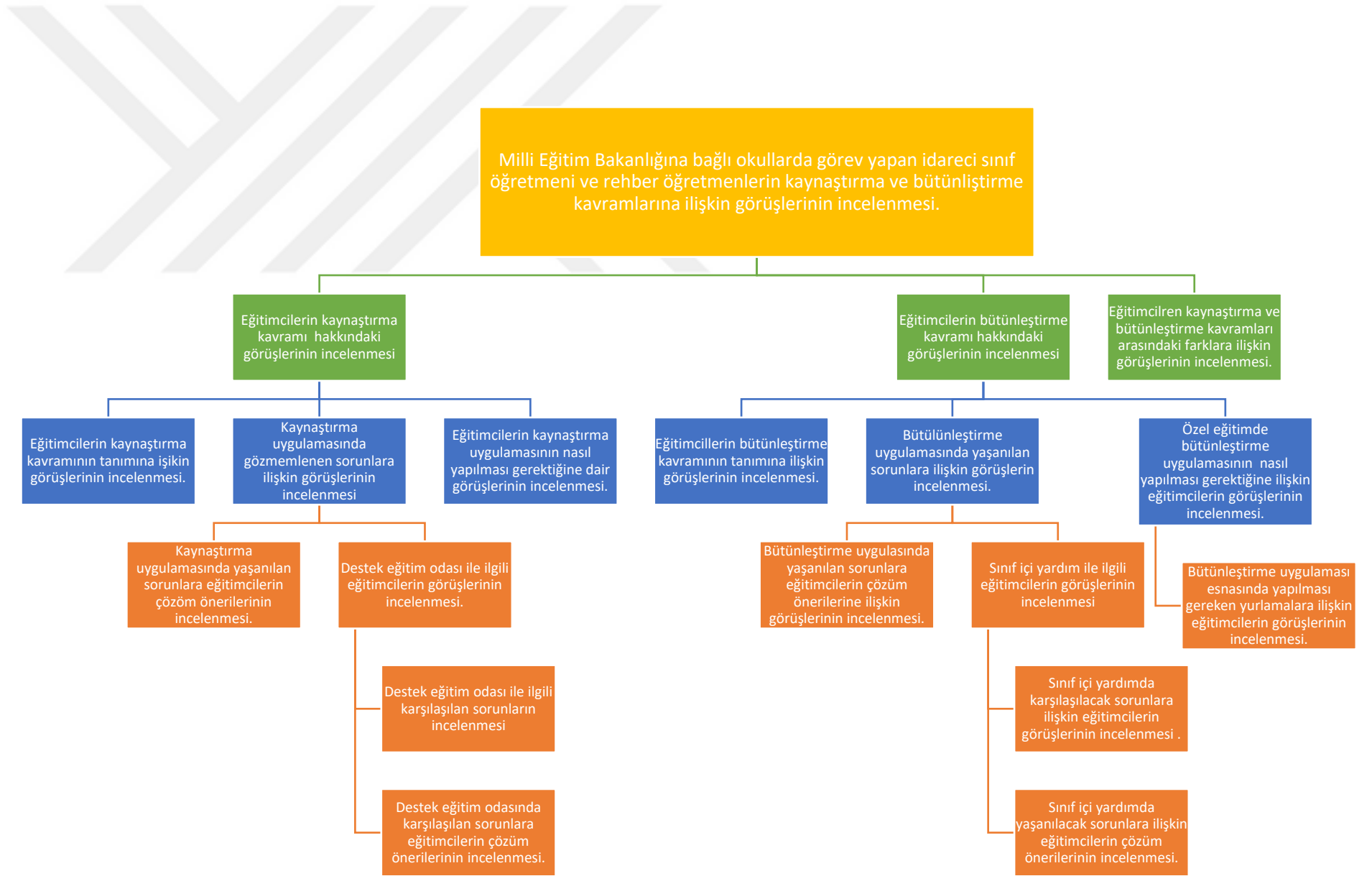
Çalışmanın onaylanabilirliği konusunda araştırmanın konusu ve araştırma sorusu belirlendikten sonra üniversitenin etik kurulu aracılığı ile YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığının

Çalışma için bir engel olmadığı yönünde bir rapor düzenlemesi adına etik kurul onayları alındı. Ardından Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğünden çalışmanın içeriği, kimleri kapsadığı, neyi amaçladığını belirten bir rapor ile araştırmada kullanılacak dokümanlar, araçlar ve onan formları da dahil olmak üzere araştırmanın Elazığ ilinde yer alan ilkokul, ortaokul, anaokulu ve liselerde görevli kurum müdürleri, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenleri kapsayacak şekilde çalışma izinleri alınmıştır. Alınan izinlerde görüşmelerin yüz yüze ve ses kayıt cihazları yoluyla yapılacağı belirtilmiştir. Görüşme soruları ve gerekli izinler ekte sunulmuştur.

3.5.2 İçerik Analizi İçin ereve Oluşturma

Görüşme esnasında alınan ses kayıtlarının deşifresi yapıldıktan sonra, görüşmeye katılan katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda tez danışmanı ve bir uzmanla birlikte belirlenmiş olan temalar gözden geirilmiiştir. Öncelikle katılımcıların sorulara verdiği cevaplar her kademe için ayrı ayrı listelenmiştir ve ortalama 420 kadar kod oluşturulmuş ve bu kodlardan hareket ile üç ana tema altında görüşme kodlama anahtarı ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan tüm katılımcıların verdikleri cevaplar görüşme kodlama anahtarlarına işlenmiştir.

şekil 3.1 Tematik ereve

3.6 Bulguların Yorumlanması

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler her tema için ayrı başlık altında gruplanmıştır. Belirlenen her alt tema için frekans hesaplaması yapılmış, her tema için ayrı başlıklar oluşturularak alt temalarının frekansları bu başlık altında gösterilmiştir. Alt temaları daha anlaşılır hale getirmek için her bir alt temaya görüşme deşifrelerinden katılımcıların verdiği cevaplardan yararlanılarak alıntılar eklenmiştir. Bulguların tanımlanmasından sonra danışman ile bir araya gelinerek bu aşamadaki düzenlemeler yapılmıştır. Bu bölümün ardından araştırmacı tartışma bölümünde çıkan sonuçları yorumlamış ve alan yazınla desteklemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Kaynaştırma Kavramı İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Bu bölümde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle bu katılımcıların kaynaştırma kavramı hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Kavramının Tanımıyla İlgili Görüşleri

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma kavramlarının tanımlanması ile ilgili görüşlerini almak amacı ile “Kaynaştırma nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma kavramının tanımı ile ilgili görüşleri

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kaynaştırma kararı alan öğrencilerin normal akranları ile eğitim alabilmesi olduğunu düşünüyorum	12	5	3	4
Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların genel eğitim sınıfında eğitim alırken sınıf içinde ve sınıf dışında performansları doğrultusunda desteklenmesi olduğunu düşünüyorum.	6	1	2	3
Akranlarından farklı seviyede gelişim sergileyen öğrencilerin özel program, yöntem ve teknikler ile genel eğitim sınıfında eğitim alabilmesi olduğunu düşünüyorum	5	1	2	2

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Kaynaştırmanın tanımına dair sorulan soruyu katılımcılardan on ikisi bu öğrencilerin normal gelişim sergileyen akranları ile eğitim alabilmesi olarak yanıtlamıştır.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.3 görüşlerini *“Eee kaynaştırma eğitimi u özel öğrencilerin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eee akranları ile beraber ee aynı sınıfta eğitim gördüğü bir uygulama.”*
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.2 görüşlerini şöyle belirtmiştir. *“Ya kaynaştırma derken benim aklıma şu geliyor. Benim bir öğrencim var ali izzet ali izzeti diğer çocuklar ile aynı ortamda onların yapabileceği şeyleri gözlemlemesini onlarla birlikte yapabilmesini sağlamak ve sınıfa entegre olmasını sağlamaya çalışmak. Kaynaştırma deyince benim aklıma bu geliyor. Katılımcılardan İ.S.1 “görüşlerini Kaynaştırma yaşutlarına göre herhangi bir yetersizliği olan bir öğrencinin yaşutlarındaki arkadaşları ile ilişkisi bozulmadan sınıf içerisinde alabileceği çalışmaları alıp arkadaşları ile birlikte öğrenimine devam etmesi olarak yorumluyorum ben.”*
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 görüşlerini *“Eee Akranlarından farklı özelliklere sahip çocukların şey yani akranlarından daha geride olan çocukların eğitim öğretimlerini normal karanları ile birlikte sınıflarda sürdürmesidir.*

Katılımcılardan beşi tanımla ilgili görüşlerini akranlarından farklı seviyede gelişim sergileyen öğrencilerin özel program, yöntem ve teknikler ile genel eğitim sınıfında eğitim alabilmesi olduğunu belirtmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.İ.2 *“Ben aslında kaynaştırma için şöyle söyleyeyim öncelikle iyi bir fiziki imkanların oluşturulduğu öğretmenlerimizin kaynaştırma ve kaynaştırma öğrencisi ile ilgili gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olduğu sınıflarda desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerimizi sınıfta etkinlikler ile ee aslında müfredatın basitleştirilmesi, ölçme ve değerlendirmenin bu çocuklarımıza göre yapılması yani sınıfa hazırlanan sınavın bu çocuklarımıza aynen uygulanması değil istediğimiz çocuğun boş kağıt vermesi değil öğrendiklerini organize edebilmesi bu sebepten içeriğinin basitleştirilmiş sınav kağıtlarının hazırlanması bunlardan biri bunun dışında farklı teknik ve özel programlar ile bu öğrencimizin genel eğitimden normal arkadaşları gibi faydalanması gerektiğini düşünüyorum. Böylece kaynaştırma yapılmış olur. Çünkü kaynaştırma bir eğitim şeklidir. Her eğitimin olduğu gibi kaynaştırmanın da*

kuralları var.” Katılımcılardan A.İ.2 anaokulunda idareci olarak görev yapan ikinci katılımcı “Akranlarından farklı olan şey aslında normal gelişim gösteren akranlarından belirgin düzeyde farklılık gösteren öğrencilerin normal sınıflara yerleştirilmesi ve eee özel programlar ve özel yöntem ve tekniklerle bu öğrencilerinde normal sınıflarda eğitim alabilmesidir. Yani bu öğrenciye akranları gibi eğitim alabilmesi için özel bir program belirlenmesi ve bu program dâhilinde ilerlemesinin sağlanması gerekiyor. Böylece çocuğun sosyalleşmesi de sağlanacaktır.

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.2 görüşlerini “ *uu bu çocuklarımızın onların ihtiyaçlarına cevap veren uygun programlar ve içerikler yardımı ile şey onların ihtiyaçlarına yanıt veren çalışmalar ile normal akranları gibi eğitim alabilmesidir.*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenlerden ikisi bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.1 görüşlerini “ *.. özel eğitim öğrencilerinin akranları ile aynı sınıflarda eğitim alırken eee onların kendileri için hazırlanmış programlar ve özel teknikler yoluyla eğitim alabilmesidir.*”

Katılımcılardan altısı kaynaştırmayı özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların genel eğitim sınıfında eğitim alırken sınıf içinde ve sınıf dışında performansları doğrultusunda desteklenmesi olduğunu dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 kaynaştırmayı “*Kaynaştırma akranlarının, akranlarına göre biraz daha geri olan çocukların gerek sosyalleşmesi gerek akademik durumlarının biraz daha ileriye taşınması için normal okullardaki sınıflar ve akranlarının içerisinde topluma, akademik hayata kazandırılması amaçlanır bunlar yapılırken bunlara yönelik özel programlar bireyselleştirilmiş eğitim programları BEP dediğimiz planlar bunlar ve destek eğitim odaları ile sınıf içinde ve sınıf dışında desteklenmesidir.*” İ.İ.1 kaynaştırmayı “*Kaynaştırma eğitimsel eksiği olan öğretimi de katabiliriz verilen hizmeti tam olarak alamayan öğrenci olarak tanımlayabiliriz. Bu tip çocuklarımızı kabullenmek öncelikle ailelerin kabullenip sonra kurum içerisinde kabullenip devamında bu çocuklarımızı normal akranları ile aynı potada eritmek demeyeyim de uyum sağlaması için sınıf içinde gerekirse destek eğitim odalarında desteklenmesidir*”

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 “*Şey eeee akranlarından farklı gelişim sergileyen öğrencilerin sınıf içerisinde sınıf öğretmenlerinin gerekli çabaları ile sınıf dışında ise destek eğitim odaları ve aile destek eğitim programları yolu ile normal akranları gibi eğitim alması diyorum çünkü kaynaştırma eğitiminin en çok ihmal edilen kısmı ailedir.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.R.1 “*Kaynaştırma hafif düzeydeki öğrencilerin özellikle bazen orta da olabiliyor ama genelde hafif düzeyde zihinsel, mental öğrencilerin normal çocuklar ile birlikte kendilerine özel olarak hazırlanmış bireyselleştirilmiş eğitim planı çerçevesinde, sınıf öğretmenin programı takip ederek sınıf içinde ve sınıf dışında da olabilir bu destek eğitim odaları ile eee böylece öğrencinin genel eğitim kademesinde eğitim alması. Diğer öğrencilerin ve kaynaştırma öğrencilerinin bir birlerinin varlığını kabullenmesi ve birlikte sosyalleşmesidir*”

Katılımcılardan on ikisi kaynaştırmayı özel eğitime gereksinim duyan bireylerin akranları ile birlikte eğitim alması olarak yorumlarken, katılımcıların beşi bu öğrencilerin genel eğitim sınıfında özel program ve yöntemler ile desteklenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Son olarak katılımcılardan altısı özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim sınıflarında özel program ve yöntemler ile sınıf içinde ve sınıf dışında performansları doğrultusunda desteklenmesi olarak yorumlamıştır.

4.1.2 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi

Milli eğitim bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarında karşılaşılan sorunların tespiti ile ilgili görüşlerini almak amacı ile “Kaynaştırma uygulamalarınızda gözlemlediğiniz sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kaynaştırma eğitimin uygulandığı okulların çevresel düzenleme eksikliklerinin olduğunu düşünüyorum.	15	2	4	9
Kaynaştırma öğrencilerinin psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını düşünüyorum.	15	5	6	4
Öğrencilere uygun ve uygulanabilir bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmadığını düşünüyorum.	13	6	1	6
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmaması olduğunu düşünüyorum.	11	2	6	4
Kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin öğrencilerin gerçek durumunu kabul etmediklerini düşünüyorum.	9	2	3	4
Kaynaştırma uygulaması esnasında yeterli sayıda ve donanımda destek personellere yer verilmediğini düşünüyorum	8	2	2	4
Ortaokul ve lise düzeyinde kaynaştırma öğrencilerin ya merkezi sınavlardan muaf yada içerik uyarlamaları yapılmayan adaletsiz sınava maruz kalmaları ile öğrencilerin ve velilerin gelecek kaygısı yaşamasının önemli bir sorun oluşturduğunu düşünüyorum.	8	4	-	4
RAM'ın kurumlara uygun olmayan öğrencileri yerleştirdiğini, kurumlarında sınıflara yaptıkları yerleştirme işlemlerinin öğrenci için işlevsel olmadığını düşünüyorum	7	1	3	3
Kaynaştırma eğitiminin ortaokul ve lise düzeyinde branş öğretmenleri, atölye şefleri, staj uygulama şefleri, işletme sahipleri gibi çok fazla paydaşının olması çok fazla bilgilendirme ve çok fazla iletişim gerektirdiğinden bu dengenin sağlanamadığını düşünüyorum.	6	2	-	4
Kaynaştırma öğrencileri için yeterli sayıda, donanımda ve ihtiyaçlara cevap veren atölyelerin kurumlarımızda açılmaması olduğunu düşünüyorum.	5	3	-	2
Kaynaştırma eğitiminde özelleştirilmiş materyallere yer verilmemesi ve eğitsel uyarlamaların yapılmadığını düşünüyorum.	5	1	1	3
Kaynaştırma eğitiminde yer alan personellerin alandaki yeni gelişmeleri takip edemediklerini düşünüyorum.	4	2	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Kaynaştırma eğitimi esnasında yaşanan sorunların tespitine yönelik katılımcılara yöneltilen soruya katılımcılardan on beşi kaynaştırma eğitimin uygulandığı okulların fiziksel ve çevresel olarak düzenleme eksikliklerinin olduğunu dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcılardan İ.İ.1 “.... Özel öğrencilerin olduğu sınıflarda ve uuu bu okullarda

çevresel ve fiziksel bir çok eksiklerimiz var. Destek eğitim odalarımız, materyallerimiz eee özellikle sınıf öğretmenlerimizden sınıfların kalabalık ve elverişsiz olduğu yönünde şikayetler alıyoruz.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmenin dörtü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.2 “ *Huu benim sınıfım 43 kişilik bir sınıf ve bir tane kaynaştırma öğrencim var daha öncede olmuştu ama sınıfım bu kadar kalabalık değildi hem yönetmelikte izin vermiyordu yeni yönetmelik izin veriyormuş iki öğrenciye kadar. Bence bu doğru değil bunun dışında öğrencimin işitme sorunu var ben bu öğrenciye neler kullanabileceğimi bilmiyorum görsel materyallerimiz yok okul zaten sıkıntılı lavabolar, aydınlatmalar neresini anlatmalıyım bilmiyorum*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenlerin tamamı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.R.1 “ *Kaynaştırma eğitimi için bir kere sınıflarımız çok kalabalık. Iuu hem bizim öğrencilerimiz aynı zamanda başka engellere de sahip oluyorlar bunun için sınıflarımız bahçemiz ve serbest alanlarımız uygun değil. Bizim engelli rampamız bile engellemek üzerine birinin o diklikte bir yere çıkması imkansız. Sınıf içinde istediğimiz değişikliği yapamıyoruz çünkü sınıflarımız o kadar geniş ve işlevsel olarak düzenlenmemiş bir etkinlik yapıyoruz kaynaştırma öğrencisi için çevreyi uygun hale getiremediğimizden “sen otur arkadaşlarını izle” diyerek çocuğumuzu dışta tutuyoruz. Beden eğitimi ve resim dersler içinde bu dediklerim geçerli” Katılımcılardan L.R.1 “ *şey aslında okullarımızda yeterli sınıf yok ve sınıflarımız otuz beş kırk kişilik ve çok kalabalık böyle olunca sınıf öğretmenleri de sınıf içinde kimin için düzenleme yapacağını şaşıyor çünkü diğer öğrenciler de özellikle lise düzeyinde çok sorunlu oluyorlar. Atölyelerimiz çok fazla düzenleme ve uyarlama istiyor ama yapamıyoruz özellikle elektrik ve makine atölyelerinde düzenleme yapamadığımız için korumalı olmasını sağlayamadığımız için kaynaştırma öğrencisinin başına bir öğrenci dikeyoruz”**

Katılımcılardan on beş tanesi kaynaştırma öğrencilerine öğretmenlerin, akranların ve diğer velilerin psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladıklarını ayrıca direnç gösterdiklerini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “ *şöyle söyleyeyim bazı veliler geliyor bu çocuğu benim çocuğumun sınıfından alın diyebiliyorlar hatta şey abartmıyorum daha geçen hafta*

velilerimizden biri imza toplamaya çalışmış ve kaynaştırma öğrencimizde bu durumu evde ailesine söylemiş gerisini siz düşünün bence bu hem çocuğumuza hem de ailesine psikolojik şiddettir bence.”

b) Sınıf öğretmeni: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.3 “ *Bizim öğrencilerimiz bu öğrencilerimizi gerçekten çok zor durumlara sokabiliyor. Akran şiddetine maruz kalıyorlar. Sigara kullanmaya veya başkalarından para istemeye zorlanabiliyorlar, aileler istemiyor bunun gibi çok sorun yaşıyoruz.*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenlerin dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.R.1 ilkokulda görevli birinci rehber öğretmen “*Bazen mesela öğretmenlerimiz ilkokul düzeyinde birinci sınıfa kaynaştırma olarak gelmiş öğrenciyi kabul etmiyorlardı. Yani mesela çocuk birinci sınıfa başlıyor ve kaynaştırma olarak geliyor öğretmen bunu bazı öğretmenler için söylüyorum. Hepsi için söylemek istemiyorum. İu ve kendi sınıfından göndermek için çaba sarf ediyor. Alıyoruz öğretmeni öğrencinin özelliklerinden bahsediyoruz bir rehber öğretmen olarak sınıf içinde bütün destekleri yapıyoruz fakat öğretmen zaten ön yargılı yani bu çocuğu ben göndereceğim bir şekilde ne yapacağım sürekli veliye şikayetler ediyor. Bazen öğrenciyi sınıfta rencide de edebiliyor, sınıfta küçük de düşürüyor. Sırf yani nedir velide rahatsız olsun bu durumdan ki ben bu öğrenciyi göndereyim yani bu düşüncede olan öğretmenlerde okuyor. Veli zar sor bir şekilde öğrenciyi onun sınıfından alıyor. Bu öğrenciyi okul içinde bir yere yerleştirmek artık imkansız bir hal alıyor diğer meslektaşları ön yargı geliştirdiğinden. Çok şanslı isek gönüllü bir öğretmen ile devam ediyoruz ama bu defada diğer sınıftaki veliler ve çocuklar problem yaratıyorlar sorun ikiye katlanarak devam ediyor. Bir zincir gibi bir yerde yanlış yapılırsa diğer doğruların pek önemi kalmıyor. Başa dönme şansımızda zaman lehinde olmadığından çocukta kayıplar büyüyerek ilerliyor.*”

Katılımcılardan on üçü öğrencilere uygun ve uygulanabilir bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmadığını düşünüyorlar.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.2 “*Rehberlik servisindeki arkadaşlar ile birlikte hazırlanan planların öğrencilere uygun programlar olmadığını gördüğümde dönemin yarısına gelmiş oluyorum. Fakat bu planların nasıl hazırlanacağını gerçekten bilmiyorum şey evet*

ben bu planları hazırlamayı gerçekten bilmiyorum açtığımız eğitimlere de katılım olmuyor.”

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.S.1 “ *Ben bu planların rehberlik servisi tarafından yapılarak bize verilmesinin gerektiğini düşünüyorum yani çünkü biz bu planları bilmiyoruz ve hazırlayamıyoruz yetkili biri daha doğru hazırlar diye düşünüyorum”*
- c) Rehber öğretmenler:** : Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenlerin altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “*Bir diğer nokta da BEP’lerin tam olarak uygulandığından emin değilim. Uygulanmadığını düşünüyorum sadece kağıt üzerinde olduğunu düşünüyorum. Çünkü o sınıflarda gerçekten idealist bir öğretmenin olması gerekiyor ki o BEP uygulansın bu planların hazırlanması çok kompleks bir durum eee bir kere öğrencinin genel durumu, neye ihtiyacı var ve neleri daha çabuk ve nasıl öğrenebilir bunları bilmek gerekir biz hazır planları çocuklara uygulamaya çalışıyoruz ve sonuç biz değil çocuk başarısız”*

Katılımcılardan on biri idari kadronun, öğretmenlerin, yardımcı personelin ve tüm öğrencilerin velilerinin kaynaştırma ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmamasının kaynaştırma eğitiminde karşılarına çıkan en önemli sorunlardan biri olduğunu dile getirmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz katılımcıdan iki tanesi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “*En büyük problemimiz idareciler de dahildir buna kaynaştırma eğitiminde insanların yeterli bilgiye sahip olmaması sürekli işte sınıf huzurunu bozan öğrenciler olduğuna dair şikayet gelmesi ki zaten bu çocuk yetersizdir zaten kendi akranlarına göre kısmi olarak geridir. İu bazıları biraz daha normal akranlarına yakın düzeyde olmasına rağmen bazıları biraz daha geridir. Tabi ki doğal olarak davranışlar da farklı olacak öğretmenlerin bu konuda çok ciddi manada eğitimsiz olması bizim en çok canımızı sıkan en çok problemle karşılaşılan konular ve programlar yapılırken öğretmenlerimiz bu konuda birçok öğretmenimizin hepsini demeyelim tecrübesiz olması. Daha sonra velilerimizin de kaynaştırma eğitimini bilmemeleri okul ortamında öğretmene ve okula karşı bir ön yargı oluşturmalarına neden oluyor”*
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmenini tamamı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.3 “*uu şey aslında ben kendimin dahi*

kaynaştırma ile ilgili yeterli düzeyde olduğunu düşünmüyorum alanda birçok arkadaşımızda benimle aynı durumda lisansta aldığımız eğitimler kesinlikle yetersiz”

- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenlerden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.R.1 *“açıkçası biz kaynaştırmayı bilmiyoruz. Öğrenciyi bize yönlendiriyorlar bizlerde sınıf öğretmenlerine yönlendiriyoruz onlar da bize ben planı nasıl yapacağım, bu planı bizim için yapar mısınız gibi teklifler ile geliyorlar yani kağıt üzerinde kalıyor kaynaştırma”*

Katılımcılardan dokuz tanesi kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin öğrencilerin gerçek durumunu kabul etmediklerini dile getirdiler.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.3 ortaokulda görevli üçüncü idareci *“Şöyle öncelikle veli ayağından bahsedeyim. Veliler çocuklarının durumu ile ilgili çok bilgi sahibi değil kaynaştırma öğrencisi çocuğuna bir tanı konulmuş ama hani bu tanı aslında ne demek bu çocuğa nasıl yaklaşmak gerek velinin çok fazla bir bilgisi yok hani genelde bize gelen öğrenciler için bir tanı konulmuş. muhtemelen veliye demişler ki gidin oraya işte ramdan da bir rapor gelmiş. Ama veliye bilgi verilmemiş biz bunu çok yaşadık mesela. Veli çocuğun hafif yetersiz çocuk olduğunu bilmiyor bir şey var farkında ama ne olduğunu bunun ne anlamına geldiğini bilmiyor. Veliyle bu anlamda sıkıntı yaşıyoruz. Veliye anlatınca sanki bu tanıyı biz koymuşuz gibi bir tepki veriyor. Böyle bir sıkıntımız var.”*

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.1 *“ bu öğrencilerimizin velilerinin çok sağlıklı olduklarını düşünmüyorum. Bir çok kez bu durumla karşılaştım aile çocuklarının gerçek durumunu bilmiyor. Evde ödevine yardım ediyor normal çocuğuna nasıl anlatıyorsa onun gibi anlatıyor sonra bu çocuk öğrenmemiş diyor.”*

- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtilmiştir. Katılımcı İ.R.2 *“Kaynaştırma uygulamalarımızda gözlemlediğimiz problemlerden eee en önemlileri velilerin yetinmemesi olması gerekenden çok daha fazlasını veya bire bir eğitim talep etmeleri bunu yaparken şunu göz ardı ediyorlar. O öğrenciden başka yirmi küsur otuz küsur daha öğrenci var. Bunu göz ardı ediyorlar. Kesinlikle öncelikli olarak kendi çocuklarıyla ilgilenmesini istiyorlar. Tatbikî çocuklar ile özel olarak ilgileniyorlar fakat sınıfta bir kenara atılıp bırakılmıyor öyle de olmaması lazım. Yalnız sıkıntı bu şekilde olabiliyor öğrenci ve velisi daha çok talepte bulunuyorlar. Tabi ki yüzde yüz veli*

haksız diyemeyiz ama en azından çocuklarının ne kadar öğrenebileceğini bilebilmeleri gerekiyor.”

Katılımcılardan sekiz tanesi kaynaştırma uygulaması esnasında yeterli sayıda ve donanımda destek personellere yer verilmediğini dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcılardan İ.İ.2 “*Şey bizim okulumuzda özel eğitim öğretmeni yok ve bunun eksikliğini çok çekiyoruz eee aslında destek eğitim öğretmenlerimizin de hem sayısı hem de bu öğrenciler ile ilgili yetkinliği çok ikna edici değil normal çocuklar ile çalıştığı gibi çalışıyorlar.*”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcılardan A.S.1 “*Bizim yönlendirme için yardımcı ablamız yok o çocuk her an okuldan çıkıp kaçabilir. Benim sürekli tetikte olmam gerekiyor sürekli onu takip etmem gerekiyor. Çünkü bu çocuk okulda tek başına kalan bir çocuk değildi. Geçen yıldan bu yana kalıyor okulda tek başına kaç defa biz onu çıkış merdivenlerinde yakaladık. Ama yanımda bu öğrencilerle ilgilenebilecek beceriye sahip bir yardımcı olsa idi çok daha kolay atatabilirdik bu sorunu.*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtilmiştir.

Katılımcı O.R.2 “*uu bizim okulumuzda otizmlı öğrencimiz var ve sınıfta öğretmene ve diğer öğrencilere müdahale ediyor. Hui aslında öğretmenimizi vurduğu da olmuştu geçen dönemlerde öğretmenlerimiz bu öğrenci ile ya çalışmıyor ya da çalışmak istemiyor şey belki diğer gruplar için gerekmebilir aaaa ama otizmlı öğrenciler için mutlaka bir yardımcı desteği olmalı. Yardımcı öğretmen gerçekten çok önemli aksi takdirde bu sınıflarda ders içlenmiyor.*”

Katılımcılardan sekizi ortaokul ve lise düzeyinde kaynaştırma öğrencilerin ya merkezi sınavlardan muaf yada içerik uyarlamaları yapılmayan adaletsiz sınava maruz kalmaları ile öğrencilerin ve velilerin gelecek kaygısı yaşamasının önemli bir sorun oluşturduğunu dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden dördü bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı O.İ.1 “*Okullarımızda bu çocukların ortaöğretim sınavlarından muaf tutulmaları bu çocuklarımızı bence başarısızlığa isteksizliğe itiyor. Bu sınavlar kaynaştırma öğrencilerimiz için de ui yapılmalı fakat bu sınavlar için de kişisel uyarlamalar yapılmalı ve ölçme ve yerleştirme işlemleri bu çocuklar için de uygulanmalıdır.*”

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni ortak sınavlar ile ilgili sorun belirtmemişlerdir.
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R 2 *“Aslında biz rehberlik servisi olarak kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yönlendirme hizmeti yapamıyoruz. Bu öğrencilerin yaşadıkları en büyük sorun merkezi sınavlara girerken yaşadıkları sorunlar. Eşit şartlarda yarışmaları isteniyor ne anladık biz bu kaynaştırma eğitiminden. Eeee hem veliler de gelecek kaygısını gerçekten çok ağır yaşıyorlar. Ben bu çocuklarımızın velilerine yardımcı olmak için çok yere yazdım çizdim ama bana bu noktada özel eğitim derneği yardımcı oldu bu öğrencimi nasıl adaleti yakalayabileceğini gösterdi ama onların yaptığı da adil olmayan bir ortamda kendi adaletimizi sağlamak. Bana onlarda gönüllü çalışan bir yetkili şunu söyledi merkezi sınavlarda adalet sağlanamıyor ve bu çocuklarımız sistemin içinde kayboluyor. Oysa bu çocuklarımızın EKPSS diye bir şansları var. Fakat bu defa bizim çocuklarımız %40 engeline takılıyor bu sınava girebilmek için verilen engel raporunun %40 olması gerekiyor. Ama bizim öğrencilerimizin çoğu bu sınırın altında ve sınava giremiyorlar. Bu dernekteki görelî aileleri tekrar değerlendirme için gittiklerinde heyeti %40 engel raporuna ikna etmelerini söyledi ve bizde üç velimize anlattık onlarda bunu yaptılar. Ama bu usulsüzlük bunu onaylamıyorum ama yapılması gereken şeyler yapılmadığında bu yollara başvuruyoruz.”*

Katılımcılardan yedi tanesi RAM’ın kurumlara uygun olmayan öğrencileri yerleştirdiğini, kurumlarında sınıflara yaptıkları yerleştirme işlemlerinin öğrenci için işlevsel olmadığını dile getirmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.İ.1 *“RAM’ın bize gönderdiği çocuklardan bir çoğu normal eğitim sınıfının içinde gerçekten yapamayacak çocuklar oluyor. Bize temel bakımı bilmeyen, yerine getiremeyen öğrencileri sırf aileler istediği için gönderiyorlar ve bu çocuklar başarısız oluyor”*
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.2 *“Evet bu soruda gerçekten çok sıkıntı yaşadık. Aynı sınıfta hiç konuşamayan cihazlı anlaşabildiğimiz çok yakınında olduğumda cihazla beni duyabilen biyonik kulak takılı bir öğrencim bir tane zihinsel engelli*

ama orta hatta ağır düzey diyebilirim ve bir tanede algılama düzeyinde düşüklük olan yani öğrenme güçlüğü olan bir öğrencim var. Üç öğrenci ile ben yirmi beş kişilik bir sınıfta çalıştım ıı bununla ilgili öğretmen arkadaşlar istemediğinden idare bize yönlendirdi tabi biz kabul ettik ama tabi doğru olan bu değil bu çocuklar diğer sınıflara ve hatta seviyelerine uygun başka kurumlara yerleştirilmeli idi.”

- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.2 “Bize gelen öğrencilerin birçoğu değil tabi ama nadiren de olsa okulumuza uygun olmayan öğrenciler geliyor. Geçen yıl 17 yaşında orta ağır düzeyde bir downlu bir öğrenci gelmişti öğretmenleri ve arkadaşlarını fiziksel olarak çok fazla hırpalıyordu”

Katılımcılardan altı tanesi kaynaştırma eğitiminin ortaokul ve lise düzeyinde branş öğretmenleri, atölye şefleri, staj uygulama şefleri, işletme sahipleri gibi çok fazla paydaşının olması çok fazla bilgilendirme ve çok fazla iletişim gerektirdiğini ve bu iletişimin sağlanmadığını dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden iki tanesi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “ Orta okulda bu çocuklarımızın dersine çok fazla arkadaş giriyor ilkokuldaki gibi değil başarı sağlamak için bütün bu öğretmen arkadaşların bir birleri ile iletişim içinde olmaları gerekiyor örneğin matematik ve matematik uygulamaları dersleri bir birinden farklı ve ama içerik ortak sayılır en azından bu gibi benzer içerikli dersler için eeee öğretmenlerin bir birlerinden haberdar olması gerekiyor”

- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni görüş belirtmemiştir.

- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.2 “gelelim kaynaştırma öğrencisine kaynaştırma öğrencileri çok fazla ilişki istiyor sınıf öğretmeni ile atölye öğretmeni arasında ilişki, çocuk ile öğretmenler arasında ilişki, öğrenci ve rehberlik servisi ile ilişki, öğretmen arkadaşların bir biri ile ilişkileri bunların hepsi kaynaştırma eğitiminin olmaz ise olmazları ama bu iletişimi sağlamak gerçekten çok zor her şey yolunda gidebilir ama bir taraftan bu zincir kırıldı mı? Kaynaştırma eğitimi mutlaka bir çıkmaza giriyor bir öğretmen geliyor falan planlarını hazırlamamış, kimi planları bana sormadan hazırlamış, kimisi çocuğun destek eğitime alındığı derslerin yetersiz olduğundan, kimisi de neden benim dersimde alınmıyor. Diye serzenişlerde bulunuyor. Dediğim gibi iletişim zincirinin kırılmadan devam etmesi gerçekten çok önemli.”

Katılımcılardan beş tanesi kaynaştırma eğitiminde özelleştirilmiş materyallere yer verilmemesi ve eğitsel uyarlamaların yapılmadığını dile getirdi.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden seçe biri bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı O.İ.3 ortaokulda görevli üçüncü idareci “ Okulumuzda görme ve biyonik kulak kullanan kaynaştırma öğrencimiz vardı. Öğretmenler ile veliler arasında öğrencinin ilerlemesi ile eeeee ilgili sorunlar gündeme geldiğinde öğretmenlerimiz görme için uygun materyallerin olmadığını ve biyonik kulak kullanan öğrencinin zarar görmesinden endişe duyduklarını dile getirdiler ve haklılar aslında bu öğrenciler için sesli ders materyalleri ve kütüphane oluşturulabilirdi”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden sadece biri bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı İ. S.3. “şey okulumuzda üçüncü sınıf bendeki sınıfımda görme engelli bir öğrenci vardı ve mental hiçbir sorunu yoktu bu öğrencimin uuu ama ben ders esnasında yeterli betimlemeleri yapamıyordum bir ders saati 40 dk yeterli gelmiyordu. Öğrencimi gerçekten okuldan göndermemek için çok çabaladım, ama gerekli donanıma sahip olmamam ve gerekli materyallerimin olmaması; mesela yazılı dokümanları sesli doküman haline dönüştüren yazılımlar var. Ama bir okulun edinmesi için çok pahalı programlar bu sebepten aile öğrenciyi görme engelliler alt sınıfı olan bir okula götürdü sonra öğrendim sınıftaki diğer öğrencilerin akademik sorunları da varmış ve çok iyi olmamış sınıftan ayrılması ben daha mı? Özverili olmalıydım diyorum bazen.”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcılardan L.R.1 “ şey 9-C sınıf sanırım görme engelli fakat total kör değil bu öğrencimiz için hiçbir şey yapamıyoruz. Sadece metinleri ilgili öğretmenler tabi hepsi değil büyük ve koyu puntolar ile yazabiliyoruz. Oysa bazı özel okulların akıllı tahtalarının görselleri ve içerikleri özelleştirebilen bir yapıda olduklarını görmüştük. Bu durum bizim elimizi kolumuzu bağlıyor.”

Katılımcılardan beşi kaynaştırma öğrencileri için yeterli sayıda, donanımda ve ihtiyaçlara cevap veren atölyelerin kurumlarımızda açılmamasının kaynaştırma için önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı L.İ.2 “ Bizim okulumuzda kaynaştırma öğrencilerine uygun ve yerleştirildiğinde gelecek vadeden bir atölyemiz yok şey uuu mesela konaklama, kat hizmetleri gibi bu öğrencilerimizin rahat bir şekilde eğitim alabileceği ve gelecekte iş imkanları bulabileceği atölyelerimiz yok ne yazık ki”

b) Sınıf öğretmenleri: İlk ve ortaokulda atölye ve bulunmadığı için görüş belirtmemişlerdir.

c) Rehber öğretmen: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 liselerde görevli birinci rehber öğretmen *“Aslında kaynaştırma öğrencilerimizi atölyelere yerleştirdiğimizde şu sıkıntılar ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu öğrencilerimizin atölyelerdeki aletlerden zarar görmemesi için gerçekten çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Bu öğrencilerimizin de bu kurumlarda yer alabileceğini düşünerek tasarlanmamış olmasından kaynaklanan çok ciddi riskler taşıyor. Bu sınıfların öğrencilerimize uygun hale getirilmesini isterdim çünkü öğretmenlerimiz risk almamak için bu çocukları güvenli bir kenara yerleştirip bu öğrenciyi risk almamak adına uzakta tutuyorlar.”*

Katılımcılardan dördü kaynaştırma eğitiminde yer alan personellerin alandaki yeni gelişmeleri takip edemediklerini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.2 *“Birde belki de bu benim eksikliğimdir ama alandaki gelişmeleri takip edemiyoruz. Mesela yerleştirme ile ilgili bir karar alıyoruz ve RAM’den bize bu bir önceki yönetmelikte öyleydi hocam değişti diyor. İdareci olarak çok fazla yük altındayız. Bu gelişmelerin takip edilmesini sağlayacak bir yol bulamıyoruz. Hatta şöyle söyleyeyim ben birçok konuda başka müdür arkadaşları arıyorum. Artık ilgili şube müdürü ne cahil adam demesin diye rica ediyorum aibi aramışken şu konuyu da bir sor falan diyorum.”*

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.1 *“şey aslında bize o kadar çok iş veriyorlar ki bize resmi bildirim yapılmadığı takdirde yeni gelişme ve yeni yönetmeliklerden haberimiz olmuyor. Çoğu kez bi işi yapıyoruz müdürlükten hata yapmışsınız bu durumu şu şekilde düzeltin diyor.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.R.2 *“şey alanda bir çok değişiklik oluyor bu değişiklikleri tabi ki takip etmek gerekiyor. örneğin genel eğitimde son yıllarda bir çok alanda etkinlik odaklı eğitimler ile ilgili eğitim veriyorlar bu durum özel eğitim için de geçerli bir çok gelişme ve değişiklik var ve açıkçası biz bu gelişmeleri bir sorunla karşılaşmadığımız müddetçe takip etmiyoruz.”*

Katılımcılara kaynaştırmada yaşanan sorunları tespit etmek amacıyla sorulan sorulara katılımcılardan on biri kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi eksikliğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan on beşi fiziksel imkanların ve çevresel düzenlemelerin yetersiz olduğunu, katılımcılardan yedisinin uygun yerleştirme hizmeti verilmediğini dile getirmiştir. Katılımcılardan dördü alanda meydana gelen değişiklikleri takip edemediklerini, beşi ise özelleştirilmiş materyallere sahip olmadıklarını ve eğitsel uyarlamaları yapmadıklarını dile getirmiştir. Katılımcılardan dokuzu velilerin çocukların gerçek durumları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, on beşi ise kaynaştırma öğrencilerinin sınıf öğretmenleri, diğer veliler ve arkadaşları tarafından fiziksel ve psikolojik şiddet gördüğünü dile getirmiştir. Bu konuda görüş belirten katılımcıların çoğunluğunun idareci ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Katılımcılardan sekizi yeterli sayıda destek personellerinin olmadığını, on üçü ise uygun plan hazırlamadığını belirtmişlerdir. Görüş belirten katılımcıların çoğunluğunu idareci ve rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcılardan altısı özellikle ortaokul ve lise düzeyinde kaynaştırmanın çok ortağının olduğunu ve bu ortaklar arasında iletişim sorunları olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan beşi yeterli sayıda ve donanımda atölyelere sahip olmadıklarını, sekizi ise merkezi sınavlardan muaf tutulmalarının veya adaletsiz bir sınava tabi tutulmalarının sorun olduğunu dile getirmişlerdir.

4.1.3 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulaması Esnasında Yaşanan Sorunlara Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözüm önerilerinin tespiti ile ilgili görüşlerini almak amacı ile “Kaynaştırma uygulamalarınızda gözlemlediğiniz sorunlar için uygun gördüğünüz çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 3 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması esnasında yaşanan sorunlara çözüm önerilerinin belirlenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kaynaştırma eğitiminde yer alan veli, personel ve öğrencilerin bilgi düzeylerinin artırılması ve eğitim personeline verilen eğitimlerin kalabalık olmayan ve uygulama yapmaya uygun ortamlarda ve alanda uzman kişilerce verilmesi gerektiğini düşünüyorum	16	5	4	6
Ailelere kaynaştırma eğitimi içerisinde mutlaka yer verilmesi ve ailelerin kaynaştırma eğitiminden haberdar edilmesi gerektiğini düşünüyorum	10	3	2	5
BEP kurulunun belli aralıklar ile ve kaynaştırmanın bütün paydaşları ile toplanması ve alınan kararların uygulanması gerektiğini düşünüyorum	9	3	1	5
Kuramlarda ki sınıflar, destek eğitim odaları ve serbest hareket alanları fiziksel olarak düzenlenmesi ve sayılarının artırılması gerektiğini düşünüyorum	8	1	3	4
Kaynaştırma uygulamasının tasarlanması ve ilerlemelerin kaydedilmesi konusunda bir denetleme mekanizmasının olması gerektiğini düşünüyorum	8	5	1	2
Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı atölyeler, korumalı iş yerleri ve bu iş yerlerindeki personeller ve kurum içindeki uzmanların kaynaştırma ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum	5	2	-	3

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar için katılımcılara yöneltilen soruya on altı tanesi kaynaştırma eğitiminde yer alan veli, personel ve öğrencilerin bilgi düzeylerinin artırılması ve eğitim personeline verilen eğitimlerin kalabalık olmayan ve uygulama yapmaya uygun ortamlarda ve alanda uzman kişilerce verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.İ.2 görüşlerini “*Ama öğretmenlere verilecek eğitim bana göre biraz farklı olmalı çünkü biz eğitimciler öğrenme işinin bir zincir olduğunu ve bu zincirin bir birine bağlı olduğunu söyler dururuz. Müdürlükler bu eğitimleri verirken şu hatayı yapıyor öğretmenleri bir araya toplayıp eğitim veriyor ama öğretmenlerde öğrenme işini bir zincir gibi yapıyorlar. Bir gün BEP veriliyor topluyorlar sonra kaynaştırma veriyorlar sonra toplayıp destek eğitim odası ile ilgili bir eğitim veriyorlar. Bence bu iş yanlış ve hatalı yapılıyor öğretmenlerin bir aktivasyon takvimi olmalı ve öğretmenler öncelikle özel eğitimi, özel çocukları öğrenmeliler sonra bu çocukların genel özelliklerini, bu çocuklara nasıl rehberlik edileceğini sonrasında eğitim türlerini ve kaynaştırmayı devamında BEP palının destek eğitim odasını ve bu*

odanın kullanımını bir zincirin halkaları gibi olmalı bu eğitimler bir oradan bir buradan verilmemeli sınıf öğretmenleri ile bir araya geliyoruz biri ben BEP aldım diyor biri ben kaynaştırma aldım diyor, biri destek eğitim aldım diyor ama bunların hepsi bir eğitimcide yok sonra ortaya sorunlar çıkıyor öğrenciye zaman ayıramıyorum. Öğrenciye nasıl yaklaşmam gerektiğini bilmiyorum, bize plan hazırlamayı öğretir misiniz? Gibi birçok şey bence asıl çözüm eğitim ama her eğitim değil aşamalı bir eğitim. Çocukların tepki çeken davranış problemlerinin de özünde öğretmenlerin eğitimsiz olması var öğrenciler boş zamanlarda dikkat çekmek için bile problem çıkarabiliyorlar. Aslında iyi bir öğretmen bu problemlerin temelinde nelerin olduğunu anlayabilir ve müdahale edebilir aslında.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 “Efendim şöyle diyebilirim. İııı eğer bu kaynaştırma gerçekten yapılacaksa profesyonel anlamda yapılması isteniyor ise özellikle sınıf öğretmenlerinin bazı seminerler veriliyor BEP ile ilgili falan fakat bunlar kalabalıklara veriliyor. Öğretmenler bir şey anlamıyor. Bunlara daha küçük gruplar halinde, küçük seminerler halinde ıı ve etkili bir şekilde bunların verilmesi gerekiyor. Yani uygulamaya dönük olması şu an yapılan yüzlerce öğretmen bir konferans salonuna toplanıyor bir rehberlik uzmanı ya da özel eğitim öğretmeni gelip bep nasıl hazırlanıyor anlatıyor anlatıyor dinleyen de bir şey anlamıyor nasıl yapacağını da bilmiyor. Teorik olarak belki bazı şeyler akılda kalıyor ondan sonra olanlar uçup gidiyor. Aslında üç beş kişilik gruplar halinde sınıf öğretmenleri eğitime alınacak, uygulamalı bir şekilde neyin nasıl yapılacağına detaylı bir şekilde girilerek anlatılmalıdır.”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.2 ““Eee aslında biz bu sorunları kendi elimiz ve dilimiz döndüğünce çözmeye çalışıyoruz. Ama bizim dışımızda nasıl çözülebilir diye bakarsak. Öncelikle kaynaştırma öğrencilerimiz için hazırlanması gereken planları hazırlaması gereken öğretmenlerimize gerekli eğitimlerin verilmesi gerekiyor. Tabi bu eğitimler verilmiyor değil Rehberlik araştırma merkezi bu eğitimleri veriyor ama çok kalabalık gruplara veriyor bu eğitimleri kalabalık guruplarda bu eğitimler verimli olmuyor. Hatta bir çok eğitimde öğretmenlerin dikkatini eğitime çekmek için imza koşulu getiriliyor. Ama bence bu eğitimlerin daha küçük gruplara ve hatta teknoloji desteği alınarak örnek öğrenci görselleri izletilerek, örnek performans düzeyini tespit eden videolarla bu guruplara ayrıntılı bir şekilde bu planların öncesi

hazırlanması ve sonrası ile ilgili bilgi verilmelidir. Örneğin bir öğrencinin performansını nasıl tespit edebiliriz bunların öncelikle öğretmenlerimize gerekirse bire bir anlatılması gerekiyor. Çünkü bu planların hazırlanmasında başlama noktasıdır. Bu performansa göre öğrencinin bir yıllık amaçları belirleneceğinden öyle geçirilmeden dikkatli ve doğru bir eğitim ile üstesinden gelebiliriz bence. Aslında eee daha önce söylediğimiz öğretmenlerin öğrenciye karşı ön yargılı olmaları ve direnmelerinin altında da bu çocuklar ile ne yapacaklarını bilmemeleri yatıyor. Öğretmen arkadaşlarımız bu eğitim ve bu çocuklar ile ilgili yeteri kadar bilgiye sahip olduklarında bu dirençte bir nebze kırılmış olacaktır.

Katılımcılardan onu ailelere kaynaştırma eğitimi içerisinde mutlaka yer verilmesi ve ailelerin kaynaştırma eğitiminden haberdar edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı A.İ.2. “Velilerimizin öğrencilerinin gerçek performanslarının hakkında bilgi sahibi olmaları için grup etkinliklerinden faydalanılabilir. Bizim rehberlik servisimiz bu tür grup etkinliklerinde normal gelişim gösteren öğrencilerin genel performansını görüyor ve inanın çoğundan şu sözleri duyuyoruz aslında benim çocuğumda bir sorun olduğunu biz de biliyorduk fakat bu kadar önemli ve büyük farkların olduğunu yeni görüyoruz diyorlar. Bu etkinliklerde normal gelişim sergileyen çocuklar ile kendi çocuklarını diğer çocuklar tarafından fark edilmeden gözlemleme belki de bir öz eleştiri yapmasına neden oluyor ve gerçekten çok faydasını gördük özellikler taklitler için yaptığımız drama eğitimlerine aileleri de çağırıyoruz böylece bu sorunu kısmen aşabiliyoruz.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.3 “ Benim öğrencimin ailesi ilgisiz. Ben de özel eğitim öğretmenimizden yardım alarak öğrencinin her ay gelişimini gelişim raporu şeklinde eve gönderdim. Aaaa ve imza karşılığı teslim ederek velinin evrakı okumasını sağladım ve gene özel eğitim öğretmenimizin tavsiyesi üzerine gelişim raporunda öğrencinin başardığı konular ile ilgili aile birlikte yapılabilecek ödevler verdim ve böylece aile okulda çocuğuna nasıl yardımcı olabileceği ile ilgili bizimle iletişime geçmek zorunda kaldı. Tabi bu benim aklıma asla gelmezdi özel eğitimcilerin ayrıca iyi bir rehber olduklarını da gördüm bu öğrencimle basit bir rapor ve etkinliğin aileyi ilgili hale getireceğini söyleseler şey inanmazdım güler geçerdim.”

c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 ilk okulda görevli rehber öğretmen *“Eeee eğer biz kaynaştırma uygulamasını yapacaksak öncelikle aile görüşmeleri yapmalıyız bu görüşmelerin de okulda değil özel eğitim öğretmenlerinin yaptığı gibi ev ziyaretleri şeklinde yapılması gerekiyor. Bu görüşmeler alt sınıflarda çok fayda sağlıyor aile hem çocuğu okulda takip etme gereği hissediyor hem de yani öğretmen ev ortamına girdiğinde öğrenciye ve aileye karşı daha empatik olabiliyor. İstemsiz olarak karşılıklı ev ve okulda yapılanlar ve yapılması gerekenler konuşuluyor ve en önemlisi yapay değil samimi bir iletişim oluyor”*

Katılımcılardan dokuzu BEP kurulunun belli aralıklar ile ve kaynaştırmanın bütün paydaşları ile toplanması ve alınan kararların uygulanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.2 *“mümkün olsa sene başında yaptığımız BEP toplantılarını uuu her ay yapmak isterim ama şey aslında belki dönem sonunda ve dönem başında yapmakta yeterli olabilir.”*

b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 *“ Okulumuzda sene başında, yetişmez ise sene sonunda kağıt üzerinde bir BEP toplantısı tutanağı bize getiriyorlar. Eeee oysa bu kurulun belli aralıklar ile toplanması sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, müdür yardımcısı ve destek eğitim öğretmeni eee hatta özel eğitim öğretmeni varsa kesinlikle olması gerekiyor bence çünkü bu toplantılar onların yerinde kararları ile daha verimli geçebilir. Böylece hiçbir şey olmasa dahi kimler bu öğrencilerin muhatabı görebiliriz ve kağıt üzerinde kalmaz aaaa aslında ben almadığım konuşmadığım kararlara imza atmaktan çok memnun değilim.”*

c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 *“....ben bu kurulların yararlı olduğunu düşünüyorum bi kere herkes kiminle ortak bir iş yürüttüğünü görüyor böylece her telden bir ses çıkmamış ortak bir ses oluşmuş olacak yani eş zamanlı hareket için bu kurul toplantılarının düzenli yapılması sağlanmalıdır. Eee hatta bu kurullara katılımları teşvik edecek ek hizmet puanı vs konulabilir.”*

Katılımcılardan sekizi kuramlarda ki sınıflar, destek eğitim odaları ve serbest hareket alanları fiziksel olarak düzenlenmesi ve sayılarının artırılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “*aslında hoca hanım ben kendi kurumum için konuşuyorum destek eğitim odalarımızın sayılarını ve yeterliliklerini yeniden düzenledim ama hepsinden önemlisi kaynaştırma öğrencisinin olduğu sınıfın öğrenci sayısını azaltır en eeee fazla on beş kişi olacak şekilde düzenledim.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*okulumuzdaki sınıfların büyüklüğünün artırılması sınıf kontenjanlarının azaltılması, okulun giriş çıkışlarının bütün öğrencilere uygun olacak şekilde düzenlenmesi mesela eee aslında ilkokulların iki katlı olmaması gerekiyor bence.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 lisede görevli ikinci rehber öğretmen “*uu bizim okulumuzda yeterli atölyemiz yok olsa dahi sınıfın büyüklüğü yeterli değil. Sınıf mevcutlarımız çok kalabalık bahçemiz, koridorlarımız yeterli değil yemekhanemiz bodrumda mesela asansörümüz yok. Kaynaştırma öğrencilerimiz için destek eğitim odamız yok müdür yardımcısının odasını kullanıyoruz daha birçok şey bunun için sınıflarımızın maksimum 20 kişilik bence bu bile fazla ama Türkiye gerçeğinde 20 ideal sayı destek eğitim odaları donanımlı belki birden fazla olacak şekilde düzenlenmelidir. Sınıflar öğrencilerin hareket etmesini sağlayacak düzeyde geniş olmalıdır. Uygun aydınlatma havalandırma koridorlarımız bahçemiz bütün çocukların serbest hareket etmesine imkan vermelidir*”

Katılımcılardan sekizi kaynaştırma uygulamasının tasarlanması ve ilerlemelerin kaydedilmesi konusunda bir denetleme mekanizmasının olması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “*Aaaaa Elazığ il milli eğitim müdürlüğü ortaöğretim kurumları sınavı sonrasında branş öğretmenlerini bir araya toplayıp başarısızlığın hesabını soruyor. Ve eeee bence bu öğretmenlerimiz üzerinde olumlu bir etki yapıyor ne yazık ki kaynaştırmanın böyle bir denetleme mekanizması yok ve denetlenmeyen bir durum için öğretmenlerimizin de bir şey yapmak içinden gelmiyor. Bizde çatışma çıkmaması için zorlayamıyoruz ama bence denetlemeye dair yasal bir yolun olması ve bir yetkili organının olması gerekiyor eee hep söyleriz denetimsiz güç olmaz*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1. “*Biz öğretmenler açısından şöyle bir şey var Ahmet*

Hilmi'nin ilerlemesi ile ilgili bana hesap sorulmaması bence beni biraz rahatlatıyor kimse bize hesap sormuyor sadece bazen veli dile getiriyor onunda yaptırımı olmadığından sanırım rahat davranıyoruz.”

- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 “ *aslında ben bu konuya şu noktadan bakıyorum. Şey bir konuda zorunda olmak o işin azami düzeyde yapılmasını garanti ediyor. Örneğin bizden yıl sonu rehberlik etkinlik planları ve öğrenci görüş anketleri olmadığını düşündüğümde yıl içindeki etkinlikleri bu kadar istekli yapmayabilirdim ötelerdim.”*

Katılımcılardan beş tanesi kaynaştırma uygulamasının yapıldığı atölyeler, korumalı iş yerleri ve bu iş yerlerindeki personeller ve kurum içindeki uzmanların kaynaştırma ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. L.İ.2 “*Öğrencilerimizin saha uygulaması için nasıl yapılabilirdi atölyelerden sorumlu arkadaşlara söylüyoruz. Aaaa ama bize bu kadar kalabalık öğrenci grubu içinde nasıl çözüm üretebiliriz bilmiyorum diyorlar hatta ben arkadaşlarımı toplayıp onlara öğrencilerin gideceği iş yerlerinde karşılaşacakları hakkında mış gibi bir eğitim yaparak bu öğrencilerin o ortamlarda zorlanmaması için eğitim verilmesi gerektiğini söyledim. Ama bu çok fazla iş yükü getirdiğinden öğretmenlerimiz hiç olumlu bakmadılar. sonuç olarak bu öğrencilerimizin velinin izini ile staj uygulamasından muaf olma durumu var ve öğrencilerimizin yüzde seksen ve doksani bu yolla staj yapmıyorlar fakat ben bunu doğru bulmuyorum. Hayat okuldan ibaret değil bu çocukları sosyal hayata katmak istiyorsak bu iş ortamları önemi bir atölye başka bireyleri de gözlemleme ve başka öğrenmelerde gerçekleştirebilirler. Belki bir para hesabı, belki bir müşteriye ağırlama ve hatta belki pazarlık yapma gibi bunlar bu çocuklarımız için kaçırılmayacak fırsatlar bu fırsatları kaçırmamaları için atölye, işyerleri sahipleri ve buralarda çalışanların bu çocuklar ile ilgili bilgi düzeylerinin artırılması gerektiğini düşünüyorum.”*

- b) Sınıf öğretmenleri:** Sınıf öğretmenleri atölyeler ve saha uygulamaları ile ilgili görüş bildirmemiştir.

- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 “ *Aslında bizim öğrencilerimiz için çok önemli noktalardan biri de iş yeri sahipleri tarafından bu çocuklarımızın angaryaya maruz*

bırakılması. Aaaa şey bu konuda ne kadar sıkıntı yaşadığımı bir bilerseniz yani bu kurum sahiplerinin yeterli bilgiye sahip olmamaları bu çocuklarımızın kullanılmasına aşırı çalıştırılmasına neden oluyor oysa bu suç bazıları da hiç çalıştırmak istemiyor bununlar için de teşvik ve hibeler ile ilgili bilgi verilmeli böylece belki bu çocuklarımız ile ilgili bilgileri artırılabilir.”

Katılımcılar kaynaştırmada yaşanan sorunlara çözümlerini ise şu şekilde dile getirmişlerdir. On altı katılımcı ilgili personellerin bilgi düzeylerinin artırılması ve bu katılımcılara verilmesi gereken eğitimlerin kalabalık olmayan ortamlarda verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan sekizi okul içerisindeki çevresel düzenlemelerin yapılmasını, onu ise kaynaştırma eğitiminde ailelere yer verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan dokuzunun BEP kurulunun belli aralıklar ile toplanması gerektiğini, sekizi ise kaynaştırma eğitimi için uygun bir denetleme mekanizması oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan beşi kaynaştırma uygulamasının yapıldığı atölyeler, korumalı iş yerleri ve bu iş yerlerindeki personeller ve kurum içindeki uzmanların kaynaştırma ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

4.1.4 Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Destek Eğitim Odaları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarında destek eğitim odaları hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “Destek eğitim odası ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 4 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odaları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Destek eğitim odasının faydalı olduğunu düşünüyorum	19	7	8	4
Kurumumuzda destek eğitim odasının fiziki bir ortamı yok fakat odamız resmi olarak var alternatif alanlarda eğitim veriyoruz	10	6	3	1
Kurumumuzda bir destek eğitim odası yok	8	2	3	3
Destek eğitim odasının faydalı olmadığını düşünüyorum	4	2	2	-
Kurumumuzda bir destek eğitim odamız var	3	1	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan on dokuzu destek eğitim odasının faydalı bulunduğunu dile getirmiştir.

- a) İdareciler:** Katılımcı A.İ.2 “*Aslında ben destek eğitim odasının faydalı olduğunu düşünüyorum. Bizimde destek eğitim odamız var. Fakat şartları çok yönetmeliğe uygun değil. Neden faydalı buluyorsun dersiniz bu odalarda öğrenci ile bire bir çalışma şansı buluyor öğretmenlerimiz.*”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Katılımcı İ.S.2 “*Destek eğitim odamız yok fakat faydalı olacağını düşündüğüm bir uygulama çünkü öğrencilerimizin eksikliklerini gidermeleri için sınıf öğretmeni dışında bir alternatifleri var.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Katılımcı O.R.1. “*Ben destek eğitim odasının faydalı olduğunu düşünüyorum tabi ki öğrencilerin eksik oldukları konularda takviye alabilmesi çok önemli ve kendi eksikliklerini gidermesi konusunda fırsatta sağlıyor.*”

Katılımcılardan on tanesi kurumumuzda destek eğitim odasının fiziki bir ortamının olmadığını fakat odanın resmiyette var ama alternatif alanlarda eğitim verildiğini dile getirmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “*bizim destek eğitim odamız kağıt üzerinde. Bir alanımız yok eee yeri geliyor müdür yardımcısının odası, yeri geliyor rehber öğretmenin odası, öğretmenler odasının bir kenarı hatta erken öğretmenlerin öğrenciyi hizmetli odasına bile götürdüklerini görüyoruz ders için bir alan bulamadıklarında şey eee yanlış anlaşılmasını istemiyorum tabi.*”

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.S.1 “ *Bizim okuldaki idare elindeki imkanları kullanarak evrak üzerinde bir destek eğitim sınıfı açtı ama fiziki bir alanımız henüz yok.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “*Şimdi destek eğitim odaları olmayan odalar aslında ama var olan odalar aslında kâğıt üzerinde var ama uygulamada nerede bulursan orada uygula odaları bunlar. Bize işin aslı her okul destek eğitim odası açmak zorundadır dendi ama yani şu tamam olsun yani o destek eğitim odası olsun çocuğun dersinin olduğu saate biz iki kişi bu yerleri oluşturmak için rehberlik servislerini öğretmenler odasını, müdür muavinlerinin odasını kullanıyoruz ve bu saatlerde işi gücü bırakıp aşağıda bekliyoruz. Yani işimizi yapmayalım o zaman böyle bir mantık ile bu iş yürümez. Sen eğer bizim ülkemizde şöyle bir mantık var kervan yolda düzülür. Kervan yolda düzülmesin baştan biz her şeyi planlayalım her şeyi ona göre yapalım. Eğer destek eğitim odası olsun istiyorsan yeni yaptığın binaların hepsine destek eğitim odası hatta odaları koyarsın duruma göre bunlar birden fazla olmalılar çünkü. Biz eski okulumuzda bunu kütüphaneyi yaptık. Hem kütüphane hem destek eğitim odası destek eğitim odası olduğu dönemlerde öğrenciler kütüphaneden kimse faydalanamıyordu çünkü orada ders oluyordu çocuklar içeri giremiyorlardı.*”

Katılımcılardan sekizi kurumumuzda destek eğitim odasının olmadığını dile getirdi.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden iki kişi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.1 “ *Bizim okulumuzda bir destek eğitim odamız yok açmak için çok çabaladık hatta bir yer de ayarladık fakat RAM’dan gelen arkadaşlar bu ayarladığımız yerin uygun olmadığını söyleyince vaz geçtik çünkü ses yankılanıyor küçük ve penceresi olmayan bir yerdi bu alan.*”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1 “*okulumuzda bir destek eğitim odası ne yazık ki yok.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “ *okulumuzda bir destek eğitim odamız yok çünkü okulumuzun fiziki alanı, uygun alan yok.*”

Katılımcılardan dördü destek eğitim odasının faydalı olmadığını düşündüklerini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.1 “*Destek eğitim aslında ifade ettim destek eğitim odasının çok verimli olduğunu düşünmüyorum. açıkçası öğrencinin sınıftan alınmasını çok verimli düşünmüyorum öğrenci sınıfında kalmalı evet destek eğitimde bu işin eğitimini almış yaklaşımı bilen öğrencinin gerçekten ilerlemesinde mesafe kat eden öğretmenlerimiz var. ama hepsinde bunu sağlayamıyorsunuz yani o yeterli yetkin personeli bulamıyorsunuz destek eğitim sınıfı evet uyguluyoruz ama ben öğrenci açısından çokta uygun bulmuyorum.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.2 “*ben kesinlikle öğrencinin sınıftan ayrılmasını doğru bulmuyorum. Aslında okul öncesi çağda çocuklar çok meraklı olabiliyorlar ve bu durum aslında etiketlenmeye neden olabiliyor*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Rehber öğretmenler bu konuda yorum bildirmemiştir. Katılımcılardan üçü kurumumuzda bir destek odasının olduğunu dile getirmiştir.
- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.2 “*Okulumuz meslek liselerinin yeniden revize edilmesi ile birlikte yenilenmiş ve kuruma kat hizmetleri, mutfak sanatları, cilt bakımı atölyeleri ve iki adet destek eğitim odası ek bina ile birlikte dahil olmuştur.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.2 “*okulumuzda küçükte olsa bir destek eğitim odası mevcut.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “*kurumumuzda materyallerini ilçedeki arkadaşlardan edindiğimiz bir destek eğitim odamız var.*”

Katılımcılara destek eğitim odası ile ilgili görüşleri sorulduğunda on dokuzu faydalı bulduklarını dile getirmiş, dördü faydalı bulmamıştır. Tüm bunların yanında katılımcılardan sekizi kurumlarında bir destek eğitim odalarının olmadığını, üçü destek eğitim odalarının olduğunu dile getirmiş, son olarak on katılımcı ise destek eğitim odasının formalitede yani evrak üzerinde olduğunu fakat fiziki bir alanının olmadığını dile getirmişlerdir.

4.1.5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odası ile ilgili karşılaştıkları sorunların incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarında destek eğitim odalarındaki sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “Destek eğitim odasında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odası ile ilgili karşılaştıkları sorunların incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kurum içerisinde uygun yerde ve uygun materyallerin olduğu bir yada daha fazla destek eğitim odasının olmamasının sorun olduğunu düşünüyorum	13	6	2	5
Ailelerin ve eğitimcilerin destek eğitim odaları ve bu odaların işleyişiyle ilgili bilgi sahibi olmamalarının bir sorun olduğunu düşünüyorum	10	1	4	5
Kurumda destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin bir sınıflarının ve bir sorumluluğunun olmasının uygun olmadığını düşünüyorum	9	1	3	4
Destek eğitim odasında görevli öğretmen ve sınıf öğretmenleri arasında bir paralellik olmaması gerekli planlar ve dokümanların paylaşılmasının bir sorun olduğunu düşünüyorum	9	1	5	3
Kurumlarda destek eğitimden yaralanan öğrencilerin dışlanmaktan korkmaları ve akranlarının bu durumu kullanmalarının sorun olduğunu düşünüyorum	9	1	5	3
Kurum içerisinde destek eğitim odasında sunulacak eğitimin alternatif eğitimlere imkan verecek ölçüde uyarlamaya yasal olarak uygun olmadığını düşünüyorum	6	1	3	2

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan on üçü destek eğitim odasında gerekli materyallerin olmadığını dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden altısı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.2 “ Destek eğitim odamızda gerektiği kadar materyalimiz yok öğrenci için öğretmenlerimiz yapmaya çalışıyorlar ama teknolojik destek sağlayacak materyalleri kurum olarak sağlayamıyoruz. ”

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.3 “*eee şimdi ben öğrencimi Ahmet beyin sınıfına gönderiyorum Ahmet bey bu odada elinden geleni yapıyor ama el yapımı dayanıksız materyaller ile çalışıyorlar sadece bir kuru duvarda asılı harita var tahta bile yok bu sınıfta*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “*Aaaslında bizim destek eğitimden anladığımız sınıf ile aynı şey bir tahta ve bir sıra ama destek eğitim odası eee bu şekilde olmaz bu oda yetersiz olan veya üst düzey eğitime gereksinim duyan öğrencilerin yararlanabileceği şekilde tasarlanmalıdır.*”

Katılımcılardan onu bu odaların işleyişi ile ilgili ailelerin ve öğretmenlerin bilgi sahibi olmadığını dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “*destek eğitim odalarında görevlendirdiğim arkadaşlar plan hazırlamıyorlar bu planların sınıf öğretmenin ya da ders öğretmenin sorumluluğunda olduğunu söylüyorlar. Bu odada neyi nasıl öğreteceklerini planlamıyorlar.*”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden dördü buy yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*Fatma destek eğitim odasından yararlınsın diye aileden dilekçe almamız gerekiyordu babaannesi ki bu çocuğun annesi ve babası terk etmişti. Babaannesi bu çocuğun bu odaya giderse engelli olarak bilineceğini söyledi hatta inanmayacaksınız ilerde evliliğine bile engel olacağını düşünüyordu.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.2 “*şimdi biz okulumuzda bu çocuklar ile ilgili çalışma yapıyoruz ama hem bu sınıflarda derse giren öğretmenlerin hem de eeee ailelerin bu bölümle ilgili hiçbir bilgileri gerçekten yok*”

Katılımcılardan dokuzu kurumda destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin ayrıca bir sınıflarının olması ve ayrıca bir sorumluluğunun olmasının sorun oluşturduğunu dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.2 “*Destek eğitim odasında okul içinde öğretmenlerden talep almaya*

çalışıyoruz ama bu çok verimli olmuyor isteksiz oluyorlar bence bu odalara ayrıca bir öğretmen görevlendirilmeli.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1 “ *Okulumuzda ikili öğretim yapılıyor ve sabah grubu öğretmenler öğlen, öğlen grubu öğretmenler sabah destek eğitim odalarında görevlendiriliyor. Eee aslında bu öğretmenler ya bir derse girmeye hazırlanıyor ya da bir dersten çıkmış oluyor ve bu bence verimliliği çok etkiliyor.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. O.R.2 “*Açıkçası destek eğitim odasında görev alacak arkadaşlar bulamıyoruz. Bu sınıfları cazip hale getiremiyoruz”*

Katılımcılardan dokuzu destek eğitim odasında görevli öğretmen ve sınıf öğretmenleri arasında bir paralellik olmaması gerekli planlar ve dokümanların paylaşılmamasının bir sorun olduğunu dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.2 “*Şimdi bize bazen sınıf öğretmeni geliyor “destek eğitim odasında öğretmen ne yapıyor anlamıyorum çocuğun defterine bile bakmamış” gibi şikayetlerde bulunuyor. Ama kendisi de öğretmene bu konudayız çocuk bu konuda zorlanıyor demiyor. Eee sizin anlayacağınız bir birlerinden habersiz yapıyorlar bu işi.”*

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.2 “ *Şey okulumuzda bu sınıf var fakat ben özel eğitim öğretmenin bu öğrencim için hazırladığı planları görmedim. Eeee aslında bende kendi planlarımı paylaşmadım.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.2 “ *Destek eğitim odasından eğer fayda elde etmek istiyorsak mutlaka ders öğretmeni ile iletişim halinde olmalıyız aksi taktirde her kafadan bir tel çalıyor.”*

Katılımcılardan dokuzu Kurumlarda destek eğitimden yaralanan öğrencilerin dışlanmaktan korkmaları ve akranlarının bu durumu kullandıklarını belirtmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.2 “ *hımmm okulumuzda sayı az da olsa çocuğunun bu sınıflara girdiği durumda engelli olarak nitelendirileceğini düşünen velilerimiz var eeee bunun*

yanında bu ayrılmayı duygusal olarak anlayıp tahlil edecek çocuklarımızda var bu da bu da tabi ki olumsuz bir durum”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.2 “ *İlkokulda öğrenciler biraz zalim olabiliyorlar ve kaynaştırma öğrencisi sınıftan ayrılırken neden ayrıldı sen kendi sınıfına git diyerek rencide edebiliyorlar. Kaynaştırma öğrencileri bu nedenlerden dolayı gitmek istemeyebiliyor bazen de sınıf öğretmenlerinden başka bir öğretmen ile çalışmak istemeyebiliyorlar.*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.2. “ *Özellikle lise düzeyinde ergenlik döneminde normal çocuklar popüler görünmek adına eeee kaynaştırma öğrencisini destek eğitim odasına ayrıldığı için geri zekalı diye rencide edebiliyor buna da destek eğitim odasını gerekçe gösterebiliyorlar.*”

Katılımcılardan altısı kurum içerisinde destek eğitim odasında sunulacak eğitimin alternatif eğitimlere imkan verecek ölçüde uyarlamaya yasal olarak uygun olmadığını dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “ *Şimdi biz öğrenciyi İngilizceden destek eğitime alıyorsak İngilizce anlatıyoruz. Ama bu çocuğun İngilizceden daha önemli eksiklikleri var mesela iletişim ya da saat, para gibi bedenini koruma gibi bu odalarda bu eğitimleri veremiyoruz birincisi biz uzman değil ikincisi veliden tepki almaktan korkuyoruz en önemlisi yasal olarak uygun değil bu eğitimleri vermeye belki biraz esneklik sağlanmalıydı bu eğitimler için.*”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.S.1 “ *liselerde açılan destek eğitim odaları tabi işleyiş böyle mi? Tam bilmiyorum ama müfredat ile sınırlı ya da biz öyle yapıyoruz. Aslına bakarsanız ben öğrencime burada EKPSS eğitimleri verilmesini çok isterdim*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.2 “ *Ama tek bir farkla bu öğrencilerimizin çoğunlukla normal akranlarının programına yetiştirmek için kullanılıyor ama bence bu kademedeki bu öğrencilere verilecek eğitimde akranları değil de ekps hazırlıkları yapılmasıdır. Ama bunun için bu sınavların içeriklerine ve dokümanlara ihtiyaç*

duyuyoruz tabi ki bu noktada özel eğitim meslek liselerinden yardım alınabilir. Eee ama öncelikle bu eğitimlerin destek eğitim odasında verilebilmesine imkan sağlanmalıdır.”

Katılımcılara destek eğitim odasında yaşanan sorunların neler olduğu sorulmuş ve katılımcılardan dokuzu bu odalarda görevlendirilecek öğretmenlerin bir sınıfının olmaması tek sorumluluğunun destek eğitim odası olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan on üçü yeterli materyallerin olmadığını ve yeterli sayıda destek eğitim odasının olmadığını dile getirmiş, onunun ise ailelerin bu odalar ve işleyişi ile ilgili bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan dokuzunun bu odalar ile ilgili planların paylaşılmadığı ve ortakları arasında bir paralellik olmadığını dile getirmiştir. Katılımcılardan altısı destek eğitim odalarında alternatif eğitimlere imkan vermediğini dile getirmiş, dokuzu ise kaynaştırma öğrencilerinin bu odalardan dışlanma endişesi ile çekindikleri ve akranlarının bu durumlardan yararlandığını dile getirmiştir.

4.1.6 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin destek eğitim odaları ile ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarında destek eğitim odalarındaki sorunlar için çözüm önerileri hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “Destek eğitim odasında karşılaştığınız sorunlar için çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 4.6’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 6 Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odaları ile ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Destek eğitim odalarının uygun fiziksel ortamlarda açılması ve sayılarının gerekirse artırılması gerektiğini düşünüyorum	10	2	4	4
Destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin arasındaki iletişim ve paralellik sağlanması için belli aralıklar ile toplanmaları gerektiğini düşünüyorum	8	3	3	2
Kurumda görevi sadece destek eğitim olan bir eğitim personeli görevlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum	7	1	5	1
Destek eğitimin ve destek eğitim odasının sınıfın bir parçası olduğu kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye ve arkadaşlarına nedenleri ile birlikte anlatılması gerektiğini düşünüyorum	7	1	5	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan on tanesi destek eğitim odalarının uygun fiziksel ortamlarda açılması ve sayılarının gerekirse artırılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.1 “ *Okulumuzda destek eğitim odalarının materyallerinin olmaması eee belki de konumunun uygun olmayan ortamlarda olması destek eğitim odasının işlevsel olmasının önünde çok ta olmasa bir engeldir bence.* ”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasında dördü bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 “*Bence destek eğitim odaları gerekli donanıma sahip olmalıdır. Etkinliklerde kullanabileceğimiz akıllı tahtalar ve bazı özel aktivasyonlar içeren teknolojik materyaller içermesi bu odalardaki başarıyı artıracaktır.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz sınıf öğretmeni arasında dördü bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ *okulumuza destek eğitim sınıfları açılırken birden çok öğrencinin olduğu düşünülmeli bence çakışma durumunda öğrencileri farklı derslerden alıyoruz resim gibi mesela birden fazla sınıfımız olabilir gibi ama fiziksel imkanlar çok uygun değil.*”

Katılımcılardan sekizi destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin arasındaki iletişim ve paralellik sağlanması için belli aralıklar ile toplanmaları gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.2 “ Destek eğitim sınıfında görev yapan öğretmen ve diğer öğretmen arkadaşlar arasında planların paylaşılmasının bu çatışmaları azaltacağını düşünüyorum.”
- b) **Sınıf öğretmenler:** Çalışmaya katılan altı idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.1 “ Öğrencilerin destek eğitim öğretmenine ve öğretmeninde destek eğitim öğretmenine aşına olması için ben olsam bazı sosyal derslere bu arkadaşımı da davet ederdim hatta uygunsa akademik derslere bile çağırabilirim böyle olunca beni daha iyi anlar diye düşünüyorum”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmeni arasından ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.R.2 “ Destek personeli ve sınıf öğretmeni arasında ilişkilerin ve paylaşımların sağlanması gerektiğini daha önce dile getirmiştik bu ilişkiyi geliştirmek için kurul toplantıları belki ortak etkinlikler gibi birçok yöntem denenebilir.”

Katılımcılardan yedisi kurumda görevi sadece destek eğitim olan bir eğitim personeli görevlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.3 “ destek eğitim odasında görev almak isteyen öğretmen bulmakta zorlanıyoruz. Başka okullara da yazı göndermek zorunda kalıyoruz ama okulumuzda bu iş için görevlendirilen bir öğretmen olsa daha iyi olacağını düşünüyoruz”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “Bence okullarda görevi sadece destek eğitim odasında öğrencilere yardım etmek olan bir sınıf öğretmeni hatta sağlanabilirse özel eğitim öğretmeni olması iyi olabilir tabi eee bu durumda bu sınıfın bütün ihtiyaçlarının farkında olması ve sorumluklarını yerine getirmesini isteyebiliriz.”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.2 “.... Çözüm aslında tek bir çözüm var bence destek eğitim öğretmenlerinin olması yani sadece destek eğitim sınıfında görevli

özel eğitim öğretmenleri olmalı çünkü onlar her kademe için eğitim alıyorlar sanırım yanılmıyorum değil mi?”

Katılımcılardan yedisi destek eğitimin ve destek eğitim odasının sınıfın bir parçası olduğu kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye ve arkadaşlarına nedenleri ile birlikte anlatılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.2 “ *Eeee özellikle duygusal dönemlerin yoğun yaşandığı bu dönemde öğrencilerin destek eğitim odasından yararlanan arkadaşlarını ötekileştirmelerini önlemek için şey aslında eeee daha alt sınıflardan itibaren bu sınıfın gerekliliği öğrencilere ailelere anlatılarak belki bu durum bi nebze aşılabılır.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.1. “ *Daha öncede bahsetmiştik ilköğretim çağındaki çocuklar zalim olabilirler ben bu dışlanmayı aşmak için öğrencimin olmadığı bir zamanda sınıftaki diğer öğrenciler ile konuşuyorum. Ve destek eğitim sınıfının bir yardımcı olduğunu ve sınıfa yardım etmek için kurulduğunu kabaca anlatıyorum çocuklara*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.R.2 “ *Öğrencilere ihtiyaç duyduklarında yardım almalarının doğal bir durum olduğunu göstermek için etkinlikler yapıyorum. Şey aslında mesela bir görev oyunu oynuyoruz ve öğrencilerden şifreleri bulması için ekibini kurmasını söylüyoruz oyun bittiğinde ekiplerine arkadaşlarını neden seçtiklerini sorup kendilerinin yetersiz olduğu durumlarda yardım isteme gereksinimi içinde olduklarını anlatıyor ve kaynaştırma ile ilişkilendiriyorum.*”

Katılımcıların destek eğitim odaları ile ilgili yaşanan sorunlara çözüm önerilerine katılımcılardan yedisi destek eğitim odasında o odanın kendi öğretmeni olacak bir öğretmen görevlendirilmesinin gerektiğini dile getirmiş, onu ise fiziksel imkanlarının iyileştirilmesini ve sayılarının artırılmasını istemiştir. Katılımcılardan sekizi destek eğitim odasında görev yapan öğretmen ve sınıf öğretmeni arasındaki paralelliği artırmak için belli aralıklar ile toplanmaları gerektiğini dile getirmiş, yedisi destek eğitimin ve destek eğitim odasının sınıfın bir parçası olduğu kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye ve arkadaşlarına nedenleri ile birlikte anlatılması gerektiğini dile getirmiştir.

4.1.7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılmasına dair görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların kaynaştırma uygulamalarının nasıl yapılması gerektiği hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “kaynaştırma uygulamaları nasıl yapılmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılacağına dair Tablo 4. 8 görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili ilerlemeleri kayıt altına alacak bir denetleme mekanizması oluşturulması gerektiğini düşünüyorum	15	8	3	4
Kaynaştırma uygulamasında yer alacak öğrencilerin, ailelerin ve personellerin kaynaştırma eğitiminin süreçleri hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini düşünüyorum	14	3	6	5
Kurumların fiziksel imkanlarının uygun olması ve çevresel düzenlemelerin ve gerekli uyarlamaların yapılması gerektiğini düşünüyorum	10	3	3	4
Öğrencinin performansını ve eğitsel ihtiyaçlarına yanıt veren bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiğini düşünüyorum	10	2	4	4
Kaynaştırma ortamlarına yerleştirilen bireylerin kaynaştırma ortamından yararlanabilecek öğrenciler olacak şekilde uygun ve doğru yerleştirmeler yapılması gerektiğini düşünüyorum	8	1	4	3
Kurumlarda gerektiğinde danışmanlık ve eğitsel müdahalede bulunabilecek bir özel eğitim uzmanı görevlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum	6	2	2	2
Velilerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası haline getirilecek etkinlikler yapılmalı ve veliyle düzenli bilgi paylaşılması gerektiğini düşünüyorum	5	1	3	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan on beşi BEP toplantılarının bütün ortakları ile düzenli olarak yapılmalı ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili ilerlemeleri kayıt altına alacak bir denetleme mekanizması oluşturulması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden sekizi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.2 “ *Kaynaştırmanın başarı sağlaması için bir hesap verilebilirliğin olması gerekiyor. Eee yani ilerlemelerin görünür ve ölçülür olması gerekiyor. Bu nasıl sağlanır bilmiyorum belki bir toplantı belki evrak ama yapılmalı*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.1 “ *Bir başarının olmasını istiyorsak eğer kesinlikle ortada bir ölçme ve değerlendirme olması gerekiyor ama biz kaynaştırmayı nasıl değerlendireceğimizi bilmiyoruz.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.2 “ *öğrencinin ilerlemesini göstereceğimiz bir platforma ihtiyacımız var. Bunu müdür beye ifade ettim öğretmenler karşı çıktılar.*”

Katılımcılardan on dördü kaynaştırma uygulamasında yer alacak öğrencilerin, ailelerin ve personellerin kaynaştırma eğitiminin süreçleri hakkında bilgi sahibi olmasının kaynaştırma için önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “ *Aaaasında buna farklı noktalardan bakmak gerekiyor. bi kere ailelerin kaynaştırmayı bilmesi gerekiyor. sonra öğretmenlerin son olarak ta biz idarecilerin ama hepsine aynı şekilde anlatılmamalı her birine kendilerine düşen işleri yapmaları için eğitim verilmeli yani idarecilere BEP anlatılmamalı bence.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmenin tamamı bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.S.1. “ *Kaynaştırma öğrencisinin eğitim aldığı sınıfta çok fazla kişi var çocuklar, öğretmenler, aileler, şefler, iş yeri sahipleri bunların hepsini eğitimler yolu ile bilgilendirmenin mümkün olduğunu düşünmüyorum. Bence bunun için toplumsal bir bilinç oluşturulmalı belki sivil toplum örgütleri belki dernekler vb. kurumlardan yardım alınmalı ve bu bilinç oluşturulmalıdır.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden beşi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.2 “ *bence eğitim ve farkındalık ama toplumsal düzeyde olması gerekiyor bu işin aile, toplum, kurumlar her birinde farkındalık yaratılmalı.*”

Katılımcılardan onu kurumların fiziksel imkanlarının uygun olması ve çevresel düzenlemelerin ve gerekli uyarlamaların yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.3 “ *Kaynaştırma eğitimi verilecekse bir kere yeterli sınıfın ve bu sınıflara erişimin olması gerekiyor. Eeevet asında hatta sınıf mevcudunun on beşi geçmemesi gerekiyor butik sınıflar oluşturulması gerekiyor.* ”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 “ *kaynaştırma eğitimi için fiziki imkanlar gerçekten çok önemli sınıfın yeterli büyüklükte olması öğrenci sayısının az olması ve gerekli donanımların olması bence iyi bir kaynaştırma için gerekli şeylerin başında gelir.* ”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmen arasından dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ *... kaynaştırma için ehzem olan okullar okular bu eğitime göre inşa edilmeli ne yazık ki şu an ilimizde uygun bir okul var mı bilmiyorum? Yeni yapılanlarda hatalı yapılıyor.* ”

Katılımcıların onu öğrencinin performansını ve eğitsel ihtiyaçlarına yanıt veren bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Katılımcılardan L.İ.2 “ *Öğrenci için hazırlanan eeee planların uygulanabilir ve yararlı planlar olarak hazırlanması gerekiyor.* ”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Katılımcılardan İ.S.1 “ *kaynaştırmanın başarılı olması için öğrencinin yararına eee yani öğrencinin isteklerine cevap veren bir program, plan kesinlikle hazırlanmalıdır.* ”
- c) **Rehber öğretmenler:** Katılımcılardan O.R.1 “ *BEP planlarının öğrencinin yapabildiklerinden hareketle hazırlanması gerekiyor böylece uuu çocuk ile nereden başlanacağı belirlenecek bi kere zaman kaybı olmayacak.* ”

Katılımcılardan sekizi kaynaştırma ortamlarına yerleştirilen bireylerin kaynaştırma ortamından yararlanabilecek öğrenciler olacak şekilde uygun ve doğru yerleştirme işlemlerinin yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.İ.1 “ *RAM tarafından kaynaştırma eğitiminden yararlanabilecek düzeyde orta hatta bence sadece hafif düzeyde öğrencilerin yönlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.* ”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.3 *“ben normal sınıflara en azından sosyal iletişimi kullanabilen öğrenciler arasında olmasını istiyorum. Şey aslında beni mazur görün. Aşırı ağır düzeyde olan öğrenciler ne kadar desteklense de başarı elde edemiyor çok yoğun ve bireysel çaba istiyor.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmeni arasından üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.R.2 *“ ben bazı öğrencilerin kaynaştırma ortamlarına alınmasının şartlarının olması gerekiyor. En azından sınıf ortamına uyum sağlayabilecek öğrenciler yerleştirilmelidir. Örneğin ileri derecede otizm öğrencileri sınıf için uygun olmuyor bağırtıyor çocuklara zarar veriyor.”*

Katılımcılardan altısı kurumlarda gerektiğinde danışmanlık ve eğitsel müdahalede bulunabilecek bir özel eğitim uzmanı görevlendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 *“ bizim okulumuzda dört tane rehber öğretmen var bence şey gereksiz bu öğretmenlerden ikisi özel eğitim öğretmeni olabilir. Çünkü bütün okullarda özel sınıflar yok özel eğitim öğretmenleri yok.”*

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 *“ ben biyonik kulak kullanan öğrencim ile çok sorun yaşıyorum program vs. bunun için okulumuzda bir özel eğitim öğretmenin olmasını ve rehber öğretmenler gibi bize destek ve yardım sunmasını isterdim.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmen arasından ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.1 *“Bi durumla karşılaşıyoruz ve elimiz kolumuz bağlı kalıyor eee bu gibi durumlarda keşke bir özel eğitim öğretmenimiz olsa diyoruz ama yok.”*

Katılımcılardan beş tanesi velilerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası haline getirilecek etkinlikler yapılmalı ve öğrencinin gelişimi hakkında veliyle düzenli bilgi paylaşılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.İ.1 *“ Özel eğitim sınıfımız var ve öğretmenlerimiz aylık gelişim çizelgeleri hazırlıyor biz de imzalayıp aile ile paylaşıyoruz bu çizelgeler çok hoşuma gidiyor kaynaştırmada bu çizelgeler olabilir böylece aile çocuğu ile ne yapıldı görebilir.”*

- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasında üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.1 “ *Okul öncesinde biz zaten bu bilgilendirme yapıyoruz gelişim raporları dolduruyoruz. Kaynaştırma öğrencileri için bu raporları doldurmak ve velilerin çocuklar ile ilgili bilgi sahibi olması sağlanabilir.*”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmen arasından biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.R.1 “ *öğrencilerin velilerini burada kastım tabi ki tek başına kaynaştırma öğrencisi değil diğer velileri de okula getirmek ve bilgi paylaşmak gerekiyor. Ama bu nasıl yapılır dersiniz sosyal etkinlikler, piknikler, seminerler, yarışmalar gibi...*”

Katılımcılara uygun ve uygulanabilir bir kaynaştırma eğitiminin nasıl yapılması gerektiği sorulduğunda katılımcılardan on dördü kaynaştırma uygulamasında yer alacak öğrencilerin, ailelerin ve personellerin kaynaştırma eğitiminin süreçleri hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini, onu gerekli çevresel düzenlemelerin yapılması gerektiğini, altısı ise kurumlarda müdahale ve danışmanlık hizmeti verecek bir özel eğitim uzmanının olması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan beşi velilerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası olacak etkinliklerin yapılmasını, sekizi ise kaynaştırma eğitimi için uygun adayların kaynaştırma ortamına yerleştirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan onu öğrencilerin ihraçlarına dönük eğitim planları hazırlanması gerektiğini, on beşi ise kaynaştırma eğitimi için bir denetleme mekanizması oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir.

4.2. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Görev Yapan İdareci, Sınıf Öğretmeni ve Rehber Öğretmenlerinin Bütünleştirme İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Bu bölümde Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle bu katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim kavramı hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.2.1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımı hakkında görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımı hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımı hakkında görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Bütünleştirme kavramını bilmiyorum	10	3	4	3
Bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramı ile aynı kavramı ifade ettiğini düşünüyorum	5	-	3	2
Toplum içerisinde yer alan farklı dilde, dinde, etnik yapıda, ekonomik farklılıklar ve engel durumlarına bakılmaksızın akranları ile aynı eğitim öğretim ortamlarından yararlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması olduğunu düşünüyorum	3	1	1	1
Eğitim sisteminin bütün imkanlarının bütün çocuklara eşit olacak şekilde sunulması gerektiğini düşünüyorum	3	-	2	1
Bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramının daha geniş bir kavramı olduğunu düşünüyorum	3	1	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılara özel eğitimde bütünleştirme ya da özel eğitimde kapsayıcı eğitim nedir? sorusu sorulmuş ve katılımcılardan on tanesi bütünleştirme kavramını bilmediklerini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.1 “*Aslına bakarsanız bu kavramı duydum ama ne olduğunu bilmiyorum. Eee şimdi yanlış bir şey söylemek istemiyorum.*”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1 “*Ben bu kavramı duymadım kapsayıcı eğitimi duydum ıı onun Suriyeli çocuklar ile ilgili olduğunu biliyorum ama bütünleştirmeyi hiç duymadım.*”

- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmeni arasından üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 “*Bu sorduğunuz kavramı gerçekten bilmiyorum şimdi bilmediğim bir konuda açıklama yapmaya çalışarak sizi gülümsetmek istemem.*”

Katılımcılardan beşi bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramı ile aynı kavramı ifade ettiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Görüşmeye katılan hiçbir idareci bu konuda görüş belirtmemiştir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasında üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.3 “*Alan geçişi için başvurmuştum ve yönetmeliğe baktığımda bu kavramlar için kaynaştırma sılaç bütünleştirme denmişti.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** . Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.2 “*Yani aslında sene başında yaptığımız mesleki çalışmadan hareketle yönetmelikte bu iki kavramı birlikte ifade etmişler bence bu iki kavram aynı şeyi anlatıyor.*”

Katılımcılardan üçü toplum içerisinde yer alan farklı dilde, dinde, etnik yapıda, ekonomik farklılıklar ve engel durumlarına bakılmaksızın akranları ile aynı eğitim öğretim ortamlarından yararlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması olduğunu dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “*Tam olarak bu mu? Bilmiyorum ama kapsayıcı eğitimde bize farklı özelliklere sahip uuu ve farklılıklar taşıyan bu engelli de olabilir mülteci de diğer akranlar gibi normal eğitim sınıflarında eğitim almaları olduğunu düşünüyorum.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*Eeee aslında şöyle diyeyim sınıfta farklı özelliklere sahip, farlı dil, ekonomik zayıflıklar, engel durumu daha dahildir bunlara bu çocukların sınıfta eşit bir şekilde eğitim alması diye biliyorum. Ama evet özel eğitimde bütünleştirme çocuğun özel eğitime ihtiyaç duyan çocuğun sınıftan ayrıştırılmadan ayrışmadan sınıfta bir bütün halinde eğitim programı verilme çabası diye biliyorum bu bütünleştirmede bir ayrıştırma yok sınıftan ayrı bir*

ortamda yapılmıyor programlarda akranları gibi ama uyarlama yapılıyor aaaa sanırım bu şekilde diyebiliriz.”

- c) **Rehber Öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.2 “ *eğitim öğretim ortamında dil din, ırk, ekonomik durum engel durumları ne olursa olsun bu öğrencilerin sınıf ortamında eğitimine devam edebilmeleri olarak düşünebiliriz. Şeyy aslında gerekli imkanların okul ve sınıf içerisinde sunulması kimisine dil desteği, kimisine materyal gibi...*”

Katılımcılardan üçü eğitim sisteminin bütün imkanlarının bütün çocuklara eşit olacak şekilde sunulması gerektiğini dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** idareciler bu konuda görüş belirtmemişlerdir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan A.S.2 “ *engelli öğrencilerimizin de sınıf içerisinde şey diğer yani normal arkadaşları gibi normal diye ayırmak doğrumu bilmiyorum ama öyle ifade edeceğim. Eee sınıfta sunulan etkinliklerin uygulamaların konu içeriklerinden eşit şekilde yararlanmalarıdır. Diye düşünüyorum.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmen arasından biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “*Bütünleştirmeyi de duydum kapsayıcı eğitimi de duydum. Eee özellikle kapsayıcı eğitimi şey için kullanıyorlar dışarıdan gelen yabancı uyruklu örneğin Suriyeli, Afkan çocuklar gibi şimdi onlar için söylüyorlardı ama toplumda dezavantajlı kenara itilmiş sıkıntılı olan grupların diğer grupta öğrenciler ile bir arada ve eşit imkanlar dahilinde eğitim alabileceği bir ortam olması ve bununla ilgili etkinliklerin yapılması*”

Katılımcılardan üçü bütünleştirme kavramını kaynaştırma kavramının daha geniş bir kavramı olduğunu dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan O.İ.2 “ *bana sanki bu bahsettiğimiz kavramın din, dil, ve mülteci çocuklarının da eklenmiş hali gibi geliyor.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*Ben daha önceki eğitimlerden de şunu anladım özel eğitimde kapsayıcı eğitim kaynaştırmanın daha üst bir alanı gibi geliyor. Eeee çünkü orada diğer çocuklarda var.*”

- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.1 “ *Şey aslında bu iki kavramın sınıfa gelen farklı öğrenci için uygulandığı kabul edilirse şey bütünleştirmede bütün çocuklarda dahil bu iyi niyetli çabaya o zaman daha geniş bir kavram olduğunu kabul etmemiz gerekiyor bence.*”

Katılımcılara özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımına ilişkin sorulan soruya katılımcılardan üçü toplum içerisinde yer alan farklı dilde, dinde, etnik yapıda, ekonomik farklılıklar ve engel durumlarına bakılmaksızın akranları ile aynı eğitim öğretim ortamlarından yararlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması olduğunu, üçü ise eğitim sisteminin bütün imkanlarının bütün çocuklara eşit olacak şekilde sunulması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan üçü bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramının daha geniş bir versiyonu olduğunu, beşi ise kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının aynı kavramları ifade ettiğini dile getirmiş, onu ise bu kavramı bilmediklerini belirtmiştir.

4.2.2 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yaşanabilecek sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulaması esnasında yaşanacak sorunların tespiti hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulamalarında yaşanan sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.9’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 9 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yaşanabilecek sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
İlgili ve gerekli uzmanların sınıf içinde veya sınıf dışında danışmanlık hizmeti verebilmesi için çok fazla personele ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum	4	2	1	1
Dezavantajlı öğrencilerin için ders saati dışında çok fazla planlama ve çalışma gerekeceğinden eğitimciler açısından olumsuz tutumlara neden olacağını düşünüyorum	3	2	1	1
Dezavantajlı öğrencilerin genel eğitim sınıfının bir parçası olması bu çocukların her biri için çok fazla planlama yapılmasına neden olacağını düşünüyorum	2	-	1	1
Bütünleştirme uygulamasında yer alacak uzmanlar arasında bir yetki ve alan sorununun olacağını düşünüyorum	2	1	1	-

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan dört tanesi ilgili ve gerekli uzmanların sınıf içinde veya sınıf dışında danışmanlık hizmeti verebilmesi için çok fazla personele ihtiyaç duyulacağını belirtmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “ *Eğitim ortamlarına konuşmacı, özel eğitim, ya da tamamen eğitim yardımcısı gerebiliyor diye biliyorum. Şey farazi konuşuyoruz çünkü bu uygulama bizde olmayan bir uygulama bunların hepsi nasıl temin edilecek.* ”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.S.2 “ *Başka uzmanlar görevlendirilebiliyor diye biliyorum ben bu uygulama için biz daha özel eğitim öğretmenlerini bile bulamazken başka uzmanlarda gerekli nasıl bu kadar uzman bir araya gelebilir bilmiyorum.* ”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.2 “ *sosyal çalışmacı falan var tabi özel eğitim uzmanları da bence çok fazla uzman temin edilecek bence çok zor bir ihtimal biz destek eğitim odasında çalıştıracak uzman bulamıyoruz eee yani siz düşünün çok ütöpik bir uygulama.* ”

Katılımcılardan üçü dezavantajlı öğrencilerin için ders saati dışında çok fazla planlama ve çalışma gerekeceğinden eğitimciler açısından olumsuz tutumlara neden olacağını dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “ *Dezavantajlı öğrencilerin hepsinin eşit eğitim alabilmesi demek daha fazla plan, daha fazla düzenleme, daha fazla iletişim kurmak demek biz bunu kaynaştırmada başaramadık bütünleştirme bütün grupları içine alıyor bence bu öğretmenlerin öğrencilere direnç göstermelerine ve tepkisel davranmalarına neden olacaktır.* ”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *Ben bu uygulamanın eğitimde yer alabileceğine inanmıyorum. Eeee kaynaştırmada bile evrak kitap bize zor geliyor özel eğitimde kapsayıcı eğitimde ise çok farklı öğrencilerin sınıfta olması söz konusu şey bilmiyorum bana şimdiden çekici gelmiyor.* ”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ *.... eee öğretmenlere hiç bir şey vadetmeden bu işlerin hepsini yapmasını beklemek öğretmenleri uzaklaştıracaktır. Öğretmenlere ekonomik avantaj yada ek ders ücreti vermeden bu çalışmaları fahri yapmasını beklemek isteksiz olmasına neden olacaktır.* ”

Katılımcılardan iki tanesi dezavantajlı öğrencilerin genel eğitim sınıfının bir parçası olması bu çocukların her biri için çok fazla planlama yapılmasına neden olacağını dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** İdarecilerden hiç biri bu konu hakkında görüş belirtmemiştir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *Hı hı bütünleştirmede yaşanabilecek sorunların başında öğrenciler şimdi ayrılmadığı için ayrı bir program olmadığından çok fazla, aşırı şekilde planlama gerekiyor 40 dk’nın nasıl yürütüleceği çok planlanmalı. Bu programların çok dikkatli ve özenli bir şekilde yapılması gerekiyor destek eğitim odası olmadığı için desteği sınıfta sunması gerekiyor. Yani kabak sınıf öğretmenin başına patlıyor.* ”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “ *Yani aslında çok iş var. Dezavantajlı bütün çocukların sınıfın içinde olması demek her biri için geliştirici etkinlik ve eeee özel çalışma demek bu kimisi dil, kimisi psikolojik kimisi engellilik uı ve bu çocuklar için sınıfta hazırlık yapmak çok iş demektir.* ”

Katılımcılardan ikisi uygulamacılar arasında yetki sorunu olacağını dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz iradeciden biri bu yönde görüş belirtmiştir.

Katılımcı O.İ.2 *“Daha önce bahsettiğim gibi Kıbrıs’ta görev yaptığım zaman bizde bir eğitim yardımcısı kavramı vardı ama bu yardımcı bizde sınırları belli olmadığına oldukça çok sorun yaratabilir. Bir kere öğrenciler bu yardımcıyı nereye koyacak öğretmen mi? Değil mi? Bu sıkıntı olacaktır.”*

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş

belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 *“.....birde iki öğretmen görevlendirilebilir diye biliyorum bu iki öğretmen arasında yetki sorunu olabiliyor hani iki öğretmen giriyor sınıfa hangisi yetkili çocuklarda tabi bir sorun yaşıyor çocuklar genelde bir kişiye bağlanma eğilimindedirler çocuklar bir öğretmene bağlanma eğiliminde oldukları için iki öğretmen olduğunda bir kavram karmaşası yaşayacaklardır. Hangisini seveceğiz hangisini sayacağız gibi bir kavram karmaşası olabilir bence.”*

c) Rehber öğretmenler: Bu konuda rehber öğretmenler görüş bildirmemişlerdir.

Katılımcılara bütünleştirme eğitimi esnasında yaşanabilecek sorunlara ilişkin görüşleri sorulduğunda katılımcılardan ikisi dezavantajlı öğrenciler için çok fazla planlama gerekeceğini ve bu planlamaların sorun olabileceğini dile getirmiştir. Katılımcılardan dördü sınıf içinde ve dışında çok fazla personele ihtiyaç duyulacağını, ikisi ise uzmanlar arasında bir yetki sorunu olacağını, üçü ise çok fazla planlama ve çalışmanın olumsuz tutumlara neden olacağını dile getirmiştir.

4.2.3 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında oluşabilecek sorunlara dair çözüm önerilerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulaması esnasında yaşanacak sorunların çözümlerinin tespiti hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “özel eğitimde

bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulamalarında yaşanan sorunlar için çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.10’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 10 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında oluşabilecek sorunlara dair çözüm önerilerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Bütünleştirme eğitimi ile ilgili örnek uygulamalar yapılmalı ve bu uygulamalarda karşılaşılan sorunlar tespit edilmesi gerektiğini düşünüyorum	4	2	1	1
Bir uygulama kılavuzu hazırlanmalı bu kılavuzda kişi ve kurumların yetki ve sorumlulukları belirtilmesi ve bunların bütün paydaşlara açıklanması gerektiğini düşünüyorum	3	1	1	1
Yardımcı uzmanlara okul içerisinde bir oda ve sınıf içerisinde sınıfa hakim bir noktanın belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum	3	1	-	2
Bütün öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için eğitimin mümkün olduğu kadar uyarlanması ve etkinlik odaklı eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum	2	-	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan dördü bütünleştirme eğitimi ile ilgili örnek uygulamalar yapılmalı ve bu uygulamalarda karşılaşılan sorunlar tespit edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “ *Eğer bu bize gelecek bir uygulama olacak ise şu anda eğitim sistemimizde olmadığından böyle konuşuyorum hıu kesinlikle pilot okullarda yapılmalı ve eksiklileri tespit edilmelidir. Böylece kaynaştırma gibi parça parça sorunlar ortaya çıkmaz.*”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden bir bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.2 “.... *Bizim eğitimimizde olmayan yönler ile ilgili uygulamalar yapılmalı ve bu uygulamalar yetkili ve uzman kişilerce yapılmalı çünkü yanlış başladığında yanlış gidiyor eğitim işi böyle.*”
- c) Rehber öğretmenleri:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.2 “*Öncelikle bu eğitimin bu uygulama sahası yok. Eeee yani örneği yok bize sunulan yönetmelik gereği kaynaştırmanın aynısı gibi bence gerçek bir örnek uygulamaya ihtiyaç var.*”

Katılımcılardan üçü bir uygulama kılavuzu hazırlanmalı bu kılavuzda kişi ve kurumların yetki ve sorumlulukları belirtilmesi ve bunların bütün paydaşlara açıklanması gerektiğini gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.2 “*Her zaman bizim resmi kurumumuzda yaptığımız şey bi kere kendi kurumumuzdaki personeli ciddi manada bilgilendiririm. Eee ve bu bilgilendirmeyi yaparken de basit bi sözel sunumla tabi etkili olmaz bunun kanıtlarının olması lazım resmi bir alt yapısının olması lazım resmi alt yapısını oluşturup kurum çalışanlarına bilgi veririm.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.1 “*... tabi böyle bir uygulama var ise bence bu uygulamanın bir yöntemi bir haritası olmalı çünkü aksi taktirde tabi benim teorim bu herkes istediğini yapar ve çok başlılık ortaya çıkar.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “*Bütünleştirmenin yanlış bilmiyorsam bir uygulama kılavuzu var ama bu pek yeterli değil aslında bir kılavuz hazırlanacak ise ortam, program, personel, yetkili makamlar hepsinin sorumlulukları belirlenmelidir.*”

Katılımcılardan üçü yardımcı uzmanlara okul içerisinde bir oda ve sınıf içerisinde sınıfa hakim bir noktanın belirlenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “*... sınıfa girecek olan yardımcı öğretmen olan özel eğitim öğretmeni ya da branş öğretmeni için sınıfın içende ve okulda bir oda ayrılmalıdır. Sınıfa eğitim için girdiğinde yada okulda danışmanlık hizmeti verdiğinde kendisine bir sınıf yada oda verilmedir.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Sınıf öğretmenleri bu konuda görüş belirmemiştir.
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.2 “*Özel eğitimde kapsayıcı eğitim için ıı özel eğitim uzmanı, yardımcı ablalar, kalfalar gibi personellere ihtiyaç var. Eee bu uzmanlara okulda bir alan verilmeli ve bizim gibi öğrenciler ile ilgilenebileceği bir sınıf ya da oda ayarlanmalıdır.*”

Katılımcılardan ikisi bütün öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için eğitimin mümkün olduğu kadar uyarlanması ve etkinlik odaklı eğitimler verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** İdareciler bu konu hakkında fikir belirtmemişlerdir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ ... Eğer biz öğrenciyi sınıftan çıkarmayacaksa bir kere bu öğrencinin dersin bir parçası olmasını garanti etmeliyiz. Bu da sadece etkinlikler yolu ile olabilir çünkü bu öğrencileri kaynaştırmadan biliyorum düz anlatımdan yararlanamıyorlar akranları ile birlikte sınıfın bir parçası olacaksa oyun, etkinlik, grup çalışmaları gibi düzenlemeler yapılabilir ancak başka bir alternatif yok çünkü destek eğitim odası gibi.”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcılardan İ.R.2 “ Aaaa aslında birçok farklılığı olan öğrenciyi aynı anda sınıfta eğitime alacaksa bu bence şu anda da olmalıydı ama çok içerikli bir yöntem ve tekniğe ihtiyacımız var. Örneğin özel eğitimdeki oyunla öğretim gibi...”

Katılımcılara özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimde yaşanan sorunlara çözüm önerileri sorulmuş ve katılımcılardan dördü örnek uygulamaların yapılması ve uygulamada yaşanabilecek hataların tespit edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü bir uygulama kılavuzu oluşturulması gerektiğini, üçü yardımcı uzmanlara sınıf içerisinde veya okulda bir oda veya hakim bir nokta verilmesi gerektiğini, ikisi ise eğitimin bütün öğrencilere yönelik olması için çok fazla uyarlama ve etkinlik içeren eğitimler olması gerektiğini dile getirmiştir.

4.2.4 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardım hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların sınıf içi yardım ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “sınıf içi yardım hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 4.11’de gösterilmiştir

Tablo 4. 11 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardım hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Sınıf içi yardım ile ilgili bir fikrim yok	9	2	4	3
Akran etkileşiminin sınıf içi yardım olduğunu düşünüyorum	8	3	3	2
Sınıfa sınıf içerisinde destek sağlayacak bir uzmanın girmesinin sınıf içi yardım olduğunu düşünüyorum	4	1	1	2
Rehber öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerinin sınıf içi yardım olduğunu düşünüyorum	2	-	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan dokuzu sınıf içi yardımla ilgili bir fikirleri olmadığını dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.2 “ *Hayır daha önce hiç duymadığım bir kavram. Hayır bilmiyorum.* ”
- b) Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden dördü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *Şey aslında ben bu kavramı bilmiyorum.* ”
- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “ *Daha önce hiç duymadığım bir uygulama bu soruyu geçme şansımız var mı?* ”

Katılımcılardan sekizi sınıf içi yardım için akran etkileşimi olduğunu ifade etmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.2 “ *uu bu konuda ne diyeceğimi bilemedim eee ama bana sanki arkadaşların arasındaki iletişim ve yardımlaşmanın sınıf içi yardım olabileceğini düşünüyorum tabi ki bunlar farazi benim fikrim.* ”
- b) Sınıf öğretmeni:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1 “ *eğitim sistemini düşündüğümüzde akran etkileşimi gibi geliyor bana sınıfta rehber öğrenciler belirleyip geriden takip eden öğrencilere, içine kapanık olanlara sınıftaki öğrenciyi kullanarak daha kolay müdahale edebiliyoruz gibi geliyor bana.* ”

- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “*Sınıf içi yardım rehberlikte kullandığımız sınıf kankalığı ve badilik gibi kavramlar gibi bir şey olduğunu düşünüyorum. biz bu terimi çok kullanmıyoruz. Ama şunu da uygulamalı olarak yaşıyoruz. Sınıfta dışlanan çocuklarımız oluyor bu kaynaştırma öğrencisi de olabiliyor ve dezavantajlı bir çocuk olabilir. Bu çocuk dışlandığından uyum sağlayamıyor. Biz o sınıfta güvendiğimiz sevdiğimiz bir öğrenciyi çağırıp diyoruz ki evladım bu arkadaşının böyle sorunları var ve bu sorunlarla ilgili arkadaşlarıyla iletişim kuramıyor. Sen onu yanına al arkadaşları ile kaynaşmasına yardımcı ol gibi....*”

Katılımcılardan dördü sınıfa sınıf içerisinde destek sağlayacak bir uzmanın girmesinin sınıf içi yardım olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.2 “*Şimdi biz meslek lisesiyiz ve birçok atölyemizde uzman öğretici kalfalarımız var. Onların görevi öğretmene yardım etmek dışında öğrencilerin hata yapmasını engelleyerek zarar görmelerini engellemek hem bu kalfalar sınıfı eğitime hazır hale de getiriyorlar.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.1 “*şimdi bizim sınıflarımızda yardımcı personellerimiz var. Bence bu bahsettiğimiz bu ben sınıf içi yardımların bizim dışımızda sadece bu kişiler tarafından verilebileceğini düşünüyorum.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.1 “*Biz kurumlarımızda sınıf içi yardımı kullanıyoruz çünkü sınıflarımızda yardımcı ablalar var. Ayrıca meslek liselerinden de destek alıyoruz. Şey ama bir farkla ıı eğitimle ilgili katkısı tartışılır.*”

Katılımcılardan ikisi rehber öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerinin sınıf içi yardım olduğunu dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** İdareciler bu konu hakkında görüş bildirmemişlerdir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden bir ibü yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.2 “*ıı sınıf içi yardım hummm sanki bana rehber öğretmenlerimizin bize sunduğu yardım gibi geldi.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “*Bence bu bahsettiğiniz sınıf içi yardım rehber öğretmenlerin sınıflarda yaptığı ve sınıf öğretmenleri aracılığı ile yaptırdığı*

çalışmalardır. Çünkü biz sınıflarda çocuklara kendilerini tanıma etkinlikleri, meslek edinme, durumları değerlendirme gibi yeterlilikler kazandırmak adına birtakım çalışmalar yapıyoruz bunları yaparken hangi sınıfın nelere ihtiyacı olduğunu göz önünde bulunduruyoruz.

Katılımcılara sınıf içi yardım ile ilgili düşünceleri sorulmuş ve katılımcılardan sekizinin akran etkileşiminin bir sınıf içi yardım olduğunu, dördü sınıfa bir uzmanın yardım için girmesinin bir sınıf içi yardım olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisi rehber öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerinin sınıf içi yardım olduğunu ve son olarak dokuzu herhangi bir fikrinin olmadığını dile getirmiştir.

4.2.5 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlar

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların sınıf içi yardım esnasında yaşanacak sorunların incelenmesi amacı ile katılımcılara “sınıf içi yardım esnasında yaşanacak sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12 *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlar*

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Akran etkileşimi, akran koçluğunun çoğu kez doğru uygulanmadığını ve bireyi kişilere bağımlı hale getirdiğini düşünüyorum	6	-	3	3
Sınıf içerisine giren uzmanların bu yardımın bilincinde olmadıklarını ve yeterli bilgi ve donanımına sahip olduklarını düşünmüyorum	5	1	2	2
Eğitim sistemimizin sınıfa ilgili başka bir uzmanın girmesi konusunda uygun olduğunu düşünmüyorum	4	1	2	1
Rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptığı grup faaliyetlerinde ve etkinliklerinde kaynaştırma öğrencisinin performansını göz ardı etmelerinin bir sorun olduğunu düşünüyorum.	3	1	1	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan altısı akran etkileşimi, akran koçluğunun çoğu kez doğru uygulanmadığını ve bireyi kişilere bağımlı hale getirdiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: İdareciler bu konuda fikir belirtmemişlerdir.

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.3 “ *Bazen sınıfta bir öğrenciye arkadaşına yardım etmesi için görev veriyorum bi bakıyorum ki kantinde yanında, bahçede, hatta bir görev veriyorum hocam Fatma’yı da alayım mı? Diyor.* ”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “ *... Tabi bu badiliğin dezavantajları da var. Bazen görevlendirilen öğrenci o kadar yetki kuruyor ki bir bakıyorsunuz öğrenci ona danışmayı alışkanlık haline getirmiş.* ”

Katılımcılardan beşi sınıf içerisine giren uzmanların bu yardımın bilincinde olmadıklarını ve yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.İ.2 “ *bizde yardımcı personel olarak adlandırılan kişiler yardımcı ablalar ki onlar eğitimci değil çocuklarımız bunlara bağımlı oluyor. Eee birde stajyerler var bunlarda kontrol sorunu olan çocuklar yani gerçek bir uzman değiller.* ”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.2 “ *Anaokulumuzda sekiz tane yardımcı personel var. Ama bu personeller ya lise mezunu ailelerin topladığı okul parası ile ayarlanmış yardımcıları ya da sınıfa gelen stajyerler. Şeyyyy yani sonuç olarak lise öğrencisi sizin anlayacağınız eğitim ve çocuklar ile ilgili bir alt yapısı kesinlikle yok.* ”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan L.R.2 “ *....Şimdi bu çok karışık bir durum ama işin bahsetmeye çalıştığım kısmı şu atölyelerde yer alan kalfalar kaynaştırma öğrencisini bilmediklerinden ki onlarda kendilerinden korkuyorlar tabi bu öğrencileri ya uzakta tutuyorlar ya da yanından ayırmayarak çözüm bulmaya çalışıyorlar.* ”

Katılımcılardan dördü eğitim sistemimizin sınıfa ilgili başka bir uzmanın girmesi konusunda uygun olduğunu düşünmediklerini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu önde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.2 “... ben bir sınıfın tek bir öğretmeni olması gerektiğini düşünüyorum. Sınıf içinde iki yetkili kişi Allah bilir neler çıkar o iki kişiden.”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ Bence birlikte çalışmak bir kültür işidir. Eeee komik geliyor benim sınıfımda benden başka birinin olması sanki anlaşılmamışım gibi geliyor. Çünkü bizim eğitim sisteminde biz sınıfın tek yetkilisi olmasına alışmışız.”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu konuda görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.1 “ bizim sınıflara yardımcı ablalar ve stajyerler var ama bunlar ile bile çok sorun yaşıyoruz. Eee aslında bunu demek istemiyorum ama bence bir koltuğa iki karpuz sığmaz sınıfa başka bir kişi girmemelidir.”

Katılımcılardan üçü rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptığı grup faaliyetlerinde ve etkinliklerinde kaynaştırma öğrencisinin performansını göz ardı etmelerinin bir sorun olduğunu dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden bir bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.İ.1 “ Şimdi benim alanım rehberlik ve bir çok arkadaşına da o açıdan bakabiliyorum eee üzümlere söylüyorum rehberlik servisimizde kaynaştırma öğrencilerimize yönelik hiçbir etkinlik yok hemen hemen hepsi normal gelişim öğrencilerine yönelik.”
- b) **Sınıf öğretmeni:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeni arasından biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.3 “ Rehber öğretmenlerimiz aylık etkinlikler yapıyor ama bu etkinlikler kiminle oturmak istersin, kiminle konuşmak istersin gibi seçmeye yönelik etkinlikler bu öğrencilerin tercih edilmesine ve ya katılmasına yönelik etkinlikler değil. Eee aslında bir okulda görmüştüm bi rehber öğretmen ben kimim oyunu oynatıyor kaynaştırma öğrencisi özellikleri verilen nesneleri ve kişileri hemen tahmin ediyordu bizde yok böyle etkinlikler. Hımmm oysa basit bir örnek bu.”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ Biz bir sınıfa etkinlik planladığımızda öğrencilerin ihtiyaçlarına bakarak bunları yapmak zorundayız ama rehber öğretmenlerin hepsi değil bazı arkadaşlar MEB'in hazırladığı paket eğitim rehberinden etkinlikler seçip sınıf öğretmenine veriyor. Eeee ama bu etkinlikler ne yazık ki normal çocuklara göre hazırlanmış uuu yani kaynaştırma öğrencisi bir kenarda beklerken buluyor kendini çok kez karşılaştım bu durumla.”

Katılımcılara sınıf içi yardım esnasında yaşanabilecek sorunlar sorulmuş ve katılımcılardan dördü sınıfa başka bir uzmanın girmesinin uygun olmadığını dile getirmiştir. Katılımcılardan altısı akran koçluğunun doğru uygulanmadığı takdirde bireyleri kişiye bağımlı hale getirebileceğini dile getirmiş, üçü ise rehber öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde kaynaştırma öğrencisinin performansını göz ardı ederek etkinlikler düzenlemesinin bir sorun oluşturduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan beşi ise sınıf içerisine giren uzmanların bu eğitimler ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

4.2.6 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların sınıf içi yardım esnasında yaşanacak sorunların incelenmesi amacı ile katılımcılara “sınıf içi yardım esnasında yaşanacak sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.13’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 13 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerilerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Akran koçluğunun sınırlarının doğru çizilmesi ve bunun öğrencilere nedenleri ile açıklanması gerektiğini düşünüyorum	8	1	3	4
Birlikte çalışması gereken uzmanların belli eğitimlerden geçmesi gerektiğini düşünüyorum	5	2	2	1
Rehber öğretmenler sınıf içerisinde yapılacak etkinlikleri bütün öğrencileri kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum	4	1	2	1

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan sekizi akran koçluğunun sınırlarının doğru çizilmesi ve bunun öğrencilere nedenleri ile açıklanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu konuda görüş beritmiştir.

Katılımcı L.İ.1 “ Öğretmenlerimizden biri akranı belirlerken öğrencinin özelliklerine bakmadan karar vermiş olsa gerek bi baktım koridorda kavga gürültü

ortalık bir birine girmiş. Sonra öğrendik ki öğretmeni Murat'ı arkadaşına emanet etmiş oda arkadaşında bahçede ne gördüyse onu yapmaya başlamış yani akran olacak kişilerin sorumluluk alması gerekiyor. Yoksa badigart oluyor.”

b) Sınıf öğretmeni: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *Akran koçluğu bence çok düşünüülerek yapılmalıdır. Öyle hop yaptım oldu olmaz. Öğrenci de olsa yardımcı, kaynaştırma öğrencisine şans nasıl verilir, nasıl doğal ortamda denemeler yaptırılır anlatmak gerekir aksi taktirde dediğim gibi öğrenci rehber öğrenciye bağımlı hale geliyor.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışma katılan sekiz rehber öğretmenden dokuzu bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.R.1 “ *Aslında akran koçluğu çok yararlı bir etkinlik şey aslında anlatmak istediğim bizim kontrolümüzde olduğunda hem akran hem de öğrencimiz için çok yararlı olacaktır. Ama öğrenci kontrol edildiğini hissetmez ise yanlış yönlendirmede bile bulunabilir. Özellikle ikinci kademedeki bu çok oluyor. Küfür ettirme, yalan söyletme gibi...”*

Katılımcılardan beşi birlikte çalışması gereken uzmanların belli eğitimlerden geçmesi gerektiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden iki tanesi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1. “*Eeeee bizim sistemimizde olmayan bir şeyden, uygulamadan bahsediyoruz tabi ama sınıfa bir yardımcı bir uzman girecek ise bu kişilerin sınıftaki konumları, ne iş yapacakları belirlenmeli kargaşa olmasının önüne geçilmesi gerekiyor. benim aklıma sadece eğitim geliyor. Yada ne bileyim uygulama yapılabilir.”*

b) Sınıf öğretmeni: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.S.1 “ *Sınıfa kim gelecekse bu bir uzman olabilir, yardımcı olabilir, rehber öğretmen olabilir bunların önceden planlama yapması gerekiyor eeee çünkü sınıf dediğimiz şey uuu bir canlı gibi beklemediğin şeyler bir anda patlak verebilir. Biri bir espiri yapar, ardından bir hakaret gelebilir. Yani eğitimlerin hem personele hem de öğrencilere verilmesi gerekiyor.”*

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.R.2 “*Aslında her uygulama gibi bu uygulamada da yer alacak kişilerin öncelikle birlikte çalışma ve birlikte hareket etmeye dair eğitimler almaları belki uygulamalara katılmaları gerekiyor.”*

Katılımcılardan dördü rehber öğretmenler sınıf içerisinde yapılacak etkinlikleri bütün öğrencileri kapsayacak şekilde yapılmadığını dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.2 “ Bu rehber öğretmenlerimiz sadece normal öğrencilere değil normal öğrencilerin içerisinde kaynaştırma öğrencisinin de kendisine bir yer bulacağı etkinlikler yapmalılar ki başarılı olsunlar yani.”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.1 “ Bizim bir rehber öğretmenimiz vardı Allah selamet versin gitti de kurtulduk. Bana bir rehberlik programı veriyordu bırak ilkokul öğrencisini ben lise öğrencisinin bile o soyut değerleri anlamada sıkıntı çekeceğini düşünüyorum. Şimdi Hatice hanım var oyun, şarkı, boy aynası ve ben kimim etkinlikleri ile çocuklar kendilerini bir birlerinin yerine koyarak empati kuruyorlar. Asıl olan şu bu etkinliklerin içinde kaynaştırma öğrencim yer buluyor ama en güzeli empati etkinliklerinde diğer çocuklar kaynaştırma öğrencimizin neler yaşadığını anlıyorlar bana o kadar masum ve güzel şeyler soruyorlar inanamazsınız. Fatmanur var bu kaynaştırma değil bir gün gelip bana “ben artık arkadaşına yardım etmeliyim ya ben de zili duymasaydım” dedi ama o kadar dehşete kapılmıştı ki yüz ifadesini görseniz sizde şaşırırdınız”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.2 “ biz sınıflarda meslek ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz. Tabi ki kaynaştırma öğrencimize hiçbir faydası olmuyor. Hele kurum gezileri izinleri alamadığımız için çoğunlukla aileye o gün okula göndermeyin diyoruz gerisini siz düşünün hocam içler acısı lisede kaynaştırma öğrencilerimizin hali.”

Katılımcılara sınıf içi yardım esnasında oluşabilecek sorunlar ilişkin çözüm önerileri ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcılardan beşi birlikte çalışacak uzmanların belli eğitimlerden geçmesi gerektiğini, sekizi kurulacak olan akran koçluğunun sınırlarının doğru çizilmesi gerektiğini ve son olarak dördü sınıf içerisinde yapılacak etkinliklerin tamamının bütün öğrencileri kapsayacak şekilde yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

4.2.7 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin uygulaması için yapılması gereken uyarlamalar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulaması esnasında yapılacak uyarlamaların tespiti hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulamalarında yapılması gereken uyarlamalar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.14’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 14 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin uygulaması için yapılması gereken uyarlamalar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Eğitim öğretime farklı dinamikler dahil olduğundan farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini düşünüyorum	5	1	2	2
Çevresel düzenlemeler öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde tasarlanması gerektiğini düşünüyorum	4	2	-	2
Planlar bütün çocuklar için hazırlanmalı fakat dezavantajlı bireyler için planlar üzerinde uyarlamalar yapılması gerektiğini düşünüyorum	2	1	1	-
Bütünleştirmenin toplumun bütün kademelerinde binalarda, hizmetlerde, kişiler arası ilişkilerde vb. olacak şekilde olması gerektiğini düşünüyorum	2	-	-	2

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan beşi eğitim öğretime farklı dinamikler dahil olduğundan farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “... şimdi bu yeni bir uygulama inanıyorum ki bu yeni uygulama uuu bir sürü yeni şeyi birlikte getirecek ne bileyim belki plan, belki öğretim yöntemi belki de ders süreleri ne bileyim sınıf atmosferi gibi bunlar bu yeni uygulamaya göre değişecek gibi sanki.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden iki tanesi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ ...a aslında ben sizi sanırım yedi yıl hayır sekiz yıldır tanıyorum siz diyorum çünkü tanıdığım ve dersine konuk olduğum tek özel eğitim öğretmenisiniz. sınıfınızda çok farklı öğrenci var ve siz onların her biri için başka bir eğitim planlıyorsunuz biz bunu yapamayız yani şu an yapmıyoruz. Eeee yapmamız gerekirse sanırım bizimde sizin gibi oyunlar şarkılar kullanmamız yani düz anlatım yapmamamız gerekiyor. ben zıt anlamlı kelimeleri öğretmek için sizden aldığım zıttım sensin oyununu hep oynuyorum ve çocuklar bu kelimeleri unutmuyorlar. Bütünleştirme bizde uygulanacaksa bunun gibi farklı ama herkesin yer bulabileceği yöntemler öğrenilmeli ve öğretilmelidir”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ öğretmenlerimiz hep şundan hareket ederler çocuk bu yaşta bu beceriyi kazanmalı ve ona göre hareket ederler. Iııı yani öğrenmenin şahsiliğini eğitim sistemimiz el vermediği için göz ardı eder ve her öğrenciye aynı yöntemle anlatmayı deniyorlar öğretmenlerimiz. Bunlar belki bildiğimiz yöntemlerle işleyen bir uygulama ama illaki yeni eğitim için bir katım revizyonlardan geçmesi gerekiyor. eeee sonuçta bütün çocukların sınıfta yer alması söz konusu.”

Katılımcılardan dördü çevresel düzenlemeler öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde tasarlanması gerektiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “ Bütünleştirmenin yapılması için bence yeni yapılacak okulların projelendirilirken bu mimar ve mühendislere eğitim verilmeli bu bütün sorunların çözümü olabilir. Konuya dönecek olursak eeee bizim okulların düzeltilecek yeri yok neresini tutsan elinde kalıyor. Basamaklar, koridorların aydınlatması sınıfların büyüklüğü ve kendi içinde bölümlerinin olması gibi birçok özelliğin olması gerekiyor bence.”

b) Sınıf öğretmenleri: Sınıf öğretmenleri bu konu hakkında görüş belirtmemişlerdir.

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “bu eğitimde çok fazla iş var sınıfı, okulu, bahçeyi, hatta toplumsal alanları bütünleştirmeye uygun hale getirmek gerekiyor. bütünleştirilmiş toplumlar oluşturmak lazım bence. Eeee binaların, toplu taşımaların, okulların bu öğrencilerimizin farklılıklarının ayırıcı olduğunu ortaya

koymadan hizmet vermesi gerekiyor. yanlış mıyım? okul mesela tek katlı sıraların arasındaki mesafeler, tahtaların boyları, kullanılan materyaller hepsi kaynaştırma öğrencisinin sınıfta olduğu düşünülerek temin edilmelidir.”

Katılımcılardan ikisi planlar bütün çocuklar için hazırlanmalı fakat dezavantajlı bireyler için planlar üzerinde uyarlamalar yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “ bu aslında şu demek biz planları hazırlarken de kaynaştırmada yaptığımız gibi ayrı apayrı bir plan hazırlamayacağız. Hıuu plan sınıfın düzeyine göre hazırlanacak ama yanlışsam düzeltin lütfen ihtiyaç duyan öğrencilerin ihtiyaçları yönünde değişiklik yapmaya uygun olmayacak. Aksi takdirde bütün öğrenciler için ayrı bir plan hazırlamak gerekir bu bence olabilecek bir şey değil.”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ Yanlış anlamadıysam eğitime katılmışım çünkü ama eğitim pek istediğim gibi gitmedi. Bütünleştirmede planlar bütün sınıf için hazırlanacak aaaa sadece kaynaştırma öğrencilerimiz için üzerinde uyarlamalar yaparak bütün sınıfla birlikte kendi öğrenme hızlarında öğrenmeleri gerektiğini bize anlattılar tabi bana biraz farklı gelmişti o zamanda.”

c) Rehber öğretmenler: Rehber öğretmenler bu konuda görüş belirmemiştir.

Katılımcılardan ikisi bütünleştirmenin toplumun bütün kademelerinde binalarda, hizmetlerde, kişiler arası ilişkilerde vb. olacak şekilde olması gerektiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: İdareciler bu konu hakkında görüş belirtmemişlerdir.

b) Sınıf öğretmenleri: Sınıf öğretmenleri bu konu hakkında görüş belirtmemişlerdir.

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “ Daha öncede kaynaştırmanın bir toplumsal bilinç olduğunu söylemiştik herkesi bilgilendiremeyiz. Bu bilinci yaymalıyız birçok kademeye birçok alana böylece yollar, binalar, kurumlar, hizmetler hepsi bütünleştirmeyi de göz önüne alarak inşa edilmiş olacaktır. Eee bide kişiler var bunların aileleri de düşünüldüğünde ne kadar geniş bir kitle etkilenmiş olacak düşünebiliyor musunuz? Eeee yani toplumsal bilinçte böyle oluşmuyor mu?”

Katılımcıların uygun bir bütünleştirme eğitimi için yapılması gereken uyarlamaların neler olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde beşi eğitime farklı dinamiklerin dahil olacağını bu da yeni yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisi

planların bütün sınıfa yönelik olarak hazırlanması gerektiği fakat dezavantajlı bireyler için üzerinde uyarlamalar yapılması gerektiğini belirmiş, dördü çevresel düzenlemelerin öğrencilerin ihtiyaçlarına dönük olması gerektiğini son olarak ta ikisi bütünleştirmenin toplumun bütün kademelerinde binalarda, hizmetlerde, kişiler arası ilişkilerde vb. olacak şekilde olması gerektiğini dile getirmiştir.

4.2.8 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirmenin veya kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiğine dair görüşlerinin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiği hakkında görüşlerinin incelenmesi amacı ile katılımcılara “özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim nasıl yapılmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.15’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 15 *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirmenin veya kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiğine dair görüşlerinin incelenmesi*

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Bütünleştirme kavramı ile ilgili bilgi düzeyini artıracak etkinlikler ve eğitimler sağlanması gerektiğini düşünüyorum	4	1	2	1
Farklı gelişim özelliklerine sahip çocuklar genel eğitim sınıflarına yerleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum	3	-	1	2
Genel eğitimde sunulacak eğitimin bütün çocuklara yanıt verecek şekilde tasarlanmalı ve gerekli bütün uyarlamalar yapılması gerektiğini düşünüyorum	3	-	1	2
Kurumda danışmanlık hizmeti verecek gerekirse müdahalede bulunacak özel eğitim öğretmeni, konuşma uzmanı, aile danışmanı gibi uzmanların eğitimde yerini alması gerektiği ve yeterli sayıda olması sağlanması gerektiğini düşünüyorum	2	1	1	-

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan dördü bütünleştirme kavramı ile ilgili bilgi düzeyini artıracak etkinlikler ve eğitimler sağlanması gerektiğini dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.1 “ *Bir yasal alt yapının oluşturularak bu yasal alt yapı doğrultusunda eğitim personelinin bilgilendirilmesi yerinde olacaktır.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *bütünleştirmenin eğitim sistemi içindeki bütün eğitimcilere anlatılması gerekiyor. Çünkü tüm yeni uygulamalar için bir eğitim gerekiyor.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.R.1 “ *aslına bakarsanız eee şey her iş böyle değil midir? Yeni bir uygulama var ise kesinlikle işe bu uygulamanın doğru bir şekilde anlatılması ın izah edilmesi ile başlanılmalıdır.... Evet bilgi düzeylerinin bu konuda artırılması yanlışların düzeltilmesi gerekmektedir.*”

Katılımcılardan üçü farklı gelişim özelliklerine sahip çocuklar genel eğitim sınıflarına yerleştirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** İdareciler bu konu hakkında görüş belirtmemişlerdir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “ *... aslında bütün öğrencilerin özellikle gelişim geriliği olan öğrencilerin eee farklı etnik kökende olan çocukların bu sınıflarda kesinlikle yer alması gerekiyor.*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “ *Yapılacak uygulama bütünleştirme ise Aaaaa ben buna katılmadığımı her fırsatta dile getiriyorum çünkü bütünleştirmede bize bütün engel gruplarının normal sınıfa gireceği söylendi. Otizm, mental, işitme, görme bide bunun orta, ağır gibi kısımları var. Nasıl olacak bilmiyorum ama bütünleştirmede yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi normal sınıflarda sağlanmalıdır.*”

Katılımcılardan üçü genel eğitimde sunulacak eğitimin bütün çocuklara yanıt verecek şekilde tasarlanmalı ve gerekli bütün uyarlamalar yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** İdareciler bu konu hakkında görüş bildirmemişlerdir.
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı A.S.1 “ *şimdi hocam kapsayıcı eğitim pardon bütünleştirici eğitim her öğrencinin sınıfta olması demek eee samimiyetle söylüyorum ben bu*

çocukların hepsini sınıfa alacaksam anaokullarında alıyoruz zaten ama uyarlamalarımız yok bunların acilen yapılması lazım uuu mesela sınıflar, materyaller, öğrenci sayıları hepsinin düzenlenmesi gerekir.”

- c) Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “*Bu uygulamada mülteci çocuklar, engelli çocuklar, istismar mağduru çocuklar hepsi eğitim kurumunda yer alır. Sınıfta verilecek eğitimin bu grupların hepsine yarar sağlaması gerekiyor. tiyatrolar, bağırma seansları, oyunlar, ve eğitim materyallerindeki düzenlemelerin belki yazı büyüklüğü, belki görseller hepsi bu uygulamanın bir parçası olmak zorunda.”*

Katılımcılardan ikisi kurumda danışmanlık hizmeti verecek gerekirse müdahalede bulunacak özel eğitim öğretmeni, konuşma uzmanı, aile danışmanı gibi uzmanların eğitimde yerini almalıdır ve bu uzmanların yeterli sayıda olması gerektiğini dile getirmiştir.

- a) İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “*Dezavantajlı öğrencilerin tamamının sınıfta girmesiydi bütünleştirme uuu ama bu öğrencilerin hepsi için özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen belki dil öğretiminde yarar sağlayacak öğretmenler gerekiyor. Bu uzmanlar ya okulda bulunacak ya da bakanlığın gerektiğinde hizmet verecek bir birimi olacak ildeki Suriyeli çocuklara Türkçe öğretmek için hem Arapça hem Türkçe bilen öğretmenleri göreve çağırdığı gibi mesela.”*

- b) Sınıf öğretmeni:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*....eeee Antalya’da bize eğitim verilirken bu mülteci çocuk olur, kaynaştırma çocuğu olur, mağdur çocuk olur bunların okul ortamından aynı anda yararlanması şeklinde eğitim verdiler ve örnek ülkelerin uygulamalarını gösterdiler. Mesela ABD’de bu okullarda psikolojik ve sosyal çalışmacılar gibi yardımcı personeller var. Hatta sınıfta öğretmenin yanında yardımcı bir öğretmende var. Eeee bizde de bu destekleyiciler olmalı bence.”*

- c) Rehber öğretmenler:** Rehber öğretmenler bu konuda görüş bildirmemişlerdir.

Katılımcıların uygun bütünleştirme eğitiminin yapılması ile ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcılardan üçü farklı gelişim özelliklerine sahip çocuklar genel eğitim sınıflarına yerleştirilmesi gerektiğini, dördü bütünleştirme kavramı ile ilgili bilgi düzeyini artıracak etkinlikler ve eğitimler sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan üçü genel eğitimde sunulacak eğitimin bütün çocuklara yanıt verecek şekilde tasarlanmalı ve gerekli

bütün uyarlamalar yapılması gerektiğini, ikisi kurumda danışmanlık hizmeti verecek gerekirse müdahalede bulunacak özel eğitim öğretmeni, konuşma uzmanı, aile danışmanı gibi uzmanların eğitimde yerini alması gerektiği ve yeterli sayıda olması sağlanması gerektiğini dile getirmiştir.

4.3 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşlerin incelenmesi

Bu bölümde Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle bu katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme ve özel eğitimde kaynaştırma kavramları arasındaki farkları belirlemeye çalışılmıştır.

4.3.1 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşlerin incelenmesi

Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme ve kaynaştırma eğitimlerinin arasındaki farkların hakkında görüşlerinin incelenmesi amacıyla katılımcılara “özel eğitimde bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 4.16’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 16 *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşlerin incelenmesi*

Katılımcı Görüşleri	f	İ	S	R
Kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasında bir fark olduğunu düşünmüyorum	8	2	3	3
Kaynaştırmada sınıf içerisinde tek bir eğitimci söz konusu iken bütünleştirmede daha fazla eğitimcinin işbirliği içerisinde çalışması söz konusu olduğunu düşünüyorum	3	1	1	1
Kaynaştırmada ayrılmış bir plan ve eğitimcilerden söz edilir. Bütünleştirmede ise planlar özel eğitim öğrencisi içinde uygulanarak bu planlarda uyarlamaların yapılması öğrencinin konuyu kendi sınırları içerisinde kavraması için çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum	2	1	1	-
Kaynaştırma öğrenciyi programa yetiştirmeye çalışırken bütünleştirme öğrenciyi programın bir parçası haline getirdiğini düşünüyorum	1	-	1	-

Tabloda İdareciler (İ) harfi ile sınıf öğretmenleri (S) harfi ile rehber öğretmenler ise (R) harfi ile kodlanmıştır.

Katılımcılardan sekizi kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasında bir fark olmadığını dile getirmişlerdir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden ikisi bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.3 “ *Eeee yani aslında bütünleştirme ve kapsayıcı eğitim aynı şeydir bence tek fark kaynaştırma özel çocukları söyler bütünleştirme dezavantajlı çocuklar olduğunu söyler aslında aynılar bence.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.S.1 “ *Ben bu iki işlemin aynı olduğunu düşünüyorum çünkü yönetmelik te bu iki kavramın aynı olduğuna yönelik açıklama yapmış*”
- c) **Rehber öğretmenler:** Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden üçü bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.2 “ *Tabi bu iki kavramın birlikte anılmasını doğru buluyorum. Bu durum kulağı düzden tutmak yerine tersten tutmak aynı kulağı tutmuyor muyuz?*”

Katılımcılardan üçü kaynaştırmada sınıf içerisinde tek bir eğitmen söz konusu iken bütünleştirmede daha fazla eğitmenin işbirliği içerisinde çalışması söz konusu olduğunu dile getirmiştir.

- a) **İdareciler:** Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı O.İ.2 “*bana göre fark olarak şunu söyleyebilirim kaynaştırmada sınıf öğretmeni ve destek eğitim öğretmeni birlikte yer alırken bütünleştirmede yani kapsayıcı eğitimde eeee bunların yanında sınıfa yardımcı öğretmen, aile destekçisi gibi belki tercüman çok fazla kişi var bu da çok fazla bağlantı ve dağılma gerektiriyor.*”
- b) **Sınıf öğretmenleri:** Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*bizde bu uygulama mevcut değil olsaydı eğer sınıfa öğretmen yardımcısı sanırım eğitim teknikeri gibi bir karşılığı var. Eee bize öyle demişlerdi. Bunun dışında sınıf dışında da uzmanlar sınıfı destekliyor. Bunların işbirliği gerçekten zor ve önemli bence. Yapılırsa güzel olur ama bu kadar personeli barındırmak şimdilik zor. Eee ama güzel bir rüya. Kaynaştırmada ise sadece biz varız sınıf öğretmeni başka yardımcı yok*”

c) Rehber öğretmenler: Çalışmaya katılan sekiz rehber öğretmenden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.R.1 “ *Bu uygulamalardan ikisini yan yana getirip düşündüğümüz zaman en önemli ayrılma noktaları kaynaştırmada sınıf öğretmeni var bütünleştirmede ise sınıf öğretmenini yanında birde yardımcı uzmanlar var. Katılımcıya bunun destek eğitim odası yolu ile kaynaştırmada da olacağı söylenmiş katılımcı.... Bütünleştirmede destekler sınıf ortamında sunulur kaynaştırmada sınıfın dışında.*”

Katılımcılardan ikisi kaynaştırmada ayrılmış bir plan ve eğitimcilerden söz edilir. Bütünleştirmede ise planlar özel eğitim öğrencisi içinde uygulanarak bu planlarda uyarlamaların yapılması öğrencinin konuyu kendi sınırları içerisinde kavraması için çalışmaların yapılması gerektiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: Çalışmaya katılan dokuz idareciden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı L.İ.1 “*Kaynaştırmada öğrenci eşit şartlarda eğitim alabilmek için farklı uygulamalar yapılıyor destek eğitim odası ve BEP gibi. Ama bütünleştirmede öğrenci için şartlar eşit hale getiriliyor. Yani yapılabilecek bütün değişiklikler sınıfın içerisinde yapılıyor. Sınıfın genel planı öğrenciye uyarlanıyor. Bütün destekler teknolojik ya da değil hepsi sınıfa sunuluyor. Kaynaştırmada bu böyle değil.*”

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*Kaynaştırmada biz şunu yapıyoruz bir plan hazırlıyoruz öğrencimize ve diğerlerine toplu başka bir plan hazırlanıyor. Bütünleştirmede daha farklı bir durum söz konusu plan kaynaştırma öğrencisi için de ama üzerinde öğrencinin başak özelliklerine göre amaçsal eee düzenlemeler yapıyoruz. Ben öyle anladım konuyu.*”

c) Rehber öğretmenler: Rehber öğretmenler bu konu hakkında görüş belirmemişlerdir.

Katılımcılardan biri kaynaştırma öğrenciyi programa yetiştirmeye çalışırken bütünleştirme öğrenciyi programın bir parçası haline getirdiğini dile getirmiştir.

a) İdareciler: İdareciler bu konu hakkında görüş belirmemişlerdir.

b) Sınıf öğretmenleri: Çalışmaya katılan altı sınıf öğretmeninden biri bu yönde görüş belirtmiştir. Katılımcı İ.S.2 “*Ayrıca kaynaştırmada programa yetiştirilme kaygısı var. Sürekli bir programa uyum programı yetiştirme eğiliminde olduğu için böyle*

hızlandırılmış şekilde yapıyor. Ancak bütünleştirmede bir yetiştirilme kaygısı yok bu bireyi sınıfın bir bireyi sınıfın bir parçası sınıfın bir öğrencisi gibi kabul ediyoruz. Bu şekilde bakıyoruz öğrenciye ayrıca kaynaştırmada çocuğa uygulanan bir program var bütünleştirmede en iyi ve en kötü öğrenciyi kapsayacak şekilde zenginleştirilmiş bir uyarlama yapmışız yapılmalı bu şekilde farları sıralamak gerekirse bunları söyleyebilirim.”

c) Rehber öğretmenler: Rehber öğretmenler bu konuda görüş belirtmemişlerdir.

Katılımcıların özel eğitimde bütünleştirme ve özel eğitimde kaynaştırma kavramları arasındaki farklara ilişkin görüşleri incelendiğinde katılımcılardan üçü kaynaştırmada sınıf içerisinde tek bir eğitmen söz konusu iken bütünleştirmede daha fazla eğitmenin işbirliği içerisinde çalışması söz konusu olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan sadece biri kaynaştırma öğrenciyi programa yetiştirmeye çalışırken bütünleştirme öğrenciyi programın bir parçası haline getirdiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisi kaynaştırmada ayrılmış bir plan ve eğitmenin olduğunu, bütünleştirmede ise planlar özel eğitim öğrencisi içinde uygulanarak bu planlarda uyarlamaların yapılması öğrencinin konuyu kendi sınırları içerisinde kavraması için çalışmaların yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan sekizi ise bu iki kavram arasında bir fark olmadığını dile getirmiştir.

SONUÇ

5.1.Tartışma

Araştırma kapsamında 23 katılımcı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda 3'ü ana tema olmak üzere toplamda 16 temaya ulaşılmıştır. Her bir tema kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının belirlenmesi açısından değerlendirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma kavramının tanımıyla ilgili görüşleri belirlenmiş katılımcıların büyük çoğunluğu kaynaştırma kavramını akranlarından farklı gelişim özellikleri gösteren öğrencilerin normal akranları ile eğitim alabilmesi olduğunu dile getirmişlerdir. Alanyazında özel eğitim gerektiren bireylerin toplumsal yaşam içindeki rollerini gerçekleştirmeleri, diğer bireylerce kabul edilebilir olmaları, ortak çalışmalar yürütebilme ve ortak çevreden aynı oranda yararlanabilmeleri için ihtiyaç ve ilgileri doğrultusunda akranlarından ayrılmadan gerekli desteğin sunulması ile verilen eğitim şeklinde açıklamıştır(Kırcaali-İftar,1992; Eripek, 1996; Batu, 1998; Kargın, 2004; Cavkaytar ve Diken, 2006; 2, 2006; Gezer,2017). Çalışmaya katılan eğitimcilerin kaynaştırma kavramına hakim oldukları yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan en önemli bulgulardandır.

Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan idareci sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar belirlenmiştir. Katılımcılardan büyük bir çoğunluğu İdari kadronun, öğretmenlerin, yardımcı personelin ve tüm öğrencilerin velilerinin kaynaştırma ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda eğitimcilerimizin kaynaştırma eğitimi ile ilgili kendilerini yeterli görmediklerini ortaya koymuştur. Sebastian ve Mathod-Buckner (1998), ilkokul ve ortaokul düzeyinde kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenleri ile yapan öğretmen görüşlerine dayalı olarak yetersizlikten etkilenmiş olan öğrencilerin kaynaştırmadan yararlanabildiğini ancak bu öğretmenlerin daha çok desteğe ve bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (Sebasitan ve Mathod-Buckner, 1998'den akt. Avramidis ve Norwich, 2002). Özengi, (2008) on rehber öğretmen ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonunda bu rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitim ile ilgili kendilerini yeterli görmedikleri ve bu yetersizliklerden birinde bilgi eksikliği olduğunu tespit etmiştir (Özdemir, 2018; Karaca, 2018; Yıldırım, 2013; Demir ve Açar, 201; Kaya, 2013; Bae, 2012; Batu ve Kırcaali-İftar, 2010; Cavkaytar ve Özen, 2009; Özen, 2007,).

Katılımcılar kaynaştırma eğitimin uygulandığı okulların fiziksel ve çevresel olarak düzenleme eksikliklerinin olduğunu dile getirmişlerdir. Güzel, (2014) yılında İstanbul'un Beykoz ilçesinde betimsel yöntemle yaptığı çalışma sonucunda okulların fiziksel imkânlarının ve sınıfların imkânların kaynaştırma eğitimini etkileyen önemli etkenlerden biri olduğu dile getirilmiştir. Fiziki imkânların yetersiz, sınıf mevcutlarının kalabalık ve kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşik şeklide dağılmamasını önemli sorunlar olduğunu tespit etmişlerdir(Karaca, 2018; Öz Güneş, 2016; Orhan, 2010; Özenç, 2008; Batu, 2003). Bu bulgu aynı zamanda eğitim öğretim kurumlarının fiziksel olarak yeterli olmadığı sonucunu da ortaya koymuştur.

Katılımcılar kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin öğrencilerin gerçek durumunu kabul etmediklerini dile getirmişlerdir. Yiğen, (2008) çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan 28 anne baba ile yaptığı görüşmeler sonucunda anne babaların çocukların gerçek performansları ile ilgili olarak yeterince iyi olmadıklarını tespit etmiştir. Başka araştırmalarda ise ev ortamında öğrencileri destekleme konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir(Diken ve Sabuncuoğlu, 1999; Özengi, 2009; Tekinarslan, Sivrikaya, Keskin, Rasmussen, 2018). Çalışma velilerin çocuklarının engel durumları ve gelişim süreçleri ile ilgili bilgi düzeylerinin artması durumunda bu bireylerin daha işlevsel bir eğitimden yararlanabileceklerini ortaya koymuştur.

Yapılan çalışmada katılımcılar kaynaştırma öğrencilerine öğretmenlerin, akranların ve diğer velilerin psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladıklarını ayrıca direnç gösterdiklerini dile getirmişlerdir. Güleriyüz, (2009) Konya ilinin sarayönü ilçesinde dokuz resmi okulda 27 kaynaştırma öğrencisi ile yapılan görüşmeler sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmede sorunları olduğunu ayrıca normal öğrenciler tarafından şiddete maruz kaldıklarını ayrıca normal gelişim sergileyen öğrencilerin aileleri tarafından dışlandıklarını tespit etmiştir. Pürsün, (2019) yaptığı çalışmada kaynaştırma/bütünleştirme öğrencilerinin en çok psikolojik ve sözel şiddete maruz kaldığını ve bu durumun öğrencileri içe dönük hale getirdiğini, sosyalleşmekte güçlük çeken ve kendini ifade etmede yetersizlik yaşadıklarını belirtmişlerdir (Sarı ve Pürsün, 2000; Yılmaz ve Malkoç, 2008; Ünal, 2019). Sanır, (2009), yaptığı çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin yaşadıkları zorlukları bildiklerini, ancak yetersizliği olan çocuklara yardımla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. Kaynaştırma öğrencisini başkasının talebi üzerine sınıflarına aldıklarını, bu öğrencileri eğitmenin zor olduğunu, kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli donanım ve bilgiye sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. Çalışmayı destekleyen

bu bulgular ile özel eğitime gereksinim duyan bireylerin topluma kabullerini artıracak etkinlikler ve bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Yapılan çalışmada öğrencilere uygun ve uygulanabilir bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Avcıoğlu, (2011), 12 özel eğitim öğretmeni ile yaptığı yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda bu planlar hazırlanırken veliler ile mümkün olduğunca az görüşüldüğü, değerlendirme ve izleme aşamalarının yeteri kadar planlanmadığı ve sonuç olarak öğrencinin ihtiyaçlarına cevap veren planlar hazırlanmadığını tespit etmiştir(Yılmaz ve Batu, 2016; Çamdan, 2012; Tang ve Koh, 2016). Aydınoglu ve Erdoğan, (2019), 20 farklı okulda ve 36 idareci ile yapılan görüşmelerde idarecilerin BEP'lerin hazırlanması ile ilgili kısmen bilgi sahibi olduklarını ve planların amaçlarına ulaşmasında kısmen yeterli olduklarını tespit etmiştir. Sanır, (2009), çalışmasında sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin başarılarını değerlendirmeye yönelik uygun yöntem, teknik ve araçlar ayrıca planlar konusunda da gerekli bilgiye sahip olmadıklarını belirlemiştir. Çalışma özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önüne alan planlar ve eğitimler ile daha işlevsel ve faydacı bir eğitimin bir parçası olacağını ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma uygulaması esnasında yaşanan sorunlara çözüm önerileri belirlenmiştir. Kaynaştırma eğitiminde yer alan veli, personel ve öğrencilerin bilgi düzeylerinin artırılması ve eğitim personeline verilen eğitimlerin kalabalık olmayan ve uygulama yapmaya uygun ortamlarda ve alanda uzman kişilerce verilmesi gerektiği yönünde on altı katılımcı görüş belirtmiştir. Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, (2003) 907 sınıf öğretmenin dâhil olduğu çalışmalarında öğretmenlerin %86'sının özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik kendilerini yeterli görmediklerini dile getirmişlerdir. Aynı çalışmada öğretmenlerin %89,7'sinin kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim konusunda her hangi bir talebinin olmadığı belirlenmiştir. Keser (2011), Adıyaman ilinde yaptığı başka bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin resmi talep olmadıkça özel eğitim etkinliklerine katılmada istekli olmadıklarını ortaya koymuştur. Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı atölyeler, korumalı iş yerleri ve bu iş yerlerindeki personeller, kurum içindeki uzmanların kaynaştırma ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirilmesi gerektiği yönünde beş katılımcı görüş belirtmiştir. Çalışma eğitimcilerin bilgi eksikliklerinin giderilmesi noktasında ortaya çıkan iki önemli eksiği ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki sunulan eğitimin içeriğinin yetersiz olması bir diğeri ise

eğitim öğretimin sunulduğu ortamların düzenleme eksikliklerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Kurumlarda ki sınıflar, destek eğitim odaları ve serbest hareket alanları fiziksel olarak düzenlenmesi ve sayılarının artırılması yönünde sekiz katılımcı görüş belirtmiştir. Aykara, (2011), Ankara'nın çeşitli ilçelerinden yetmiş bedensel engelli öğrenci ile görüşmüş bu bireylerin yaşadığı en önemli sorun çevresel ve fiziksel koşulların yetersizliği olduğu tespit edilmiştir.(Karaca, 2018; Öz Güneş, 2016; Orhan, 2010).

Ailelere kaynaştırma eğitimi içerisinde mutlaka yer verilmesi ve ailelerin kaynaştırma eğitiminden haberdar edilmesi gerektiği yönünde on katılımcı görüş belirtmiştir. Sanır, (2009), Kilis ilinde görev yapan otuz sınıf öğretmeni ve yirmi iki aile ile görüşmüş araştırmaya katılan ailelerin çoğu çocukların engelleri ile ilgili bilgiye sahip olmadıklarını ve kendilerine bilgi verilmediğini, çocuklarının başarısını yeterli görmediklerini ve eğitim kurumlarından sadece şikayetler için çağırıldıklarını tespit etmiştir. Zhang (2011), yapmış olduğu çalışmada kaynaştırma eğitiminin başarısında aile katılımının önemli bir rolü olduğu ve aile katılımına yönelik öğretmenlerin aileyi yeteri kadar desteklediği sonucuna ulaşılmıştır(Saraç ve Çolak, 2012; Sucuoğlu, 2004). Kaynaştırma eğitiminin birçok etkenden etkilendiği alanyazında yer alan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Fakat bu eğitimin daha işlevsel olabilmesi için ailelerin eğitimin bir parçası olması, kaynaştırma eğitiminin bir bilgilendirme sisteminin olmasının eğitimi daha yararlı kılacağı çalışmanın en faydacı ve en önemli bulgularından biridir.

BEP'lerin öğrencinin eğitim ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanması gerektiği yönünde sekiz katılımcı görüş belirtmiştir. BEP kurulunun belli aralıklar ile ve kaynaştırmanın bütün paydaşları ile toplanması ve alınan kararların uygulanması gerektiği yönünde dokuz katılımcı görüş belirtmiştir. Karabulut, Memişoğlu ve Karabulut, (2016) Bolu, Düzce ve Sakarya da görev yapan 5 okul müdürü ile yapılan görüşmede BEP geliştirme kurulunu topladıklarını fakat bu kurulun yaptığı çalışmaların yetersiz olduğu ve idarecilerin bu kurulla ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu belirlenmiştir. Yılmaz ve Batu (2016) tarafından BEP'in bir ekip tarafından hazırlanması ve BEP ekibinde okul müdürü, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, gezici özel eğitim öğretmeni, aile, öğrenci olması gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 2006; Avcıoğlu, 2011; Yılmaz ve Batu, 2016; Gün-Şahin ve Gürbüz, 2016). Yapılan çalışma kurumlarda bir BEP kurulunun mutlaka olması gerektiğini ve belli süreler ile bütün ortaklarını bir araya getiren toplantılar yolu ile bu eğitimin her aşamasından ilgililerin haberdar edilmesi noktasında önemli olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan çalışmada bu görüşü daha çok idarecilerin desteklediği görülmüştür.

Kaynaştırma uygulamasının tasarlanması ve ilerlemelerin kaydedilmesi konusunda bir denetleme mekanizmasının olması gerektiği yönünde sekiz katılımcı görüş belirtmiştir. Yalçinkaya, (1992) Yaptığı çalışmada eğitim kurumlarındaki denetleme mekanizmasının gelişmelere ayak uydurma, yeni gelişmeleri takip etme ve uyarılama, yapılan çalışmalardaki gelişimin devamlılığı konusunda yararlı olduğunu tespit etmiştir. Alanyazın incelendiğinde özel eğitimde denetleme mekanizması ile yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Alıç, 1997; Altinkurt, 2008; Ataman, 2003). İlgili çalışma uygulamaların başarısının ortaya koyan en önemli unsurlardan birinin uygulamaların çıktıları olduğunu ve bu çıktıların düzenli olarak gözlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bir denetleme mekanizmasının olmamasının eğitim sisteminde bir takım boşlukların oluşmasına neden olduğunu ortaya koyarken aynı zamanda bu konuda en çok sıkıntı yaşayanların gene idareciler olduğunu, sınıf öğretmenlerinin ise bu noktada görüş belirtmemesinin sorumluluk ve iş yükü artışı ile ilgili olduğu çalışmanın başka bir bulgusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin destek eğitim odaları hakkındaki görüşlerinin incelenmiştir.

Katılımcıların on dokuzu destek eğitim odasının faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan dördü destek eğitim odasının faydalı olmadığını, katılımcılardan sekizi kurumlarında bir destek eğitim odası olmadığını, katılımcılardan üçü kurumlarında bir destek eğitim odalarının olduğunu son olarak katılımcılardan onu kurumlarında destek eğitim odasının fiziki bir alanının olmadığını fakat odanın resmiyette olduğunu alternatif alanlarda eğitim verildiğini dile getirmişlerdir. Aydın, (2015), Sivas ileninde yaptığı çalışmada 18 sınıf öğretmenine destek eğitim odası ile ilgili düşüncelerine danışılmış ve sınıf öğretmenleri destek eğitim odalarının faydalı bulduklarını ve bu odaların öğrencilerin gelişimine fayda sağladığını dile getirmişlerdir. Destek eğitim odasının başarısını etkileyen çalışmalar incelendiğinde, destek eğitim odasında çalışan öğretmenlerin iletişimi ve bu odaların fiziki imkanlarının çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır (Akay, Uzuner ve Girgin, 2014; Erdiken, 2001; Ayata-Baran, 2007 Gürgür, 2008; Coladarcı ve Breton, 1997). Çalışma destek eğitim odalarının kaynaştırma eğitiminde önemli bir yerinin olduğunu ayrıca bu odaların sayılarının yetersiz ve uygun olmayan ortamlarda açıldığını ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin destek eğitim odası ile ilgili karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir.

Katılımcılardan dokuzu kurumda destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin bir sınıflarının ve bir sorumluluğunun olmasının uygun olmadığını dile getirmiştir. Katılımcılardan

on üçü kurum içerisinde uygun yerde ve uygun materyallerin olduğu bir ya da daha fazla destek eğitim odasının olmamasının sorun olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan onu ailelerin ve eğitimcilerin destek eğitim odaları ve bu odaların işleyişiyle ilgili bilgi sahibi olmamalarının bir sorun olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan dokuzu destek eğitim odasında görevli öğretmen ve sınıf öğretmenleri arasında bir paralellik olmaması gerekli planlar ve dokümanların paylaşılmamasının bir sorun olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan altısının kurum içerisinde destek eğitim odasında sunulacak eğitimin alternatif eğitimlere imkân verecek ölçüde uyarlamaya yasal olarak uygun olmadığını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan dokuzunun kurumlarda destek eğitimden yaralanan öğrencilerin dışlanmaktan korkmaları ve akranlarının bu durumu kullanmalarının sorun olduğunu bu eğitim için sorun olduğunu dile getirmişlerdir. Çalışmada elde ettiğimiz bu bulgular üç önemli sorunu işaret etmektedir. Bunlardan ilki eğitimcilerin sorumluluklarının boyutunun bu eğitim için önemli olduğu bir diğeri çevresel düzenlemelerin ne kadar önemli olduğu ve son olarak destek eğitim odası ile ilgili oluşabilecek ön yargıların akran grup, öğrencilerin kendileri ve aileler açısından sorun oluşturabileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Alan yazında bunu destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Akça, Uzboy, Fidan ve diğerleri, (2017), Diyarbakır ilinde 22 öğretmen ile yapılan çalışmada öğretmenlerin örnek bir eğitim planının olmadığını, okullardaki destek eğitim odalarının fiziki imkânlarının yeterli olmadığını, okullarda sadece bir tane destek eğitim odasının olmasının yeterli görülmediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin aşırı sorumluluktan dolayı destek eğitim odasında bulunmaya karşı ön yargılı olduklarını dile getirmişlerdir. Destek eğitim odasının sorunlarının incelendiği diğer çalışmalarda fiziki imkânların yetersizliği, ailelerin bu odalar ile ilgili gerekli bilgilerinin olmadığı, gerekli işbirliğinin olmamasının başarıyı olumsuz etkilediği sonucunu destekleyen çalışmalar vardır(Kalkan, Eroğlu, 2017; Talas, Kaya, Yıldırım,2016; Akay, Uzuner ve Girgin, 2014; Akar, 2015,).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin destek eğitim odaları ile ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerileri incelenmiştir. Katılımcılardan yedisi kurumda görevi sadece destek eğitim olan bir eğitim personeli görevlendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan onu destek eğitim odalarının uygun fiziksel ortamlarda açılması ve sayılarının gerekirse artırılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Yılmaz, Engin, (2015), Eskişehir ilinde 17 öğretmenle kaynaştırma eğitimi ile ilgili sorunların incelenmesi amacı ile yaptığı çalışmada destek eğitim odalarının uygun fiziki imkânlarla sahip olmasının ve hazırlanan BEP'lerin öğretmenler arasında paylaşılmasının

kaynaştırma eğitiminin başarısını artıracaklarını ortaya koymuştur. Katılımcılardan sekizi destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin arasındaki iletişim ve paralellik sağlanması için belli aralıklar ile toplanmaları gerektiğini dile getirmişlerdir. Akay, Uzuner ve Girgin, (2014), İşitme engelli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerinin başarısını etkileyen temel etmenlerden birinin uzmanlar arasındaki ilişkinin boyutunun önemli bir yere olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma bireyler arasındaki iletişiminin eğitim sistemindeki sorunların çözümünde önemli bir yeri olduğunu ortaya koymuştur. Alanyazında destek eğitim odasının başarısının incelendiği çalışmalarda da fiziki imkanların yeterliliği, öğretmenlerin bilgi düzeyi, öğretmenler arasındaki iletişimin önemliliği konusunda görüşler ortaya konmuştur (Şahin, Güler, 2018; Kalkan, Eroğlu, 2017; Akça, Uzboy, Fidan, 2017; Nar, 2016). Katılımcılardan yedisi destek eğitimin ve destek eğitim odasının sınıfın bir parçası olduğu kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye ve arkadaşlarına nedenleri ile birlikte anlatılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Yapılan çalışma destek eğitim odalarının eğitim sistemi içinde önemli bir yerinin olmasına karşın bu odalarda alınacak eğitimin etiketlenme kaygısını da beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Ünay, (2015), Buca ilçesinde yaptığı çalışmada destek eğitim odasının matematik eğitimi açısından olumlu sonuçlar ortaya koyduğu tespit edilmiş fakat öğrencilerin bu odalarda bulunmak üzerine kaygılarının olduğu tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasının nasıl yapılmasına dair görüşleri incelenmiştir. Katılımcılardan on dördü kaynaştırma uygulamasında yer alacak öğrencilerin, ailelerin ve personellerin kaynaştırma eğitiminin süreçleri hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan onu kurumların fiziksel imkanlarının uygun olması ve çevresel düzenlemelerin ve gerekli uyarlamaların yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan altısı kurumlarda gerektiğinde danışmanlık ve eğitsel müdahalede bulunabilecek bir özel eğitim uzmanı görevlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan beşi velilerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası haline getirilmeli ve öğrencinin gelişimi hakkında veliyle düzenli bilgi paylaşımında bulunulması gerektiğini dile getirmiştir. Keçeli-Kaysılı, (2008), çocukların akademik ve sosyal başarılarının artmasında aile katılımının önemli bir etken olduğunu dile getirmiştir. Marchant, (2001), yaptığı bir çalışmada velilerin okul ile ilişkide bulunma sürelerinin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Alanyazında yer alan diğer araştırmalarda ailenin eğitim sistemi içinde yer almasının olumlu olduğunu dile getirmiştir (Gonzales-Pienda ve diğ., 2002; Gürşimşek, 2003; Arıcı-Ahioğlu, 2006; Birkan, 2008). Katılımcılardan sekizi kaynaştırma ortamlarına

yerleştirilen bireylerin kaynaştırma ortamından yararlanabilecek öğrenciler olacak şekilde uygun ve doğru yerleştirmeler yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan onu öğrencinin performansını ve eğitsel ihtiyaçlarına yanıt veren bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiğini dile getirmişler. Gezer, (2017), Eskişehir ilinde okulöncesi eğitimde yer alan on dokuz öğretmen ile görüşmüş bu çalışmada RAM'ların kaynaştırmaya uygun olmayan öğrencilerin yerleştirilmesi, öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarına yanıt veren planların hazırlanması kaynaştırmanın başarısını etkileyen etmenler arasındadır. Katılımcılardan on beşi kaynaştırma eğitimi ile ilgili ilerlemeleri kayıt altına alacak bir denetleme mekanizması oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir. Yapılan çalışma kaynaştırma eğitiminin planlanması, uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi konusunda eksikliklerinin olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktada bilgi eksikliğinin giderilmesi, uygun yerleştirme işlemlerinin yapılması, çevresel düzenlemelerin olması, ilerlemelerin denetlenmesi önemli bulgulardan biri olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin tanımı hakkında görüşleri incelenmiştir. Katılımcılardan üçü bütünleştirmenin toplum içerisinde yer alan farklı dilde, dinde, etnik yapıda, ekonomik farklılıklar ve engel durumlarına bakılmaksızın akranları ile aynı eğitim öğretim ortamlarından yararlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan üçü bütünleştirmenin eğitim sisteminin bütün imkanlarının bütün çocuklara eşit olacak şekilde sunulması olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramının daha geniş bir kavramı olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan yedisi bütünleştirme kavramının kaynaştırma kavramı ile aynı kavramı ifade ettiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan yedisi bütünleştirme kavramını bilmediklerini dile getirmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde Attowood, (2012), Yeni Zellanda'da karma yöntem ile yaptığı bir çalışmada 4 öğretmen ile yapılan görüşmeler esnasında öğretmenlerin bütünleştirme eğitimi için öğrencilerin sınıf içerisinde desteklenmesi konusunda ortak bir görüşe sahip oldukları dile getirmişlerdir. Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için bütünleştirme, tüm çocukların gereksinimlerini en iyi şekilde karşılanabilmesi yönünde eğitim sistemini düzeltmektir. Bütünleştirmeye ders programları bireyselleşir ve öğrenci odaklı bir program ortaya çıkar. Tüm çocuklar, öğrenci odaklı ve bireysel hazırlanan bir program ile en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarında, en üst düzey başarı elde etmelerini sağlayacak bir eğitim sisteminin içerisinde

aktif olurlar (Rafferty ve Griffin, 2005; Akçamete, 2009; Hammeken, 2016; Şahbaz, 2018; Kılıç, 2011). Çalışmada eğitim sistemi içerisinde yer alan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının aynı kavram olduğunu dile getirin eğitimciler yer almaktadır. Ayrıca bütünleştirmenin kaynaştırma kavramının daha genişletilmiş bir kavram olduğunu ortaya koymuştur. Bütünleştirme kavramını kapsayıcı eğitim olarak tanımlayanların olduğunu çalışma ortaya koymuştur. Sonuç olarak çalışma eğitim sistemi içerisinde yer alan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirme kavramını, neleri ve kimleri kapsamı gerektiğine dair bilgi sahibi olmadıklarını ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yaşanabilecek sorunlar hakkında görüşlerinin incelenmiştir. Katılımcılardan ikisi dezavantajlı öğrencilerin genel eğitim sınıfının bir parçası olması bu çocukların her biri için çok fazla planlama yapılmasının zor olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan dördünün ilgili ve gerekli uzmanların sınıf içinde veya sınıf dışında danışmanlık hizmeti verebilmesi için çok fazla personele ihtiyaç duyulacağını dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisinin bütünleştirme uygulamasında yer alacak uzmanlar arasında bir yetki ve alan sorununun olacağını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan dördünün dezavantajlı öğrencilerin için ders saati dışında çok fazla planlama ve çalışma gerekeceğinden eğitimciler açısından olumsuz tutumlara neden olacağını dile getirmiştir. Altıntaş ve Şengül, (2014) İstanbul ilinde otuz sekiz sınıf öğretmeni ile yaptıkları bir araştırmada kaynaştırma öğrencilerine yönelik hazırlanmasının istendiği planlar ve öğrencinin seviyesinin normal gelişim öğrencisinden belirgin düzeyde farklı olmasının, yeterli sınıf ve personelin olmamasının kaynaştırma eğitime yönelik tutumları olumsuz etkilediği görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde benzer durumlarda öğretmenlerin tutumlarının olumsuz etkilendiği çalışmalar yer almaktadır(Dimitrova-Radojichikj, Chichevska-Javanova ve Rashikj-Canevska, 2016, Koçyiğit, 2015; Erişkin, Kıraç, Ertuğrul, 2012; McComas ve LaFlamme, 2002; Batu, 2002; Üstün ve Yılan, 2003,). Yapılan çalışmada bütünleştirme kavramına hakim olan katılımcılar bütünleştirme uygulamasında özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamında olması gerektiğini ve gerekli çalışmaların destek personel ve uyarlamalar yolu ile sınıf ortamında verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu uyarlamaların ise çok fazla iş yükü ve personel gerektirmesinin uygulamanın önünde önemli bir engel olduğunu ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında oluşabilecek sorunlara dair çözüm önerileri incelenmiştir. Katılımcılardan dördü bütünleştirme eğitimi ile ilgili örnek uygulamalar yapılmalı ve bu uygulamalarda karşılaşılan sorunlar tespit edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü bir uygulama kılavuzu hazırlanmalı bu kılavuzda kişi ve kurumların yetki ve sorumlulukları belirtilmesi ve bunların bütün paydaşlara açıklanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü yardımcı uzmanlara okul içerisinde bir oda ve sınıf içerisinde sınıfa hakim bir noktanın belirlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan ikisinin bütün öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için eğitimin mümkün olduğu kadar uyarlanması ve etkinlik odaklı eğitimler verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Vaz, Wilson, Falkmer ve arkadaşları,(2015), Batı Avusturalya’da yaptıkları çalışmada kapsayıcı eğitimin sunulması ile ilgili yapılması gerekenlerin önceden belirlenmiş olmasının onları rahatlattığını dile getirmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada öğretmenler yardımcı eğitim personellerinin sınıfı daha işlevsel hale getirdiğini dile getirmişlerdir. Milli eğitim bakanlığı özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü aracılığı ile hazırladığı kaynaştırma eğitimi uygulama kılavuzunda ailelerin, öğrencilerin, idari teşkilatın, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tanılama, izleme ve değerlendirme aşamalarındaki bütün sorumlulukları belirlenmiş ve açıklanmıştır (Milli eğitim bakanlığı özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü, 2015). Bu bağlamda bütünleştirme uygulamaları ile ilgili yayınlanacak kılavuzlarında eğitim öğretimde birçok sorunu ortadan kaldıracakı düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardım hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Katılımcılardan sekiz akran etkileşiminin sınıf içi yardım olduğunu dile getirmişlerdir. Özaydın, Tekin-İftar, Kaner, (2008), yaptığı çalışmada normal gelişim gösteren çocuklar tarafından uygulanan arkadaşlık becerilerini geliştirme programını dört özel eğitim gerektiren çocuk ve on üç normal gelişim sergileyen çocukla gerçekleştirilmiş araştırma sonucunda, hedef çocukların eğitici akranları ile sosyal etkileşim davranışlarında olumlu yönde belirgin artış tespit edilmiş. Ayrıca izleme oturumları yapılmış ilerleyen haftalarda beceriyi korudukları ve becerileri genelleyebildikleri tespit edilmiştir. Alanyazında akran etkileşiminin akademik ve sosyal becerilere olumlu yönde etkisinin olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur(Beyaztürk, Dinçer, Anliak, 2007; Sütçü, 2007; Gülay, 2009; Alexander, Dummer, Smeltzer, 2011: Yarımkaya, İlhan, Karasu, 2017,).Katılımcılardan dördü sınıfa sınıf içerisinde destek sağlayacak bir uzmanın

girmesinin sınıf içi yardım olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü rehber öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerinin sınıf içi yardım olduğunu dile getirmişlerdir. Kızıl, (2007), Konya ilinde yaptığı araştırmada sınıf rehber öğretmenlerinin ve okul rehber öğretmenleri ile çalışmış, sınıf rehber öğretmenlerinin ve okul rehber öğretmenlerinin sınıf içerisinde öğrenciye ve sınıf öğretmenine olumlu yönde yardım sağlayan yardımcı uzmanlar olduğunu tespit etmiştir. Katılımcılardan sekizi sınıf içi yardım ile ilgili bir fikrinin olmadığını dile getirmiştir. Çalışma sınıf içi yardımı iki önemli noktaya çekmiştir. Bunlardan ilki akran grubunun desteği olurken bir diğeri uzmanların desteği şeklinde ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışma ayrıca uzmanların desteğinin yardımcı uzman ve destek uzman şeklinde ayrıldığı da görülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlar tespit edilmiştir. Katılımcılardan dördü eğitim sistemimizin sınıfa ilgili başka bir uzmanın girmesi konusunda uygun olduğunu düşünmediklerini dile getirmiştir. Katılımcılardan altısı akran etkileşimi, akran koçluğunun çoğu kez doğru uygulanmadığını ve bireyi kişilere bağımlı hale gelebileceğini dile getirmiştir. Yazıcıoğlu, (2018), tersine kaynaştırma ile ilgili yaptığı derleme çalışmada kaynaştırma öğrencilerinin akranlarına bağlanma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Katılımcıların üçü rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptığı grup faaliyetlerinde ve etkinliklerinde kaynaştırma öğrencisinin performansını göz ardı etmelerini dile getirmiştir. Sütçü, (2007), Aydın ilinde yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ile ilgili kendilerini yeterli görmediklerini dile getirmiştir. Alanyazın incelendiğinde rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptıkları rehberlik faaliyetlerinde kaynaştırma öğrencilerinin faydalanamadıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Batu, 2000; Öncül, 2003; Kırcaali- İftar, 2006; Sütçü, 2007; Phillips, 2008; Ünal, Saban, 2014). Katılımcılardan beşi sınıf içerisine giren uzmanların özel eğitim konusunda eğitilmiş olmadıklarını, yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadıklarını dile getirmiştir. Çalışma sınıfa dahil olacak uzmanların, gerekli akranların ve sınıfın sorumlu öğretmenlerinin bu çalışmayı yapmak adına bazı sorumluluklarının bulunduğunu ortaya koymuştur. Yetkilerinin belirlenmesi, sosyal destek sınırlarının belirlenmesi gibi noktalara da çalışma dikkat çekmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin sınıf içi yardımla ilgili yaşadığı sorunlara çözüm önerileri incelenmiştir. Katılımcılardan beşi birlikte çalışması gereken uzmanların belli eğitimlerden geçmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan sekizi akran koçluğunun sınırlarının

doğru çizilmesi ve bunun öğrencilere nedenleri ile açıklanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Gülay, (2009), okul öncesi dönemde kurulan akran etkileşimi şeklinin ilerleyen dönemlerde bireyi etkilediğini akran reddini ve akran kabulünü artırdığını ortaya koymuştur. Katılımcılardan dördü rehber öğretmenler sınıf içerisinde yapılacak etkinlikleri bütün öğrencileri kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Sınıf içi yardım esnasında yaşanacak sorunların çözümü konusunda çalışma bir kez daha iletişimin önemini ortaya koymuştur. Bu iletişimin hem akranlar arasında hem de uzmanlar arasında olması gerektiği çalışmanın önemli bulgularındandır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimin uygulaması için yapılması gereken uyarlamalar hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Katılımcılardan beşi eğitim öğretime farklı dinamikler dahil olduğundan farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Alanyazında öğretmenlerin eğitim ortamlarında branşlarına göre öğrencilerini yetiştirme süreçlerinde öğretmenin aktif olduğu, öğrencinin aktif olduğu ya da hem öğrencinin hem öğretmenin aktif olduğu öğretim yöntem ve tekniklerine hakim olmaları ve bu yöntem ve teknikleri kendi branşlarında ustaca uygulayabilmeleri sürece başarılı iyi bir eğitim ortamı oluşabilir(Köksal, Atalay, 2016; s.48). Katılımcılardan ikisi planların bütün çocuklar için hazırlanması gerektiğini fakat dezavantajlı bireyler için planlar üzerinde uyarlamalar yapılması ve planların bireyselleştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir(Vaz, Wilsan, Farkmer, 2015; Attowood, MacArthur, 2016,) Katılımcılardan dördü çevresel düzenlemelerin öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde tasarlanması gerektiğini dile getirmiştir. Özkubat, (2014), eğitim ortamlarında istenilen oranda fayda bağlanılabilmesi için programa, personele, uygulanan yöntem ve tekniklere bağlı olduğu gibi kurumlara sunulan fiziksel koşullara da büyük ölçüde bağlıdır. Sınıf içi ve dışı fiziksel ve çevresel ortamın düzenlenmesi eğitimin başarısının yanında çocuk davranışlarını da çocukların davranışlarını da düzenlemektedir. Alanyazında bu durumu destekleyen örnekler bulunmaktadır(Vural, Yücesoy, Ünlü, 2003;Kargın, 2007; Sütçü, 2007; Özen, Ergenekon, 2011). Katılımcılardan üçü bütünleştirmenin toplumun bütün kademelerinde binalarda, hizmetlerde, kişiler arası ilişkilerde vb. olacak şekilde olması gerektiğini dile getirmiştir. Çalışma bütünleştirme uygulamasında farklı engel gruplarından öğrencilerin genel eğitim ortamında olması gerektiğini ortaya koymuş ve bununla bağlantılı olarak uygulanacak eğitim yöntemlerin çeşitlenmesi ve uyarlamaların yapılması noktasında bir çeşitlilik içermesini gerekli olduğunu ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin bütünleştirmenin veya kapsayıcı eğitimin nasıl yapılması gerektiğine dair görüşler incelenmiştir. Katılımcılardan üçü farklı gelişim özelliklerine sahip çocukları genel eğitim sınıflarına yerleştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan dördü bütünleştirme kavramı ile ilgili bilgi düzeyini artıracak etkinlikler ve eğitimlerin sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcıların üçü genel eğitimde sunulacak eğitimin bütün çocuklara yanıt verecek şekilde tasarlanmalı ve gerekli bütün uyarlamalar yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Yıldız, (2005), Adıyaman ilinde 74 sınıf öğretmeni ile yaptığı çalışmada özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin sınıf içindeki başarısını artırmak için sınıf öğretmenlerinin bu öğrenciler için yapılacak öğretimsel uyarlamaların faydalı bulduklarını dile getirmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde eğitim öğretim öncesinde planların uyarlanması, eğitim öğretim esnasında yöntem teknoloji ve stratejilerin uyarlanması, öğretim sonrasında ise değerlemede de uyarlamalar yapılmalıdır(McHide, Richmond, Underwood, 2007; Vural, 2008). Katılımcılardan üçü kurumda danışmanlık hizmeti verecek gerekirse müdahalede bulunacak özel eğitim öğretmeni, konuşma uzmanı, aile danışmanı gibi uzmanların eğitimde yerini alması gerektiği ve yeterli sayıda olması sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Çalışma eğitimcilerin henüz çok yeni olan konu ile ilgili bilgi eksikliklerinin giderilmesi, çocukların genel eğitim ortamına girmelerini, bu ortamdan ayrılmadan eğitim görmeleri ve gerekli uzmanların eğitim öğretimde yerini alması gerektiğinin önemini ortaya koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Katılımcılardan üçü kaynaştırmada sınıf içerisinde tek bir eğitmen söz konusu iken bütünleştirmede daha fazla eğitmenin işbirliği içerisinde çalışmasının söz konusu olduğunu dile getirmiştir. Cordier, Scoot, (2015), Tayland ve ABD arasında kapsayıcı eğitimi karşılaştırmak için bir çalışma yapmış ve bu çalışma sonucunda Tayland'ın gerekli yasal dayanakları sağlayamadığı ve sınıf içinde bulunacak yardımcı eğitmenlerin yetersiz oluşunu dile getirmişlerdir. Katılımcılardan biri kaynaştırma öğrenciyi programa yetiştirmeye çalışırken bütünleştirme öğrenciyi programın bir parçası haline getirdiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisi kaynaştırmada ayrılmış bir plan ve eğitimcilerden söz edilir. Bütünleştirmede ise planlar özel eğitim öğrencisi içinde uygulanarak bu planlarda uyarlamaların yapılması öğrencinin konuyu kendi sınırları içerisinde kavraması için çalışmaların yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan sekizi kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasında bir fark olmadığını dile getirmiştir. Çalışmaya katılan 23

eğitimciden ortalama 17 si bütünleştirme kavramını bilmediğini dile getirmiştir. Bu da eğitim öğretim ortamında yer alan eğitimcilerin bu kavrama hakim olmadıklarını ortaya koymuştur. Eğitimcilerden sadece üçü bütünleştirme ve kaynaştırma kavramlarının bir birinden farklı kavramlar olduğunu ortaya koymuştur.

5.2.Öneriler

5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimleri için mevcut okulların fiziki imkanlarının yetersizlikleri dile getirilmiştir. Bu fiziksel yetersizlikler arasında destek eğitim odalarının olmayışı, sınıf mevcutlarının fazla olması ve kurum binalarının dezavantajlı bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde tasarlanmaması gerekmektedir. Mevcut kurumlarda gerekli düzenlemeler yapılması ve gerekirse yeni yapılacak olan kurum binaları düzenlenirken bütün bu gereksinimler göz önünde bulundurulması bu eğitimin uygulandığı kurumlar için yararlı olacaktır.
2. Okul müdürleri, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimleri ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğu dile getirmişlerdir. Sunulan hizmet içi eğitim çalışmalarının ise kalabalık ve işlevsel olmayan ortamlarda verildiğini dile getirmişlerdir. Bu eğitimlerin daha küçük gruplar halinde uygulamaya dönük örnek uygulamalar içermesi bu eğitimlerin başarısını artıracaktır.
3. Yapılan çalışmada katılımcılar ailelerin kaynaştırma eğitimine dahil olması gerektiğini bu katılımın kaynaştırma eğitime fayda sağlayacağını dile getirmişlerdir. Bu doğrultuda ailelerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası olması için etkinlikler ve bu etkinliklerdeki aile görevleri ile ilgili çalışmaların yapılması kaynaştırma eğitiminin verimliliğini artıracaktır.

5.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Yapılan çalışmada özellikle üçüncü kademedeki yer alan idareci, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler özellikle atölyelerde ve korumalı iş yerlerinde yaşanan sorunların olduğunu dile getirmiştir. Meslek edinme

öncesi bu sorunların tespiti için korumalı iş yerlerinde çalışan kaynaştırma öğrencilerinin yaşadığı sorunlara ilişkin daha derinlemesine bir çalışmanın yapılmasının bu öğrencilerimizin meslek edinme sürecine ve yapılacak çalışmaların alanyazında bir ilk olması yönüyle alana önemli bir katkıda bulunacaktır.

2. Bir eğitim sistemi üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar eğitim öğretim öncesi planlamalar ve uyarlamalar, eğitimin öğretimin sunulması ve son olarak eğitim öğretim hizmetlerinin değerlendirilmesidir. Bütünleştirme eğitimi için bu süreçlerin hepsini içine alacak örnek bir araştırmanın planlanması ve bu doğrultuda uygulama kılavuzunun hazırlaması alana önemli katkı sağlayacaktır. Bütünleştirme uygulaması ile ilgili örnek bir uygulamanın yapılması ve bu uygulamaya yönelik bu uygulamanın bütün paydaşları arasında yapılacak odak grup görüşmelerinin bu uygulamadaki olumlu ve olmuşuz yönlerin tespiti için alana önemli bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Ünal, S. (2003). *Sınıf Yönetimi*. (2.Baskı), İstanbul: Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.
- Ainscow, M., Howes, A. J., Farrell, P. & Frankham, J. (2003) Making sense of the development of inclusive practices, *European Journal of Special Needs Education*, 18(2), 227–242.
- Akalın, S., Demir, Ş., Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., & İşcen, F. (2014). The needs of inclusive preschool teachers about inclusive practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, 54, 39-60.
- Akçamete G., Kış, A., Gürgür, H. (2003-2009). *Özel Gereksinimli Öğrenciler için Kaynaştırma Modeli Geliştirme Projesi*. Yönlendirilmiş Proje. Proje Kod No:2030000016, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Müdürlüğü. (2003-2009).
- Akçamete, A. G., Kargın, T., Batu, S. Ve Uysal, A. (2009). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar, Özel Gereksinimi Olan Öğrencilerin Yerleştirilmesi Ve BEP, Günümüz Sınıflarına Engelli Çocukların Katılımını Destekleme*. A. G. Akçamete (Ed.). Özel Eğitim. (S. 29-139). Ankara: KÖK Yayıncılık
- Akay, E. (2016). *Kaynaştırma ortamında eğitim alan işitme engelli öğrencilere destek özel eğitim hizmeti sunan eğitimciye yönelik mentörlük sürecinin incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Ataman, A. (2005). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ayşegül Ataman (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, (4. baskı), Ankara: 28-46.
- Aydın, A. (2015). *Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere destek eğitim odasında verilen eğitim hizmetlerine ilişkin öğretmen görüşleri*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, . Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bolu.
- Alıç, M. (1997) *Özel Eğitimin Yönetim ve Denetiminde Gözlenen Bazı Sorunlar ve Çözüm Yolları*. İstanbul: Öğretmen Dünyası.

- Anati, N.M. (2012). Including students with disabilities in uae schools: a descriptive study. *International Journal of Special Education*, 27 (2), 75-86.
- Aslan, S., (2003). “Ankara İli Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Alandan ve Alan Dışından Rehber Öğretmelerin Mesleki Etkinliklere İlişkin Görüşleri ve Sorunları” Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ASB, (2015) Sosyal ve ekonomik destek hizmetleri hakkında yönetmelik. 1 Eylül 2015 tarihinde www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm/ sitesinden alınmıştır
- Avramidis E, Bayliss, P and Burden, R. (2000). Student teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school. *Teaching and Teacher Education*, 16, 277-293. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(99\)00062-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(99)00062-1)
- Armstrong, A. C., Armstrong, D. & Spandagou, I. (2010) *Inclusive Education: international policy and practice*. London: Sage.
- Ainscow, M. Booth, T. Dyson, A. (2006) Inclusion and the standards agenda: negotiating policy pressures in England. *International Journal of Inclusive Education* Vol. 10, No. 4-5, DOI: 10.1080/13603110500430633
- Avramidis E, Bayliss, P and Burden, R. (2000). Student teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school. *Teaching and Teacher Education*, 16, 277-293.
- Anastasiou, D., Kauffman, J., Nuovo, S., (2015). Inclusive education in Italy: description and reflections on full inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 2015 Vol. 30, No. 4, 429-443, <http://dx.doi.org/10.1080/08856257.2015.1060075>
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2),345-354.
- Batu, E.S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.

- Batu, E. S., Cavkaytar, A., Çetin, O.B. ve Güllüpinar, F. Kartal, B (2004). “*Gelişimsel Geriliğe Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Aile Özelliklerinin ve Yaşadıklarının Betimlenmesi*” Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları 030512 Nolu Proje.
- Bayar, A., Özaşkin, A. G., ve Bardak, Ş. (2015). Kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, Tutumlar Ve Kaygılar Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 1 75-186.
- Bandura, A. (1994). *Self-Efficacy*. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia Of Human Behavior*, (Vol. 4, Pp. 71-81). New York: Academic Press
<http://www.uky.edu/~Eushe2/Bandura/Banency>
- Batu, S., Kırcaali İftar, G. (2006). Kaynaştırma. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S., Uysal A., (2009). *Günümüz Sınıflarına Engelli Çocukların Katılımını Destekleme*, Akçamete, G., (Ed.), *Genel Eğitim Okullarında Özel gereksinimli Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (113-140), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S. (2013). Kaynaştırma desteği sağlama. S. Eripek (Ed.). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No: 946.
- Bays, D.A (2001), *Supervision of special education instruction in rural public school* 21 Eylül 2019 tarihinde <http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-04242001183037/unrestricted/bays.pdf> sitesinden alınmıştır.
- Boer, A., Pijl, S. J., Minnaert, A. .Regular primary school teachers' attitude towards inclusive education: are view of the literature. *International Journal of Inclusive Education*. 2010;15(3):331–53. doi:10. 1080/13603110903030089
- Bilen, E. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- BMGK, (1948). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*. 31 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> sitesinden alınmıştır
- Cavkaytar, A. (2006). Teacher Training on Special Education in Turkey. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5(3). 1-5.

- Çelik, R. R.(2003). “*Zihin Engelli Çocuğu Olan Anne Babaların Okulda Anne Baba Katılımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çağlar, N. (2017). *İlköğretim kurumlarındaki “destek eğitim odası (DEO)” uygulamasına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Cankaya, Ö., ve korkmaz, İ. (2012). İlköğretim I. kademedede kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 1-16.
- Çetrez- İşcan, G., Fazlıoğlu, Y., ve Parlak, C. (2015). İlkokula devam eden normal gelişim gösteren çocukların yetersizliği olan akranlarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 128-138.
- Conference (ISEC) 2005, Glasgow, 1–4 August 2005. Available on-line at: http://www.isec2005.org.uk/isec/abstracts/papers_l/loremant.doc/.
- Çolak, A. (2007). *Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim Okulu 1-5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitime Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi Ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri Ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Çulhaoğlu-İmrak, H. (2009). *Okulöncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Çinko, N. (2004). *İlköğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Yöneticilerin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Tutumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Dedeoğlu S., Duralı, S ve Tanrıverdi-Kış, A. (2004). 3., 4. Sınıf Öğrencileri ve Mezunlarının Kendi Bölüm Programları, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri ile İlgili Düşünce ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2004, 5 (1) 47-55.
- Demir, M. K., ve Seçil, A. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 749-770
- Diken, H. İ. (1998). *Sınıfta Zihinsel Engelli Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Diken, H.İ., Sucuoğlu, B., (1999). *Sınıfta Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (3), 25-39.
- Diken, H.İ. (2013). İlköğretimde Kaynaştırma. İbrahim H. Diken (Ed.), *Kaynaştırmaya Giriş* (s.2-22). Ankara: Pegem akademi.
- Dyson, A., Howes, A. & Roberts, B. (2004) What do we really know about inclusive schools? A systematic review of the research evidence, in: D. Mitchell (Ed.), *Special educational needs and inclusive education: major themes in education* (London, RoutledgeFalmer).
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- ERG. (2011). *Türkiyede Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Durumu*. 1 Mart 2019 tarihinde http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/KaynastirmaDestekModeli.31.10.11.baski_.pdf sitesinden alınmıştır
- Ekiz, D. (2003). *Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eratay, E., Çifçi-Tekinaslan, İ. ve Yıkılmış, A. (2012). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin eğitim uygulama okulu programına ve öğretimde kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (20), 137158
- Eripek, S. (Ed.). (1993). *Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eripek, S. (2007) “*Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları*”. S. Eripek (Ed.), İlköğretimde Kaynaştırma (s.1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Eripek, S. (Ed.). (2008). *Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ertürk. S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara.
- Forlin, C. Loreman, T. Sharma, U. Earle, C. (2009) Demographic differences in changing pre-service teachers' attitudes, sentiments and concerns about inclusive education. *International Journal of Inclusive Education Vol. 13, No. 2, 195–209*. DOI: 10.1080/13603110701365356
- Forlin, C. (2006) Inclusive education in Australia ten years after Salamanca, *European Journal of Psychology of Education*, 21(3), 265–277.
- Güneş, A. (2016). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet'inde sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Girne Amerikan Üniversitesi, Girne.
- Güleryüz, Ş. (2009). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları İle İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güzel, N. (2014). *Kaynaştırma öğrencisi olan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşadıkları sorunlar*, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, İstanbul.
- Güven, Y. (2003). *Özel eğitime giriş. Farklı gelişen çocuklar içinde*. (ed. Adnan Kulaksızoğlu). (1. baskı), İstanbul: epsilon yayıncılık.
- Güven, Y., ve Balat, G. U. (2006). Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının görüşleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24, 95-108.
- Hill D. A. and Sukbunpant, S. (2013). The comparison of special education between thailand And the united states: inclusion and support for children with autism spectrum disorder. *International Journal of Special Education*, 28 (1), 120-134.
- İşman, H. (2009) *Engellilerin Eğitime Yönelik Bir Politika Aracı Olarak Özel Özel Eğitim Kurumlarının Eğitimde Eşitlik Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kargın, T. ve Baydık, B. (2002). Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli olmayan öğrencilerin işitme engelli akranlarına yönelik tutumlarının çeşitli değişken açısından incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 27-39.
- Kargın,T.(2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2004, 5 (2) 1-13
- Kargın, T., Acarlar, F., Sucuoğlu, B., (2003). *Öğretmen, Yönetici ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Özel Eğitim Dergisi, 4(2), 55-76.
- Karasar, N. (2006).*Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, K. ve Baykara Acar, Y. (2008). *Aile Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi ve Kalite Standartları Geliştirilmesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları No:135
- Kayhan, N. (2016). *Birlikte Öğretim Yaklaşımlarından Bir Öğretim Yapan Bir Gözlemci Modelinin Kaynaştırma Ortamındaki Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Öğretim Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2008, 9 (1) 69-83
- Kış-Tanrıverdi, A. (2010). *Bütünleştirme dersi notları*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, Bolu.
- Kış, H. (2013). *Destek Eğitim Odalarındaki Uygulamalara İlişkin Rehber Öğretmenler Ve Özel Eğitim Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kaya, U. (2003). *İlköğretim Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum ve Uygulamalarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kırcaali İftar, G. (1992). Özel Eğitimde Kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16, 45-50.
- Kırcaali İftar, G. (1998). Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim. Eskişehir Anadolu Üniversitesi *Açıköğretim Fakültesi Yayınları*. No:561.

- Kuş, E. (2007). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara : Anı Yayıncılık.
- Loreman, T., Sharma, U., Forlin, C. & Earle, C. (2005) Pre-service teachers' attitudes and concerns regarding inclusive education, in: Proceedings of the International Special Education
- Loreman, T. (2009). *Straight talk about inclusive education*. CASS connections, Spring.
- Loreman, T.J., Florin, C., Chambers, D., Sharma, U., Deppeler, J.M. (2014). Conceptualising and measuring inclusive education. In C.Forlin ve T. Loreman, *Measuring inclusive education* (s.3-17). Emerald Group Publisihing Limited.
- McLoghlin, J. A. And Lewis, R.B. (1990). *Assessing Special Student*, New York: Macmillian.
- McPherson of Cluny, Sir W. (Chair) (1999) *The Stephen Lawrence Inquiry*. Cm 4262-I (London, Stationery Office).
- MEB, (2011). Özel Eğitimin Güçlendirme Projesi. 3 Mart 2019 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/projeler_oegp.html sitesinden alınmıştır.
- MEB, (2012). Milli Eğitim bakanlığı özel eğitim kurumları yönetmeliği. 8 mart 2019 tarihinde http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/10044119_zel_retm_ynet.pdf sitesinden alınmıştır.
- MEB, (2013). Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları. 11 Şubat 2015 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/kitaplar/Butunlestirme_Kapsaminda_Egitim_Uygulamaları_Ogretmen_Kilavuz_Kitabi.pdf sitesinden alınmıştır.
- MEB, (2015). Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları. 15 Aralık 2015 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/24014806_kaynastirma1.sra.pdf sitesinden alınmıştır.
- MEB, (2000). *Özel eğitim el kitabı*. 21 Şubat 2019 tarihinde [http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/21/15/967807/dosyalar/2013_03/1510500_2_ozelegitimelkitabı](http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/21/15/967807/dosyalar/2013_03/1510500_2_ozelegitimelkitabı.pdf) . pdf sitesinden alınmıştır.
- MEB, (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*. 22 Şubat 2019 tarihinde <http://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat/icerik/88sitesinden> alınmıştır.
- MEB, (1997). 573 Sayılı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*. 22 Şubat 2019 tarihinde <http://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat/icerik/88sitesinden> alınmıştır.

- MEB, (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*. 22 Şubat 2019 tarihinde <http://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat/icerik/88sitesinden> alınmıştır.
- Orel, A., Zerey, Z., Töret, G., (2004). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- A. (1995).*Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oreshkina, M. (2009) Education of children with disabilities in Russia: on the way to integration and inclusion. *International Journal of Special Education*, 24 (3). 110- 120.
- Öncül, N. (2003). “*Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Salend, J. S.(2001).*Creating Inclusive Classrooms: Effective And Reflective Practices* 4. New Jersey: Prentice Hall
- Salamanca, (1994). The salamanca statement and framework for action on special needs education. 15 Ocak 2015 tarihinde http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF sitesinden alınmıştır.
- Sandkull, O.(2005). *Strengthening inclusive education by applying a rights-based approach to education programming*. Bangkok: UNESCO.
- Sani-Bozkurt, S. (2017). Özel eğitimde dijital destek: yardımcı teknolojiler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 37-60.
- Sarı, M. (2001). İki dilli çocukların çözümleme yöntemiyle okuma- yazma öğrenirken karşılaştıkları güçlükler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Stanford, P., Crowe, M. W. Flice, H. (2010). Differentiating with technology. *TEACHING Exceptional Children Plus*, 6(4), 1-9,
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar, *Özel Eğitim Dergisi*. 5(2), 15-23.

- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili Kaynaştırma Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hizmetleri.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş
- Şahbaz, Ü. (2007). “Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Engelli Öğrenciler Hakkında Bilgilendirilmelerinin Engellilerin Sosyal Kabul Düzeyine Etkisi”. *Eurisan Journal of Educational Research*, 26: 109-208
- Şahbaz, Ü. (1997). “Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkililiği.” Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, A. (2010). “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Obiakor, F.E. (2007). Multicultural special education: effective intervention for today’s schools. *Intervention in School and Clinic*, 42(3), 148–155.
- Öğülmüş, K. (2014). *Alan Mezunu ve Alan Dışı Lisans Programlarından Mezun Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliklerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özengi, S. (2009). *Eskişehir ilinde kaynaştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki rehber öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Anadolu üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü, Eskişehir.
- Sani-Bozkurt, S.(2017) *Özel eğitimde dijital destek: Yardımcı teknolojiler*. Açık öğretim uygulamaları ve araştırmaları dergisi, 3(2), 27-60
- Florin, C., Kawaib, N., Higuchic, S., (2015). Educational reform in Japan towards inclusion: are we training teachers for success? *International Journal of Inclusive Education*, 2015 Vol. 19, No. 3, 314–331, <http://dx.doi.org/10.1080/13603116.2014.930519>
- Guralnick, M., Bruder, M., (2016). *Early Childhood Inclusion in the United States*. *Infants & Young Children* Vol. 29, No. 3, pp. 166–177, DOI: 10.1097/IYC.0000000000000071

- Hornby, G., (2014). Inclusive special education: development of a new theory for the education of children with special educational needs and disabilities. *British Journal of Special Education* · Volume 42 · Number 3, DOI: 10.1111/1467-8578.12101
- Hansen, J. H. (2012) ‘Limits to inclusion’, *International Journal of Inclusive Education*, 16 (1), 89–98. <https://doi.org/10.1080/13603111003671632>
- Sucuoğlu, B. (1996). Kaynaştırma programlarında anne baba katılımı. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 25-43
- Salend, J. S.(2001).*Creating Inclusive Classrooms: Effective And Reflective Practices* 4. NewJersey: PrenticeHall
- Salend, J. S.(2005).*Creating Inclusive Classrooms: Effective And Reflective Practices* 7. NewJersey: Pearson
- Salamanca, (1994). The salamanca statement and framework for action on special needs education. 15 Ocak 2019 tarihinde http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF sitesinden alınmıştır.
- Şahin, N. (2002). *Özel Eğitim Okullarının Denetimi İle İlgili Müfettiş Ve Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Olçay-Gül, S. (2014). Farklılaşmış öğretim ve uyarlamalar. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 111-123.
- Öztürk-Çimen, C. (2009). *Eğitim Uygulama Okuluna Devam Eden Zihinsel Engelli Öğrencilerin, Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkında Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Öğülmüş, K. (2014). *Alan Mezun ve Alan Dışı Lisans Programlarından Mezun Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliklerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.
- TBMM, (2013). Engelli hakları inceleme raporu. 20 Kasım 2014 tarihinde http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2013/raporlar/engelli_haklari_inceleme_raporu.pdf. sitesinden 18 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.

- TC Anayasası, (2019). 9 Şubat 2019 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011pdf.sitesinden alınmıştır.
- Turnbull, A., Turnbull, R., and Wehmeyer, M. L. (2007) . *Exceptional Lives: Special Education in Ttoday's Schools*. 21 Mart 2014 tarihinde <https://tr.pinterest.com/y467a60/e-book-download/> sitesinden alınmıştır.
- Thompson, S. J., Morse, A. B., Sharpe, M., ve Hall, S. (2005). *Accommodations manual: How to select, administer, and evaluate use of accommodations for instruction and assessment of students with disabilities*. Council of Chief State School Officers. DC: Washington,
- Türkoğlu, Y.K. (2007). “*İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Thomas, G. & Loxley, A. (2001) *Deconstructing special education and constructing inclusion* (Buckingham, Open University Press).
- Tomlinson, C.A. (2008). The goals of differentiation. *Educational Leadership*, 66(3), 26-30.
- Tomlinson, C. A. Eidson, C. C. (2003). *Differentiation in practice: a resource gide for differentiating curriculum, grades 5-9*. Virgina: Assocuation for supervision and curriculum Development.
- Toprak, M. ve Erdoğan, A. (2012). *Yaşam boyu Öğrenme: Kavram, Politika, Araçlar ve Uygulama*. (DOI: 10.5961/jhes.2012.036).
- UNESCO (1994) *Final Report: World conference on special needs education: access and quality* (Paris, UNESCO).
- Uysal, A. (2003). *Kaynaştırma Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri*. 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi. Ankara: Kök Yayınevi.
- Vaz, S. Wilson, N. Sim, A. Scott, M. Cordier, R. Falkmer, T. (2015). Factors Associated with Primary School Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Students with Disabilities. *Inclusion of Students with Disabilities in School*

- Vuran, S. (2005). “İlköğretim Düzeyindeki Kaynaştırma Sınıflarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyometrik Konumları”. Eğitim Araştırmaları, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Vuran, S. (2007). “Sosyal Yeterliliklerin Geliştirilmesi” S. Eripek (Ed.), *İlköğretimde Kaynaştırma*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Walker, T.J. (2012). Attitudes and inclusion, an examination of teachers' attitudes toward including students with disabilities. doctoral dissertation. *Loyola University Chicago, Program in Curriculum And Instruction*, Chicago, Illinois.
- Weisel, A. and Dror, O. (2006). School climate, sense of efficacy and Israeli teachers’ attitudes toward inclusion of students with special needs. *SAGE Publications*, 1 (2), 157-174.
- Williamz, G.J., Reisberg, L. (2003). Successful Inclusion: Teaching Social Skills Through Curriculum Integration. *Intervention in School and Clinic*, 38, 205-210.
- Yatkin, S., Sevgi, H. M. ve Uysal, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve çeşitli değişkenlere göre mesleki tükenmişliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 167-180.
- Yigen, S., (2008) “Çocuğu İlköğretim Kademesinde Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden Anne-Babaların Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Beklentileri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıkılmış, A., Sazak Pınar, E. (2005). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 7-22.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğen, S. (2008). *Çocuğu ilk öğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne-babaların kaynaştırmaya ilişkin görüşleri ve beklentileri*, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Anadolu üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü, Eskişehir.
- Zhang, K. C. (2011). Early childhood education and special education: How well do they mix? An examination of inclusive practices in early childhood educational settings in Hong Kong. *International Journal of Inclusive Education*, 15(6), 68369.

EKLER

EK-1: Görüşme soruları

1.Kaynaştırma nedir?

1.1.Kaynaştırma uygulamasında gözlemlediğiniz sorunlar nelerdir?

1.1.1.Kaynaştırma uygulamasında gözlemlediğiniz sorunlar için çözüm önerileriniz nelerdir?

1.2.Destek eğitim odası ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

1.2.1.Destek eğitim odasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?

1.2.2.Destek eğitim odasında yaşadığınız sorunlara çözüm önerileriniz nelerdir?

1.3.Kaynaştırma uygulaması nasıl yapılmalıdır?

2.Özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim nedir?

2.1.Özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim uygulaması esnasında yaşanan sorunlar nelerdir?

2.1.1.Özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitimde yaşanan sorunlara çözüm önerileriniz nelerdir?

2.2. Sınıf içi yardım nedir? (hakkında neler düşünüyorsunuz)

2.3.Sınıf içi yardım esnasında yaşanan sorunlar nelerdir?

2.3.1.Sınıf içi yardım esnasında yaşanan sorunlara çözüm önerileriniz nelerdir?

2.4.Özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim esnasında yapılması gereken uyarlamalar nelerdir?

3.Özel eğitimde bütünleştirme ve özel eğitimde kaynaştırma uygulamaları arasındaki farklar nelerdir?

EK-2: Gönüllülük katılım formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü özel eğitim bölümünde tezli yüksek lisans öğrencisi tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı

1- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma kavramı ile ilgili görüşleri nelerdir?

2- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin bütünleştirme kavramı ile ilgili görüşleri nelerdir?

3- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları arasında ki farlara sahip olması açısından görüşleri nelerdir?’dır. Bu çalışmanın katılımcılarını kurum müdürleri, sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı okullarda ve Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Yönetici, Sınıf Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi isimli bu araştırmaya katılımınızı onayladığınız taktirde, 9 eylül 2019 ve 30 mayıs 2020 tarihleri arasında projenin katılımcısı olacaksınız. Çalışma süresince ve sonrasında kimlik bilgileriniz proje dışındaki hiç kimseyle izniniz dışında paylaşılmayacaktır. Bu çalışma kapsamında elde edilecek olan bilimsel bilgiler sadece araştırmacılar tarafından yapılan bilimsel yayınlarda, sunumlarda ve eğitim amaçlı çevrimiçi bir ortamda paylaşılacaktır. Toplanan veriler isiminiz silinerek, bilgisayarda şifreli bir dosyada tutulacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllük esasına dayalıdır. Bu projeye katılımınız kaynaştırma, bütünleştirme ve destek eğitim odları konusunda bilgilenmenize katkı sağlayabilir ve bu kavramlar ile ilgili uygulama konusunda sizi destekleyebilir. (dakika veya saat) sürecek bu uygulamada yer alan hiçbir aşama, kişisel rahatsızlık verecek nitelikte değildir. Ancak herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz, uygulamaları nedenini açıklamaksızın yarıda bırakıp araştırmadan çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda vermiş olduğunuz bilgilerin araştırmacı tarafından kullanılması ancak sizin onayınızla mümkün olacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve yanıtlanmasını istediğiniz sorularınız için araştırmayı yürüten Hacı İRMAK’a telefon 5312847093 iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Bu proje kapsamında gereken uygulamalarında

yer alacağını biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. Proje süresince video kaydı ve ses kaydı alınacağını ve fotoğraf çekileceğini biliyorum. Videolar ve fotoğrafların bilimsel makaleler, akademik sunumlar ve çevrimiçi bir eğitim ortamı dışında kesinlikle kullanılmayacağını biliyorum.

Projeye katılmak istiyorum

Evet / Hayır

Fotoğraf ve videolarımın araştırma amaçlı kullanımına izin veriyorum

Evet / Hayır

Fotoğraf ve videolarımın aşağıdaki görsellerde kullanılabilecektir:

Çevrimiçi Eğitim ortamda

Evet / Hayır

Raporlar, makaleler, ilgili haberler gibi görsel ve yazılı materyallerde

Evet / Hayır

Ad Soyad:.....

Katılımcının İmzası:

Tarih

Teşekkürler,

Araştırmacının adı, soyadı ve imzası

.....

EK-3: İzin belgeleri

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605.01-E.5285246
Konu : Araştırma İzni

11.03.2020

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)
Şahinbey/GAZİANTEP

İlgi :a) 04/03/2020 tarih ve E.2003040006 sayılı yazınız,
b) Valilik Makamının 06/03/2020 tarih ve 79137285-605.01-E.4996455 sayılı onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden 182113061 numara ile kayıtlı Hacer IRMAK'ın, "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda ve Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Yönetici, Sınıf Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez görüşme formu çalışmasına veri toplamak için izin istegi ilgi (a) yazınız ile bildirilmiştir.

Söz konusu görüşme formu çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı il genelinde bulunan tüm resmi okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere yönelik uygulanabilmesi için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ve görüşme formları ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Feyzi GÜRTÜRK
Milli Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Makam Onayı (1 sayfa)
- 2- Görüşme Formu (2 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

11 Mart 2020

MUSTAFA GÜNGÖR
M.E.B.

Akpınar M. Kolordu C. NO:5 23100 /ELAZIĞ
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmemb@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ahmet AKARSU-V.H.K.İ
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 24c1-ee97-38cf-ad1f-c497 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605.01-E.4996455
Konu : Araştırma İzni

06.03.2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzni 2020/2 sayılı Genelgesi, 2007/1084 sayılı Yönergesi.
b) Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 04/03/2020 tarih ve E.2003040006 sayılı yazısı.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden 182113061 numara ile kayıtlı Hacer IRMAK'ın, "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda ve Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Yönetici, Sınıf Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma ve Bütünleştirme Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezine veri oluşturmak amacıyla yapacağı Görüşme Formu çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı il genelinde bulunan tüm resmi okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere yönelik uygulama izin isteği, ilgi (b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak İlgi (a) genelge ve yönerge çerçevesinde Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulmuş Bilimsel Araştırma İzni Değerlendirme Komisyonu 06/03/2020 tarihinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli incelemeyi yapmıştır. Söz konusu Görüşme Formu çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı il genelinde bulunan tüm resmi okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere yönelik gönüllülük esasına dayalı olarak, okul idaresinde izni doğrultusunda, çalışmaların eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, **09 Mart 2020 - 22 Mayıs 2020** tarihleri arasında uygulamaya dahil edilen konularla sınırlı kalma şartıyla yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Cemil ÇİFTÇİ
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
06.03.2020
Feyzi GÜRTÜRK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşıl ile Aynıdır.
11 Mart 2020
MUSTAFA GÜNGÖR
V.H.K.I.

Akpınar Mah.Kolordu Cad.No:5 23100 /ELAZIĞ
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.AKARSU-V.H.K.I.
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ab66-1780-32e8-bfb5-67e2 kodu ile teyit edilebilir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI PERSONELİ İÇİN HAZIRLANMIŞ KAYNAŞTIRMA VE
BÜTÜNLEŞTİRME KAVRAMLARI KAVRAMSAL ÇERÇEVELİRİNİ BELİRLEMEK
MAÇIYLA HAZIRLANMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Değerli meslektaşım bu görüşme formu Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler
stitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans programında Milli Eğitim Bakanlığı'nda
görev yapan idareci, sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme
kavramlarına yönelik görüşlerini araştırmak için geliştirilmiştir. Görüşmeye katılım gönüllülük
esasına dayalı olup kişisel veriler, herhangi bir kurum veya kişi ile paylaşılmayacak olup araştırma
sırasında okul ve kişi bilgilerine yer verilmeyecektir.

Okuldaki göreviniz:

Çalıştığınız okul türü:

Görev yaptığınız sınıf düzeyi:

Mesleki kıdeminiz:

Öğrenim Düzeyiniz:

Mezun olduğunuz alan:

Özel eğitim ile ilgili katıldığınız programlar:

Okulunuzda kaynaştırma sınıfı kaç yıldır var , kaç yıldır kaynaştırma sınıfında görev yapıyorsunuz ?:

Kaynaştırma nedir?

.....

Kaynaştırma uygulaması nasıl yapılmalıdır?

.....

Evrak Tarih ve Sayısı :04.03.2020 - E.2003040006 Yazının Ekidir

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

a) Kaynaştırma uygulamasında gözlemlediğiniz sorunlar nelerdir?

b) Bu sorunlar için uygun gördüğünüz çözüm önerileri nelerdir?

c) Destek eğitim odası ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

d) Sınıf içi yardım ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

- Destek eğitim odası ve sınıf içi yardım esnasında yaşanan sorunlar nelerdir?
- Varsa çözüm önerileriniz nelerdir.

Özel eğitimde bütünleştirme veya özel eğitimde kapsayıcı eğitim nedir? (hakkında ne düşünüyorsunuz?)

Özel eğitimde bütünleştirme veya kapsayıcı eğitim uygulaması nasıl yapılmalıdır?

a) Bütünleştirme uygulamasında yaşanan sorunlar nelerdir?

b) Yaşanılan sorunlar ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir

c) Bütünleştirme uygulamalarında yapılması gereken uyarlamalar nelerdir?

Bütünleştirme ve kaynaştırma kavramları arasındaki farklar nelerdir?